

Katriina Salo

RYHMÄYTYMISPÄIVÄ AURORAN TUKIASUMISEN
ASIAKKAILLE

Sosionomin koulutusohjelma
2016

RYHMÄYTYMISPÄIVÄ AURORAN TUKIASUMISEN ASIAKKAILLE

Salo, Katriina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosionomin koulutusohjelma
Lokakuu 2016
Ohjaaja: Ruisniemi, Arja
Sivumäärä: 60
Liitteitä: 8

Asiasanat: toiminnallinen opinnäytetyö, tuettu asuminen, ryhmäytyminen, havainnointi

Tämän opinnäytetyön aiheena on Auroran asiakkaiden, eli Aurorassa asuvien asukkaiden ja Auroran ulkopuolella asuvien tukiasukkaiden ryhmähengen vahvistaminen. Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja sen tuotoksena syntyi tapahtuma, jonka nimesin ryhmäytymispäiväksi. Työn toiminnallinen osuus järjestettiin Porin perusturvan vammaispalvelujen tuetussa asumisyksikössä Aurorassa, jonka asukkaista ja tukiasukkaista yhteensä yhdeksän osallistui ryhmäytymispäivään. Ryhmäytymispäivän tarkoituksena oli vahvistaa asukkaiden sosiaalista itsetuntoa, kuten monipuolistaa heidän vuorovaikutustaitojaan sekä antaa heille valmiuksia tutustua uusiin ihmisiin. Työn tavoitteena oli luoda ryhmähenkeä lisäävä toimintamalli organisaation käyttöön. Toimintamallin avulla, yksikön työntekijät voivat yhdessä asukkaiden kanssa toteuttaa ryhmäytymispäivän toistuvana käytäntönä ryhmähengen säilymiseksi. Myös vastaavat yksiköt voivat hyödyntää toimintamallia.

Opinnäytetyön kehittämismenetelminä käytettiin ryhmätyöskentelyä ja keskustelua. Tiedon sekä aineiston hankinnassa menetelminä käytettiin osallistuvaa ja ulkopuolista havainnointia, omia muistiinpanojani, tekemiäni palaute- ja havainnointilomakkeita sekä valmiita materiaaleja ja kirjallista aineistoa. Osallistujien antama palaute kerättiin palautelomakkeen avulla ja havainnoijien tekemät havainnot kirjattiin havainnointilomakkeeseen. Ryhmäytymispäivästä raportoidessa, aineistoa rinnastettiin aiheeseen liittyvään teoriaan.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että Auroraan luomani toimintamalli oli hyvin toimiva kokonaisuus. Toimintamalli suunniteltiin tarkasti, asiakkaiden tarpeet ja mieltymyksen huomioiden. Opinnäytetyön avulla vahvistettiin Auroran asiakkaiden sosiaalista itsetuntemusta, nostamalla monipuolisesti heidän vuorovaikutustaitonsa esiin. Opinnäytetyön tulokset osoittivat myös, että Aurorassa on jo aiemmin tapahtunut ryhmäytymistä, mutta sen ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi on järjestettävä toistuvaa yhteistoimintaa. Osallistujien ryhmähenkeä lisättiin erilaisten leikkien ja yhteisen tekemisen kautta. Osallistujat pitivät päivästä, erityisesti leipomisesta ja yhdessä olosta. Yhdessä tekeminen ja sen tuoma hyvä mieli motivoivat asukkaita jatkossakin toimimaan ryhmänä.

A TEAM-UP DAY FOR SUPPORTED ACCOMMODATION CLIENTS IN AURORA

Salo, Katriina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social services

October 2016

Supervisor: Ruisniemi, Arja

Number of pages: 60

Appendices: 8

Keywords: practice-based thesis, supported accommodation, teaming up, observation

The purpose of this thesis was improving the team spirit among the clients of Aurora, including the habitants of Aurora and the ones living in supported accommodation outside Aurora. The thesis is practice-based and it resulted an event that was named 'The Teaming-up day'. The practical part of the thesis was staged in the unit of supported accommodation 'Aurora' that includes in the basic social security of the municipality of Pori. Nine of the habitants of Aurora participated in the event. The purpose of the team-up day was to strengthen the social self-esteem of the clients, as in improving the veratility of communication and to give preparedness to familiarize oneself with new contacts. The purpose of the thesis was to create the organization an operational model that improves team spirit. With the help of the operational model, the employees and the habitants can together implement a team-up day in a repeating manner for maintaining the team spirit.

The development methods used in the thesis were working in groups and conversations. The methods used in material and information gathering were participating and external observation, the notes of the author, the feedback- and observation sheets, in addition to the existing material and literature. The feedback given by the participants was gathered using a feedback form the observations made by the observers were written down in the observation sheets. Reporting the team-up day, the data was compared with the theory covering the topic.

The results of the thesis present that the operational model created for Aurora is a well functioning entirety. The operational model was precisely planned, taking the needs and preferences of the habitants in consideration. With the use of the thesis, the social self-esteem of the habitants was improved by adducing their communication skills in a versatile way. Additionally, the results of the thesis present that teaming up has already been present in Aurora, but maintaining and improving it demands consistent group action. The team spirit among the participant was improved through different games and activities. The participant were pleased with day, especially baking and spending time together. Working together and the good mood resulted by it will motivate the habitants to work together in the future, too.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET	7
2.1	Tuettu asuminen.....	8
2.2	Ryhmäytyminen.....	10
3	OPINNÄYTETYÖN KESKEISET MENETELMÄT	14
3.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	14
3.2	Havainnointi.....	15
4	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	18
4.1	Työelämäyhteistyökumppani.....	18
4.2	Kohderyhmä.....	20
5	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	21
6	KEHITTÄMISKOHDE JA TOIMINNASTA SAATAVA HYÖTY	22
7	TOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITTEET	23
8	RYHMÄYTYMISPÄIVÄÄN VALMISTAUTUMINEN.....	24
8.1	Yhteistilaisuus.....	25
8.2	Palautelomake.....	26
8.3	Havainnointilomake.....	27
9	RYHMÄYTYMISPÄIVÄ.....	29
9.1	Päivän aloitus.....	31
9.2	Lämmittely ja päivään virittäytyminen.....	32
9.3	Tutustumisleikit.....	34
9.4	Ryhmäleikit.....	37
9.5	Yhdessä tekeminen ja palautteen anto.....	41
9.6	Ohjauksen arviointi.....	43
9.6.1	Ohjeiden anto ja asiakkaiden motivointi.....	43
9.6.2	Toimintojen taso ja haastavuus.....	45
9.6.3	Välineiden ja ympäristön huomioon ottaminen.....	45
10	PALAUTELOMAKKEEN TULOKSET.....	47
11	OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA	49
11.1	Palautelomakkeen arviointi.....	50
11.2	Havainnointilomakkeen arviointi.....	51
11.3	Toiminnan tarkoitusten ja tavoitteiden saavuttaminen.....	52
12	POHDINTA.....	54
	LÄHTEET.....	61
	LIITTEET:	

LIITE 1 Sopimus opinnäytetyön tekemisestä

LIITE 2 Tutkimuslupa

LIITE 3 Ryhmytymispäivän esite

LIITE 4 Ryhmytymispäivän leikit

LIITE 5 Palautelomake

LIITE 6 Kuvio ryhmän osana olemisesta

LIITE 7 Ruoanvalmistuksen selko-ohjeet

LIITE 8 Havainnointilomake

1 JOHDANTO

Toiminnallisena opinnäytetyönä järjestin ryhmäytymispäivän Porin perusturvan vammaispalvelujen tuetun asumisen yksikössä, Aurorassa. Auroran asiakkaat ovat arjessaan erityistä tukea tarvitsevia aikuisia, vammaispalveluiden asiakkaita. Opintojeni aikana Aurorassa suorittamani harjoittelun sekä kesätyöni 2016 välisenä aikana Auroran asukaskokonaisuuteen oli tullut muutoksia, joten yksikössä ilmeni tarve edistää asukkaiden sekä tukiasukkaiden ryhmähenkeä. Tästä sain idean ryhmäytymispäivän järjestämiseksi.

Ryhmäytymisessä on kyse ryhmän kiinteytymisestä, jossa oleellisessa osassa ovat ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2008, 130., Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 15–16). Ryhmään kuulumisen on ihmiselle hyvin tärkeää, sillä ryhmässä ihminen voi muun muassa jakaa muiden kanssa ilot, surut ja ongelmat sekä kehittää vuorovaikutustaitojaan ja yhteistyökykyään (Kaukkila & Lehtonen 2008, 12). Lisäksi miellyttävät kokemukset ryhmästä, kuten luottamus ja viihtyvyys sekä ryhmään kuulumisen tunne, kertovat hyvin toimivasta ryhmästä (Kaukkila & Lehtonen 2008, 13). Turvalliseksi koettu ryhmä, kertoo ryhmäytymisestä, tällöin ihminen voi olla oma itsensä ja kommunikoida avoimesti muiden kanssa. Avoimen kommunikoinnin myötä yksilö voi kokea tullessa myös ymmärretyksi ja hyväksytyksi. Ymmärretyksi ja hyväksytyksi tuleminen vaikuttavat ryhmän jäsenten viihtyvyyteen ja sen kautta positiiviseen ilmapiiriin. (Kataja ym. 2011, 17.) Ryhmään kuulumisen tunne, luottamus, hyväksytyksi tuleminen sekä omana itsenä oleminen ryhmässä, vahvistavat ryhmähenkeä. Ryhmähengen vahvistuessa tapahtuu samalla ryhmäytymistä, Näitä ryhmäytymisen kannalta tärkeitä asioita tavoittelen, järjestämällä ryhmäytymispäivän Aurorassa.

Ryhmäytymispäivän tarkoitus on vahvistaa päivään osallistuneiden asukkaiden ja tukiasukkaiden eli satelliittiasukkaiden keskeistä ryhmähenkeä. Lisäksi toiminnan tarkoituksena on monipuolistaa osallistujien vuorovaikutustaitoja ja antaa heille valmiuksia tutustua uusiin ihmisiin. Toiminnan, kuten ryhmäleikkien ja yhteisen tekemisen kautta Auroran asiakkaat tutustuvat toisiinsa aiempaa paremmin ja luovat keskenään ryhmähenkeä ohjatusti. Osallistujien ryhmähengen vahvistuminen ja heidän

monipuoliset vuorovaikutustaitonsa heijastuvat myös työntekijöiden työn sujuvuuteen. Puhumalla asioista avoimesti, voidaan välttää esimerkiksi henkilökunnan ja asiakkaiden välisiltä väärinymmärryksiltä (Mäkisalo-Ropponen, 2011, 101). Työn tavoitteena on luoda organisaation käyttöön toimintamalli, jonka Auroran työntekijät voivat yhdessä asiakkaiden kanssa toteuttaa aina asukaskokonaisuuden muuttuessa. Lisäksi ryhmäytymispäivän voi toteuttaa toistuvana käytäntönä ryhmähengen säilymiseksi, joko sellaisenaan tai muunneltuna. Ryhmäytymispäivän malli on osana opinnäytetyötäni ja sitä on mahdollista käyttää myös muissa vastaavissa toimintayksiköissä.

Opinnäytetyössäni tuon esille opinnäytetyön keskeiset käsitteet, tuetun asumisen ja ryhmäytymisen sekä työssä käyttämäni menetelmät, toiminnallisen opinnäytetyön ja havainnoinnin. Kerron työn taustasta ja omista lähtökohdistani aiheen tarkasteluun sekä esittelen Auroran tuetun asumisen yksikön ja kohderyhmäni. Selvitän ryhmäytymispäivän toteutusmallin, sen tarkoituksen, etenemisen vaiheet sekä arvioinnissa käyttämäni menetelmät. Opinnäytetyössäni raportoin toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja toteutuksen aikana tekemistäni havainnoista sekä palaute- ja havainnointilomakkeiden kautta saamastani tiedosta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Käyttämäni kirjoitusasu on hyvin yksityiskohtaista ja työelämälähtöistä, jotta työtäni ja luomaani toimintamallia on helppo hyödyntää jatkossa.

2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Opinnäytetyöni keskeiset käsitteet ovat tuettu asuminen ja ryhmäytyminen. Avatesani tuetun asumisen käsitettä, kerron asumiseen liittyvästä laista, henkilön näkökulmasta, jolle toteutetaan erityishuolto-ohjelmaa. Lisäksi avaen tuetun asumisen asiakasunkun, tuetun asumisen eri muotoja ja sen järjestämiseen liittyviä haasteita. Ryhmäytymisen yhteydessä avaen myös käsitteitä ryhmästä ja ryhmän ohjaajasta.

2.1 Tuettu asuminen

Asumisen järjestäminen kuuluu Kehitysvammalain (519/1977) mukaan erityishuollon palveluihin. Kun yksilöllistä erityishuolto-ohjelmaa toteutetaan henkilölle, joka ei voi asua omassa kodissaan, mutta ei ole laitoshuollon tarpeessa, on hänelle lain mukaan järjestettävä asumista muulla tavoin. Kehitysvammalain lisäksi kehitysvammaisten henkilöiden asumista voidaan järjestää sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain perusteella (ARA, Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus 2015, 5). (Kehitysvammalaki 519/1977, 2§, 35§.)

Viime vuosina on kasvavasti kiinnitetty huomiota kehitysvammaisten ihmisten asumiseen ja sen laatuun. Tavoite on rakentaa esteettömiä ja hyvin toimivia asuntoja, huomioiden yksilölliset asumisratkaisut ja asiakkaiden erilaiset tarpeet, kuten tuen ja palveluiden saatavuus kotiin. Kolme esitettyä pääratkaisua kehitysvammaisten asumiseen ovat joko erillinen asunto, asuntoryhmä, tai asunto kehitysvammaisten asumisyksikössä, eli ryhmäasunto. Erillisessä asunnossa asuva henkilö saa palvelut omaan vuokra- tai omistusasuntoonsa. Asunnon voi vuokrata tai ostaa vapailta asuntomarkkinoilta, mutta sen voi vuokrata myös kaupungilta tai säätiöltä. Asuntoryhmässä asunnot ovat joko erillisiä asuntoja tai samassa talossa olevia asuntoja, joiden välittömässä läheisyydessä sijaitsee asukkaiden ja henkilökunnan yhteiskäytössä olevat tilat. Yhteistilassa on mahdollisuus muun muassa ruokailuun ja seurusteluun. Ryhmäasunto on asumisyksikössä sijaitseva asunto. Asumisyksikkö on erillinen asuinrakennus tai osa muuta asuinrakennusta. Ryhmämuotoista asumista voidaan toteuttaa siis myös kerrostalossa. Asumisyksikössä jokaisella asukkaalla on oma asuin-tila, mikä on kiinteästi yhteydessä asukkaan arkea tukeviin yhteistiloihin, kuten varasto-, sauna-, ruokailu-, kodinhoito- tai oleskelutilaan. Sekä asuntoryhmässä että asumisyksikössä henkilökunta on paikalla päivisin tai ympäri vuorokauden. Kaikissa kolmessa vaihtoehdossa on kyse asukkaan kodista, mikä sijaitsee normaalissa asuin-ympäristössä, palveluiden lähellä ja hyvien liikenneyhteyksien varrella. (Ekmark, Heiniluoma, Huotari, Leino & Puranen 2010, 24–25., Kehitysvammaisten tukiliiton www-sivut 2016.)

Tuetulla asumisella viitataan vammaispalvelujen tarjoamaan asumispalvelun muotoon, jossa palvelut viedään henkilön kotiin (Mietola, Teittinen & Vesala 2013, 100).

Tukea tarjotaan yksin tai pienissä asuinyhteisöissä itsenäisesti asuville kevyen tuen tarpeessa oleville henkilöille. Koti on oma vuokra-, omistus tai muu vastaava asunto, jossa on riittävästi yksityistä tilaa elämiseen ja jokapäiväisiin toimiin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2016). Asiakasta tuetaan hänen omassa kodissa, jonka lisäksi häntä tuetaan osallistumaan yhteisön toimintaan (Kehitysvammaisten tukiliiton www-sivut 2016). Henkilö, joka asuu tuetussa asumisessa, tarvitsee tukea ja ohjausta kyetäkseen asumaan itsenäisesti kotonaan tai tukiasunnossa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2016). Tuen tarvetta esiintyy myös asumiseen siirtymisessä (ARA, Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus 2015, 5), johon asiakkaan on mahdollista saada esimerkiksi muuttovalmennusta. Arjessaan asiakas voi tarvita tukea harrastuksissa, ulkoilussa, liikkumisessa ja asiointiin liittyvissä asioissa sekä kodinhoidossa ja aterioiden valmistuksessa (Ramstadius 2011, 4). Jokainen asiakas saa yksilöllistä tukea ja ohjausta omien tarpeidensa mukaan. Vammaisilla henkilöillä asuminen tukiasunnossa voi olla pysyväluonteista, kun mielenterveyskuntoutujien osalta asuminen on tilapäistä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2016).

Tuetun asumisen mallia kehitetään jatkuvasti ja palvelumuotona se on koko ajan kasvava. Tällä hetkellä vammaispalvelujen asumispalveluissa suurin muutos tapahtuu laitosasumisen hajauttamisessa ja tuetun asumisen sekä itsenäisen asumisen kehittämisessä. Laitosasumisen hajauttamisessa lähtökohtana on kehitysvammaisten ihmisten itsenäistymisen lisäksi heidän osallisuuden lisääminen uudessa asuinympäristössä ja se, että heidät tullaan hyväksymään osana yhteisöä. Asukkaiden toimintaan ja osallisuuteen omassa lähiyhteisössä on todettu positiivisia vaikutuksia muun muassa Tervolan kunnassa asumisyksikön sijaitessa keskustassa. Tällöin palvelut ovat lähellä ja asukkaiden omaehtoinen liikkuminen ja toimiminen ovat mahdollista. (Mietola ym. 2013, 75, 102, 106.)

Tuetun asumisen järjestämisellä on myös omat haasteensa. Asumispalveluiden kysynnän kasvu on keskeinen haaste nykymuotoiselle asumispalvelujärjestelmälle. Laitosasumisen hajauttamisen lisäksi, asumispalvelujen kysyntää ja tarvetta kasvattaa itsenäistyvät, kotoa pois muuttavat nuoret kehitysvammaiset sekä lapsuudenkodeissaan asuneet ikääntyneet kehitysvammaiset henkilöt. Suomessa muun muassa Joensuussa tilanne on se, että kaupungin omat asumisyksiköt ovat huonokuntoisia tai ny-

kytarkoitukseen huonosti sopivia. Lisäksi kustannusten hallinta, kuten asumispalvelujärjestelmän kustannusrakenne tuottaa haasteita. Tulevaisuudessa puolestaan tukiasumiseen soveltuvien pienten asuntojen saatavuus asuntokannassa saattaa luoda haasteita. Turku on ilmoittanut tukiasumisen tilanteen olevan hyvä. He ovat kyenneet tarjoamaan asuntoja kysyntää vastaavasti. Turussa laitoshoidosta siirtyminen lähiyhteisössä asumiseen asettaa kuitenkin haasteita lähiyhteisön palveluiden kehittämiseksi. Myös henkilökunnan saatavuus asumispalveluihin luo omat haasteensa. (Mietola ym. 2013, 100–102, 109.)

Tukiasuminen ja sen tarjoamat mahdollisuudet ovat kunnissa edelleen huonosti tunnettu vaihtoehto. Tukiasumista tuottavat kuntien lisäksi yksityiset palveluntuottajat sekä eri järjestöt ja säätiöt. Erilaisia asuntoryhmämalleja kehittää muun muassa Asumispalvelusäätiö ASPA. KVPS Tukena Oy puolestaan tuottaa ja kehittää valtakunnallisia toimintoja ja palveluita, auttaakseen ja tukeakseen kehitysvammaisia tai erityistä tukea tarvitsevia ihmisiä sekä heidän läheisiään. Tiedon tavoitettavuus esimerkiksi järjestöjen tarjoamista tukiasumisen palveluista jää kuitenkin usein samatta, sillä kaikki kehitysvammaiset henkilöt ja heidän omaisensa eivät kuulu järjestöjen piiriin. Lisäksi omaiset näkevät tukiasumisen edelleen turvattomana vaihtoehtona. He toivovat kehitysvammaisille läheisilleen usein ympärivuorokautisesti valvottua asumista, vaikka tukiasuminen olisi selvästi parempi asumismalli vastaamaan henkilön tarpeisiin. Kehitysvammaisten tukiasumista tuottavat järjestöt ovatkin luoneet kehittämishankkeen, jossa RAY (Raha-automaattiyhdistys) toimi rahoittajana vuosien 2013 ja 2015 välisenä aikana. Hankkeen kehittämiskohteena oli tukiasumisesta tiedostaminen ja markkinointi. Vaikka tuetun asumisen kehittäminen on vuosien aikana edennyt nopeastikin, on asioita, jotka luovat tukiasumiseen edelleen haasteita ja kehittämisen tarpeita. (Ekmark, Heiniluoma, Huotari, Leino & Puranen 2010, 24., Mietola ym. 2013, 110., Tukenan www – sivut 2016.)

2.2 Ryhmäytyminen

Ryhmä muodostuu ihmisjoukosta, jolla on yhteinen tavoite, keskinäistä vuorovaikutusta ja käsitys muista ryhmään kuuluvista jäsenistä. Ryhmän jäsenet tunnistavat toisensa ja tiedostavat kuuluvansa ryhmään (Kataja ym. 2011, 15). Ryhmä erottuu yh-

teisöstä, verkostosta ja satunnaisesta ihmisjoukosta, sen tarkoituksen ja rajatun tavoitteen myötä sekä ryhmän jäsenten tuntiessaan toisensa. (Kopakkala 2011, 36.) Hyvin toimivassa ryhmässä vallitsee jäsenten keskeinen luottamus, turvallisuus ja avoin vuorovaikutus. Ryhmään kuulumisen on ihmiselle hyvin tärkeää, sillä ryhmässä ihminen voi jakaa muiden kanssa muun muassa ilot, surut ja ongelmat sekä kehittää vuorovaikutustaitojaan ja yhteistyökykyään. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 12–13.)

Ryhmään kuuluu tavallisimmin 2-20 henkeä. Pienryhmässä jäseniä on 5-12, keski-kokoisessa ryhmässä jäsenten määrä on 20:n paikkeilla ja suurryhmissä tätä enemmän. (Niemistö 2007, 16, 57.) Ryhmä kehittyy vaiheittain. Sen muodostumiseen vaaditaan jäsenten kokemus ryhmään kuulumisesta sekä muiden ryhmän jäsenten ja ohjaajan hyväksyminen. Tämän jälkeen ryhmässä muodostuu sen tavat, normit sekä kulttuuri ja ryhmän vuorovaikutus sekä jäsenten tuttuus lisääntyy. Tuttuus puolestaan lisää turvallisuutta sekä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ystävyysuhteita ryhmässä. Tiiviissä ryhmässä ryhmä koetaan yhtenä kokonaisuutena ja raja ulkopuoliseen on selvä. Lopuksi turvallisuuden lisääntyessä, ryhmästä muotoutuu tiimi, jonka ilmapiiri on aiempaa itsekriittisempi ja avoimempi. Ryhmän muodostuessa tiimiksi, sen turvallisuus on lisääntynyt niin paljon, että sen jäsenet voivat ilmaista tunteitaan ja erimielisyyksiään turvallisesti ja luottamuksellisesti. Lisäksi tiimissä hyväksytään ryhmän jäsenten erilaisuus ja erimielisyydet osaksi ryhmän elämää ja näin ollen he voivat olla ryhmässä omana itsenään. (Kopakkala 2011, 66–69, 79, 81–82.)

Liiallinen ujous ja vaikeus tutustua ihmisiin on koettu jonkin verran onnellisuutta vähentäväksi tekijöiksi, kun puolestaan sosiaalisuus ja miellyttävyys ovat yhteydessä onnellisuuteen (Ojanen 2009, 30, 32). Ihmisten tai ryhmien väliset sosiaaliset suhteet, eli sosiaaliset verkostot ja niissä syntyvä luottamus, vastavuoroisuus ja sosiaalinen tuki kuvaavat sosiaalista pääomaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2016). Sosiaaliseen pääomaan kuuluu luottamuksen lisäksi sosiaalinen kanssakäyminen. Ihmisillä, joilla on paljon sosiaalista pääomaa, on heidän elämänlaatunsa todettu olevan parempi kuin heillä, joilla on vähemmän sosiaalista pääomaa, eli vain vähän sosiaalista kanssakäymistä tai luottavat vain vähän yhteisönsä ihmisiin. Sosiaalisen pääoman on todettu vähentyneen viime vuosikymmeninä. (Ojanen 2009, 114.)

Ryhmäytymisessä on kyse ryhmän kiinteytymisestä, jolloin sen jäsenet alkavat tuntea toisiaan paremmin. Ryhmäytyminen on prosessi, jonka seurauksena syntyy sosiaalisia suhteita ja yksilöiden välistä vuorovaikutusta. Sosiaaliset suhteet kehittyvät ja syvenevät myönteisesti sujuvassa vuorovaikutuksessa, johon liittyy usein osapuolten samankaltaisuus ja jossa oleellista on toisista pitäminen, tuttuus ja luottamus. (Aho-kas ym. 2008, 130., Kataja ym. 2011, 15–16.) Ryhmässä vuorovaikutus tapahtuu ryhmän jäsenten kohdatessaan toisensa ja kommunikoidessaan niin sanallisesti kuin sanattomasti. Kaikki, mitä puhumme, on sanallista viestintää. Sanatonta viestintää ovat kaikki ilmeet, eleet ja asennot, kuten esimerkiksi hymy, kosketus ja ulkoinen olemus. Sanattoman viestinnän kautta ihmiset ilmaisevat tunteitaan, asenteitaan ja vallankäyttöään. Vuorovaikutuksessa on tärkeää, että ajatukset ilmaistaan selkeästi, tällöin sanallinen ja sanaton viestintä eivät ole ristiriidassa keskenään vaan tukevat asian ymmärrettävyyttä. Tärkeää on myös kysymysten esittäminen, havainnointi ja toisten kuunteleminen sekä silmiin katsominen. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 31–32, 34.) Tunteiden esiin tuleminen on myös tavallista ryhmätilanteissa. Toisen ihmisen käyttäytyminen sekä oma sisäinen tila vaikuttavat siihen, mitä tunteita ihminen kokee. (Niemistö 2007, 123.) Ryhmän jäsenistä ja heidän välisistä kontakteista saadut miellyttävät kokemukset, kuten luottamus, viihtyvyys ja ryhmään kuulumisen tunne, kertovat hyvin toimivasta ryhmästä (Kaukkila & Lehtonen 2008, 13). Parhaimmillaan ryhmätilanteet luovat uusia ystävyysuhteita (Kopakkala 2011, 68).

Ryhmäytyminen ja ryhmähengen vahvistaminen ovat erityisen tärkeitä vammaisen henkilön kohdalla, sillä vammaisuudelle on ominaista huomattavat rajoitukset jokapäiväisessä elämönhallinnassa, kuten sosiaalisissa ja käytännöllisissä taidoissa. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan muun muassa sitä, että henkilö kykenee ylläpitämään ihmissuhteitaan, käyttäytymään tilanteen vaativalla tavalla, hän on vastuullinen ja pystyy huolehtimaan omasta turvallisuudestaan. Käytännölliset taidot omaava henkilö puolestaan kykenee huolehtimaan omasta hygieniastaan ja hänellä on kotona asuminen, liikkumiseen, työntekoon sekä vapaa-aikaan liittyviä toiminnallisia taitoja. (Rintala, Huovinen & Niemelä 2012, 86–87.) Ollakseen toimintakykyinen, vammaisen henkilö voi tarvita apua ja tukea muun muassa osallisuuteen, vuorovaikutukseen, sosiaalisiin rooleihin sekä elämönhallintataitoihin (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2016). Esimerkiksi toiminnallisen ryhmän, kuten kokkauskerhon

avulla, voidaan kehittää ihmisen itsetuntemusta, vuorovaikutustaitoja sekä elämäntaitoja (Kaukkila & Lehtonen 2008, 18).

Ryhmän ohjaaja toimii ryhmän toiminnan johtajana, joka antaa tarvittavat ohjeet, seuraa ryhmän toimintaa ja motivoi ryhmää (Valkeapää 2011, 15). Hänen tehtävänä on lämmittää ja virittää ryhmä tehtävänsä sekä auttaa ryhmää työskentelemään perustehtävän mukaisesti, esimerkiksi ryhmäytymistä tavoitellen (Niemistö 2007, 67, 81). Lisäksi ryhmänohjaajan tulee toimia puitteiden ja mahdollisuuksien antajana, vahvistaa ryhmän jäsenten tekemiä aloitteita ja antaa heille tarvittaessa tukea (Hint-sala 1997, 27). Ryhmän ohjaajan on tärkeä edistää turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä, toimia ymmärtävänä kuuntelijana sekä ohjata ryhmää kohti sen tavoitetta (Kataja ym. 2011, 27). Ryhmän ohjaaja rohkaisee arkoja ja epävarmoja sekä ”toppuuttelee” innokkaampia ryhmän jäseniä. Ohjaaja seuraa koko ajan ryhmän toimintaa ja tarvittaessa hän voi helpottaa tai vaikeuttaa tehtävän suorittamista, hän käyttää siis tilannetajuun. Ohjaaja voi myös jakaa ryhmän pienemmiksi ryhmiksi ja antaa jokaiselle vastuun tietyn osatavoitteen suorittamisesta (Kataja ym. 2011, 15). Oikeanlaisista ja turvallisista välineistä ja ympäristöstä huolehtiminen kuuluvat myös ohjaajan vastuulle. (Valkeapää 2011, 15–16.)

Avointa tai aiheenmukaista keskustelua ryhmän ohjaaja voi ohjata toiminnallisesti, harjoituksia teettämällä tai näiden yhdistelmänä. Erilaiset harjoitukset ja tehtävät ovatkin hyvä tapa edistää ryhmän toimintaa ja ryhmäytymistä, sillä niiden kautta ryhmän jäsenet voivat keskustella tärkeistä asioista ja oppia uutta (Kaukkila & Lehtonen 2008, 70). Organisaation viralliset tavoitteet, ohjaajan mielenkiinto ja työskentelytaidot voivat vaikuttaa ryhmän valintaan. Ohjaaja voi olla kiinnostunut jostakin tietystä ryhmästä tai häntä saattaa motivoida jonkun erityis menetelmän käyttö. Ennen ryhmän perustamista, ohjaajan on syytä pohtia muun muassa millaisen ihmisjoukon kanssa aikoo työskennellä ja tarvitaanko heidän kanssaan etukäteistyötä. Kohderyhmän lisäksi ohjaajan tulee ottaa huomioon tarvittavat ennakkovalmistelut, toimintojen vaativuus ja niiden mahdollinen soveltaminen, toiminnan toteutuspaikka, tarvittavat materiaalit ja välineet sekä ajan käyttö ja tietenkin toiminnan tavoitteet (Kataja ym. 2011, 47–49). Ryhmän riittävä tunteminen voi auttaa ohjaajaa orientoitumaan työhönsä. On varmistuttava siitä, että ryhmä on tehokas keino auttaa valittuja henkilöitä ja että he kykenevät toimimaan ryhmässä. Havainnoimalla ryhmää ja sen yksit-

täisiä jäseniä, ohjaaja voi saada hyödyllistä palautetta ryhmän toimivuudesta ja sen vaikeuksista sekä omasta käyttäytymisestään. (Niemistö 2007, 67, 69–71.)

3 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET MENETELMÄT

Opinnäytetyöni toteutustapa oli toiminnallinen ja sen tiedonkeruumenetelmänä käytin havainnointia. Tuon esiin toiminnallisen opinnäytetyön peruspiirteitä ja sen luonnetta. Havainnoinnin käsitettä avatessani, keskityn ryhmäytymispäivänä käyttämiini havainnoinnin tapoihin, osallistuvaan havainnointiin ja tarkkailevaan, eli ulkopuoliseen havainnointiin.

3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on tapa yhdistää teoria ja käytäntö, jolloin se myös vastaa sekä teoreettisiin sekä käytännöllisiin tarpeisiin. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotos voi olla esimerkiksi kehittämishanke tai projektityö (Salonen 2013, 13). Toimintaosuuden lisäksi, toiminnallisen opinnäytetyön yksi toteuttamistavan osa voi olla selvityksen tekeminen. Selvitys on yksi toiminnallisen opinnäytetyön tiedonhankinnan välineistä. Vaikka toiminnallisessa opinnäytetyössä ei toteutettaisikaan selvitystä, tulee työ kuitenkin tehdä tutkivalla asenteella. Tämä tarkoittaa toimintaan liittyvien valintojen tarkastelua ja valintojen perustelua oman alan kirjallisuuteen ja tietoperustaan nojaten. Toiminnallinen opinnäytetyö on siis työelämälähtöisyyden ja käytännönläheisyyden lisäksi tutkimuksellisella asenteella toteutettu tuotos. Sillä tavoitellaan käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä ja järjeistämistä ammatillisella kentällä. Toiminnallisen opinnäytetyön lopulliseksi tuotokseksi voidaan valita esimerkiksi kirja, kansio, ohjeistus, tietopaketti, portfolio tai johonkin tilaan järjestetty tapahtuma. Opiskelijan järjestäessä jonkin tapahtuman, tulee hänen opinnäytetyössään kertoa tapahtuman ohjelmasta ja sitä koskevista valinnanmahdollisuuksista ja ratkaisuksista sekä tapahtuman tiedottamisesta. Hänen tulee kertoa myös mahdollisesta ilmoittautumisesta ja osallistumismaksujen määräytymisestä. Tapahtumaa järjestäessä, asiakaspalautteen kerääminen on merkittävää. Opin-

näytetyöhön on hyvä kirjoittaa sen suunnittelusta ja tarkoituksesta. Oleellista toiminnallisessa opinnäytetyössä on, että työssä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 5, 8-10, 51, 55, 154.)

Toiminnallinen opinnäytetyö etenee tavoitteen ja esimerkiksi kehittämiskohteen määrittelystä suunnitteluun ja sen kautta toteutukseen sekä työn päättämiseen ja arviointiin. Toiminnallinen opinnäytetyö pitää sisällään erilaisia työmenetelmiä, materiaaleja ja aineistoja, joiden kautta pyritään luomaan jokin tuotos kuten jonkin asian kehittäminen. Toiminnallinen opinnäytetyö edellyttää mukana olevia toimijoita, kuten omassa työssäni minä ja Auroran asiakkaat. Toimijat osallistuvat työn toiminnalliseen osuuteen, minkä raportointi yhdessä muun opinnäytetyön kanssa luovat lopullisen tuotoksen, esimerkiksi prosessikuvauksen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä toiminnan aikana käydään ihmisten välistä sosiaalista vuorovaikutusta. Toimijoiden kanssa keskustellaan, he saavat vertaistukea, ja lisäksi he arvioivat omaa ja ohjaajan toimintaa. Toiminnallisen opinnäytetyön arviointi tapahtuu arvioimalla muun muassa työn ideaa ja aihepiiriä, asetettuja tavoitteita ja kohderyhmää (Vilkkä & Airaksinen 2004, 154). Toimijat ovat myös oleellisessa osassa työn arvioinnissa, palautteenannon myötä. (Salonen 2013, 5-6, 15.)

3.2 Havainnointi

Ihminen tekee arjessaan koko ajan havaintoja. Havainnot ovat kaikkea mitä näemme, tunnemme, maistamme tai kuulemme. Ne voivat olla sanoja, toimintaa, ajatuksia, ominaisuuksia tai tekoja ja niiden merkityksiä. Myös teksteistä, tilanteista, tapahtumista, esineistä, ihmisen puheesta tai käyttäytymisestä kuten eleistä, ilmeistä, asennoista ja liikehdinnästä voidaan tehdä havaintoja. Havaintoja voidaan tehdä siis sekä ihmisympäristöstä että ihmisen toimintaympäristöstä. Tutkimuksessa havainnot ovat tutkimuskohteita, eli asioita joita tutkitaan. (Vilkkä 2006, 6-7, 15, 19, 109.)

Havainnointi mahdollistaa oppimisen. Se on metodi, jota voidaan käyttää tutkimuksessa tutkimusaineiston keräämisen välineenä. Havainnointiin liittyy aina myös havainnoijan omat tunteet ja tuntemukset sekä hiljainen tieto. Hiljaista tietoa havainnoija saa aistien, tekemisen ja harjaantumisen kautta. Tiedon havainnoija muodostaa

henkilökohtaisen kokemuksen avulla, kuten toisen ihmisen toimintaa seuraamalla ja tulkitsemalla. Yhdessä sanaton ja sanallinen viestintä johtavat jonkinlaiseen tulkintaan ja tunnereaktioon asiakkaasta tai hänen sanomastaan. Tulkintaan ja tunteisiin vaikuttaa aina puolestaan havainnoijan omat aiemmat kokemukset, persoonallisuus ja temperamentti, kulttuuri, arvot sekä asenteet (Viinikka ym. 2012, 66). Tätä kutsutaan myös arkihavainnoksi, mihin sisältyy havainnointi – ja tulkintavirheitä. Siksi tutkimusta tehdessään arkihavainnointia pitää pyrkiä välttämään ja tutkimushavainnointia puolestaan tehostamaan. (Vilkka 2006, 3, 8, 27–28, 110.)

Tutkimushavainnoinnissa käytetään observointia, eli tutkimuskohdetta havainnoidaan huolellisesti ja tarkkaan. Tällöin havainnoija aistii tapahtumia ja asioita kokonaisvaltaisesti ja tietoisesti suhteessa siihen, missä ne ilmenevät. Kun havainnointia käytetään tiedonhankintamenetelmänä, se poikkeaa arkihavainnoinnista olemalla suunnitellumpaa, järjestelmällisempää, johdonmukaisempaa, luokitellumpaa ja eritellympää. Tällöin havainnoinnin kohteet rajataan ja valikoidaan tietoisesti. Havainnoijan on siis osattava käyttää havainnointia aineiston hankinnan tapana sekä laatia luokittelumalleja. Erityisesti strukturoidussa havainnoinnissa havainnoijan tulee laatia havaintoaineiston keräämisen luokittelumallit jo ennen aineiston keräämistä. Havainnoista tulee muodostaa luokitusten verkko, joka ei ole niin isosilmäinen, että havaintoja jää paljastumatta, mutta luokitusten tulisi kuitenkin sulkea muut luokat pois. Kun havainnot on tarkkaan luokiteltu, havainnoija tietää mihin luokkaan tehty havainto kuuluu. Havainnoijan tulee myös hallita luokituksensa, jotta hän voi tarvittaessa opastaa muita havainnoijia niiden käytössä. Luokituksia voi tehdä esimerkiksi sosiaalisesta ja ihmisympäristöstä. Sosiaalista ympäristöä havainnoidaan tarkastellen esimerkiksi ihmisten noudattamia normeja ja sääntöjä sekä heidän käyttämiään rooleja. Nämä tulevat ilmi ihmisten käyttäytymisessä. Ihmisympäristöä havainnoidessa, tarkastellaan ihmisiä, jotka liittyvät toimintaan. Huomio kiinnittyy ihmisten vuorovaikutukseen ja siihen, miten he ottavat paikan toimintatilassa suhteessa muihin ihmisiin. (Vilkka 2006, 6-8, 14, 16–17, 32, 110.)

Havainnoija tekee havaintoja eri metodeilla. Hänen pitää pystyä valitsemaan havainnointitapa, mikä sopii tutkimuksen tavoitteisiin. Havainnoija voi valita havainnointitavan esimerkiksi osallistuvan havainnoin ja tarkkailevan havainnoinnin väliltä. Lisäksi havainnoijan tulee valita eri tilanteiden mukaan, käyttäkö hän avointa vai

kohdistettua havainnointia sekä milloin hän osallistuu kohteen toimintaan ja milloin ei. Näiden lisäksi havainnoijan tulee miettiä mitä muistiin kirjaamisen tapaa on tilanteessa järkevin käyttää. (Vilka 2006, 15.)

Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoija tekee havaintoja osallistumalla ryhmän toimintaan. Tämä tapahtuu ryhmän ehdoilla ja ryhmän kanssa ennalta sovittuna ajanjaksona (Vilka 2006, 39). Kohdistetun havainnoinnin avulla voidaan tehostaa osallistuvaa havainnointia, tällöin havainnointia tehdään vain ennalta määriteltyihin ja rajattuihin kohteisiin (Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut 2016). Kohdistamalla havainnointia, voidaan saada kuva esimerkiksi ryhmän suhteista ja vuorovaikutuksesta sekä arvioida ryhmän jäsenten toisiinsa kohdistamia valtapyrkimyksiä tai tunneilmaisuja. Havainnoinnin kautta saatu tieto auttaa ryhmän ohjaajaa toimimaan tilanteenmukaisella tavalla sekä arvioimaan ryhmän toimintaa. Tällöin ohjaaja suhteuttaa havaintojaan ryhmän perustehtävään ja pohtii muun muassa onko ryhmä edennyt toivotulla tavalla vai estääkö jokin sitä. Ohjaaja voi tarvittaessa muuttaa suunnitelmaa alkuperäisestä tai kiinnittää huomiota ohjaukseensa. Havaintojen tekemiseen vaikuttaa usein havainnoijan omat mielenkiinnon kohteet ja aiemmat kokemukset (Vilka 2014, 8). Havainnoinnin kautta saatu tieto, on aina havainnoijan tekemää tulkintaa ja siksi voi sisältää myös tulkintavirheitä. Tämän vuoksi toiminnan arvioinnissa on hyvä käyttää myös muita menetelmiä, kuten palautelomaketta, jossa ryhmän jäsenet antavat itse palautetta. (Niemistö 2007, 75, 128.)

Tarkkailevalla havainnoinnilla tarkoitetaan ulkopuolista havainnointia, jossa havainnoija ei osallistu kohteen toimintaan, vaan tarkkailee heitä toiminnan ulkopuolelta. Se toimii erityisesti ennakoimattomissa ja nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Ulkopuolisessa havainnoinnissa pyritään usein strukturoimaan, eli suunnittelemaan ja rakentamaan havainnoitava tilanne etukäteen (Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut 2016). Tällöin myös tarkkailu on hyvin järjestelmällistä ja ennalta jäsenneltyä ja havainnoinnin kohteet ovat ennalta määrättyjä asioita tai piirteitä. Havainnoijan pitää päättää mitä hän havainnoi, miten havainnot kirjataan ja miten havaintoyksiköt rajataan (Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut 2016). (Vilka 2006, 38.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

Toteutin opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden, eli ryhmäytymispäivän, Porin perusturvakeskuksen vammaispalveluiden tuetun asumisen yksikössä, Aurorassa. Olen suorittanut opintojeni aikana kaksi harjoittelua vammaispalvelujen tukiasumisen piirissä. Aurorassa suoritin toisen ammatillisen erityisosaamisalueen harjoittelun, mikä oli kestoltaan kymmenen viikkoa, olin Aurorassa myös kesätöissä 2016. Harjoitteluni ja kesätyön aikana pääsin hyvin tutustumaan Auroraan toimintaympäristönä sekä sen asukkaisiin. Harjoitteluni ja kesätyöni välisellä ajalla Auroran asukaskokonaisuus oli jonkin verran muuttunut. Yksi asukas oli muuttanut pois ja kaksi uutta asukasta muuttanut Auroraan. Uusien asukkaiden myötä sain idean ryhmäytymispäivästä. Myös valmennusasukas on vaihtuva, joten ryhmäytymispäivä on hyvä tapa tutustuttaa hänet muille Auroralaisille ja päinvastoin. Yksikön vastaava ohjaaja piti ideaa hyvänä ja ajankohtaisena.

4.1 Työelämäyhteistyökumppani

Toteutin ryhmäytymispäivän Aurorassa, jossa tuettua asumista järjestetään kehitysvammaisille tai muuta erityistä tukea tarvitseville vammaispalvelujen asiakkaille. Aurora on rivitalo, jossa on neljä yksiötä, kaksi kaksiota, yksi valmennusasunto sekä yhteistilat. Yhteistilojen yhteydessä on asukkaiden käytössä oleva sauna ja pesuhuone sekä ohjaajien työhuone. Auroran kuusi asukasta asuvat omissa vuokra-asunnoissaan, valmennusasukas asuu valmennusasunnossa valmennusjaksonsa ajan. Valmennusjakson kesto on muutama kuukausi, mutta pisimmillään se voi olla puoli vuotta. Valmennusjakson aikana kartoitetaan asiakkaan asumisen taitoja ja harjoitellaan niitä. Yhteistiloissa vietetään aikaa yhdessä erilaisten ohjaushetkien, kahvittelun sekä peli-iltojen ja muiden ohjattujen vapaa-ajan toimintojen merkeissä. Sinne voi tulla lukemaan päivän lehden, vaihtamaan kuulumisia sekä hoitaa ohjaajien kanssa esimerkiksi rahanseurantaa ja muita tärkeitä asioita. Aurorassa on myös Auroran ulkopuolella, Porin perusturvan alueella, itsenäisesti asuvia tukiasukkaita ”satelliittija”. Satelliittien luona käydään kotikäynneillä kerran tai kaksi kertaa viikossa.

Ohjaajan työnkuvaan kuuluu asukkaiden tiivis tukeminen ja ohjaaminen arjen asioissa, heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Aurorassa työntekijät ovat paikalla aamusta iltaan. Päivän aikana he käyvät kuitenkin sovituilla kotikäynneillä sekä tukevat ja ohjaavat asukkaita muun muassa lääkäri- ja virastokäynneillä. Aurora valittiin vuonna 2014 uudistuvaksi työyhteisöksi Porin kaupungin toimesta. Asukkaiden ja työntekijöiden yhteistyön tuloksena Aurorassa luotiin uudenlainen toimintamalli asumisen järjestämiseksi kehitysvammaisille. Toimintamallia on kehitelty vuodesta 2010 ja sen toiminta-ajatuksena on asiakaslähtöisyyden ja dialogisuuden, eli vastaavuoroisen kohtaamisen maksimoiminen. Dialogisuus tarkoittaa asiantuntijan ja asiakkaan pyrkimystä päästä asioista yhteiseen ymmärrykseen sekä taitoa suunnata vuorovaikutusta siihen suuntaan. Dialogisuus on yhdessä käytävää keskustelua, toisen kuuntelemista, josta molemmat osapuolet niin asiantuntija kuin asiakaskin oppivat sekä voivat muuttaa mielipiteitään tai asenteitaan. Dialoginen asiakastyö perustuu ihmisarvoon. Siinä asiakasta ei nähdä vain passiivisena vastaanottajana, vaan aktiivisena ja osallistuvana vaikuttajana (Kehitysvamma-alan verkkopalvelun Vernerin www-sivut 2016). (Mönkkönen 2007, 86–89, 194., Porin kaupungin www-sivut 2016.)

Aurorassa dialogisuus toteutuu asukkaita kuuntelemalla, heidän kanssaan keskustelemalla ja etsimällä yhdessä asioihin ratkaisuja. Asukkaat kohdataan tasavertaisina, omasta arjestaan päättävinä yksilöinä. Lisäksi asiakaslähtöisyys ja dialogisuus toteutuvat Aurorassa asukastyytyväisyyskyselyiden ja erilaisten palaverien kautta. Näitä ovat asukkaiden omia asioita koskevat palaverit, asukkaiden ja ohjaajan kahdenkeskiset ”omat hetket” ja tukikeskustelut sekä kaikkien asukkaiden ja työntekijöiden yhteiset palaverit, miitingit. Palaverien ja kahdenkeskisen ajan välityksellä asukkaat saavat oman äänensä kuuluviin ja pääsevät vaikuttamaan Auroran asioihin. Lisäksi asukkaat ja työntekijät rakentavat keskinäistä luottamussuhdettaan erilaisten yhteisten keskusteluhetkien aikana. Pelkillä keskustelutaidoilla luottamusta ei synny, vaan asukkaiden ja työntekijöiden tulee olla avoimia ja jakaa kokemuksia keskenään (Kehitysvamma-alan verkkopalvelun Vernerin www-sivut 2016). Toimintamalli asiakaslähtöisyyden ja dialogisuuden maksimoimisesta on lisännyt Auroran asukastyytyväisyyttä. Lisäksi henkilöstön työtyytyväisyys, työssä jaksaminen ja me-henki ovat lisääntyneet uudenlaisen toimintamallin myötä. (Porin kaupungin www-sivut 2016.)

4.2 Kohderyhmä

Kohderyhmäni koostuu Auroran asiakkaista, eli Aurorassa asuvista asukkaista sekä Auroran ulkopuolella asuvista tukiasukkaista, satelliiteista. Jatkossa käytän heistä kaikista pääasiassa käsitettä asiakas tai osallistuja. Osallistujat ovat arjessaan erityistä tukea tarvitsevia aikuisia, vammaispalvelujen asiakkaita. Erityistä tukea tarvitsevilla henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, joka tarvitsee arjessaan tavanomaista enemmän yksilöllistä huomiota. Tarve erityiselle tuelle voi vaihdella tilanteen mukaan, mutta se vaihtelee myös henkilön eri elämänvaiheissa. Tästä syystä jokainen erityistä tukea tarvitseva henkilö on otettava yksilöllisesti huomioon. Lapsena tukea tarvitaan erityisesti kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, kun myöhemmin nuori tai aikuinen erityisen tuen tarpeessa oleva henkilö tarvitsee tukea arjessaan, jotta selviäisi siitä mahdollisimman itsenäisesti. Tuen tarve voi joillakin olla seurausta vammasta tai pitkäaikaisairaudesta, mutta kaikkien kohdalla näin ei välttämättä ole. (Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä 2008, 88.)

Auroran asiakkaat ovat iältään 22 vuotiaasta 63 vuotiaaseen ja sukupuolijakauma heidän kesken on tasan. Kohderyhmässä on henkilöitä joilla on lievä tai keskivaikea kehitysvamma, keskittymishäiriö tai autismin kirjon häiriö, kuten Asperger. Kohderyhmään kuuluu myös henkilöitä, joilla on mielenterveysongelmia. Kohderyhmän koko riippui asiakkaiden halukkuudesta osallistua ryhmäytymispäivään. Osallistuminen oli suotavaa, mutta vapaaehtoista. Kohderyhmään kuuluu asiakkaita, joita on haasteellista saada mukaan yhteiseen toimintaan. Tämä vaikutti kohderyhmän kokoon. Mikäli kaikki asiakkaat, eli Aurorassa asuvat asukkaat, valmennusasukas ja satelliittiasukkaat olisivat osallistuneet, ryhmäkoko olisi ollut 12, josta realistisena ryhmäkokona näin 6-10 osallistujaa. Lopullinen osallistujamäärä oli yhdeksän. Kohderyhmästäni raportoidessa säilytän asiakkaiden yksityisyyden ja tunnistamattomuuden, niin että heitä ei voi antamieni tietojen perusteella yhdistää tiettyihin henkilöihin, muun muassa näin tuon esille työn eettisyyden.

5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Sain idean opinnäytetyöhöni Aurorassa ilmenneestä tarpeesta. Uusien asukkaiden sekä vaihtuvien valmennusasukkaiden myötä ryhmäytyminen koettiin Aurorassa tärkeäksi. Tuttu toimintaympäristö ja tutut asiakkaat mahdollistavat ryhmäytymispäivän suunnittelun mahdollisimman hyvin heidän tarpeidensa mukaiseksi. Ryhmäytyminen on ryhmän yhtenäistymisprosessi, jossa ryhmän jäsenet alkavat tuntea toisiaan paremmin (Kataja ym. 2011, 15). Kun ryhmän jäsenet tuntevat toisensa hyvin, heidän välilleen muodostuu myös luottamus. Luottamus muodostuu vähitellen, hyvien kokemusten kautta. Luottamuksen ja onnistumisenkokemusten lisäämiseksi ryhmän jäsenille annetaan positiivista palautetta, ryhmää rohkaistaan ja kannustetaan sekä luodaan ryhmään turvallisuuden tunnetta. (Kataja ym. 2011, 72.) Liitin nämä ryhmäytymisen kannalta tärkeät asiat myös ryhmäytymispäivästä tekemääni suunnitelmaan. Suunnittelin päivän, jossa osallistujat pääsevät tutustumaan toisiinsa aiempaa paremmin monipuolisia vuorovaikutuksen keinoja käyttäen. Luottamuksellinen ja yhteistoiminallinen ilmapiiri tulee ryhmäytymispäivässä esille erilaisten leikkien ja yhdessä tekemisen kautta, tutun ryhmän kanssa työskennellessä. Käytin toiminnassa leikkejä, sillä niitä pidetään yleisesti tehokkaina sosiaalisten ja eettisen kasvun välineinä (Laakso 2008, 64). Lisäksi leikkien aikana osallistujat pääsevät harjoittamaan sosiaalista kanssakäymistä. Suunnittelin päivän leikit niin, että ne mahdollistavat jokaisen asiakkaan osallistumisen ja tarjoaa heille positiivisia elämyksiä. Leikkien tarkoituksena on, että jokaisella olisi hauskaa, kaikki hyväksytään mukaan ryhmään ja niiden kautta osallistujat harjaannuttavat yhteistyötaitojaan, sääntöjen noudattamista sekä vuoron odottamista. (Rintala ym. 2012, 271.) Yhdessä tekeminen puolestaan opettaa osallistujille yhteistoiminnassa tarvittavia taitoja ja tuo ilmi miksi erilaiset vahvuudet ja heikkoudet ovat tärkeitä (Valkeapää 2011, 13).

Oma ammatillinen lähtökohtani opinnäytetyön tekemiseen on hyvä, myös tietoni ja taitoni aiheen tarkasteluun ovat kattavia. Olen opintojeni ohessa, harjoittelujeni sekä työni kautta päässyt ohjaamaan aikuisia kehitysvammaisia erilaisissa ryhmä- ja yksilötilanteissa. Ryhmätoiminnasta ja sen teoriasta olen saanut tietoa opiskelujeni ohessa eri opintojaksojen kautta. Aiempi tietoni toimi hyvänä pohjana, tutustuessani opinnäytetyöni aiheeseen liittyvään teoriaan. Ryhmäytymispäivästä raportoidessani

käytän ja sovellan aiempaa tietoa ja opiskelun aikana keräämiäni materiaaleja ja teorialähteitä.

6 KEHITTÄMISKOHDE JA TOIMINNASTA SAATAVA HYÖTY

Kehittämiskohteena oli Auroran asiakkaiden ryhmähengen lisääminen sekä valmiuksien antaminen uusien ihmisten kanssa tutustumiseen. Ryhmäytymispäivästä hyötyvät Auroran asiakkaat ja työntekijät, opinnäytetyötä lukevat henkilöt sekä minä itse. Toiminnan, kuten ryhmäytymisleikkien ja yhteisen tekemisen kautta osallistujat vahvistavat sosiaalista itsetuntemustaan, johon kuuluu muun muassa heidän kykynsä vuorovaikutussuhteisiin (Viinikka ym. 2012, 52). Osallistujat tutustuvat toisiinsa aiempaa paremmin ja luovat keskenään ryhmähengen ohjatusti. Leikkien ja yhdessä tekemisen kautta osallistujat saavat iloa ja hauskuutta päivään sekä onnistumisenkokemuksia yhdessä. Lisäksi he voivat oppia uusia taitoja, joita voivat hyödyntää jatkossa uusiin ihmisiin tutustuessaan. Osallistujien vuorovaikutustilanteita havainnoimalla, Auroran ohjaaja voi saada osallistujista ja heidän välisistä suhteistaan uutta tietoa. Lisäksi ryhmäytymispäivä voi nostaa osallistujien uusia taitoja ja vahvuuksia näkyviin, mikä antaa arvokasta tietoa yksilöllisen ohjauksen suunnitteluun jatkossa (Hintsala 1997, 26).

Opinnäytetyötä lukevat henkilöt saavat tietoa ryhmäytymisestä ja vinkkejä vastaavanlaisen päivän järjestämisestä. Raportoin päivästä hyvin yksityiskohtaisesti ja työelämälähtöisesti, jotta työtäni on halutessaan helppo hyödyntää. Esimerkiksi ruoan vaihtaminen johonkin toiseen sekä leikkejä vaihtamalla ja muuntelemalla kohderyhmän tarpeisiin, saadaan päivästä muokattua hyvin erilaisia kokonaisuuksia, säilyttäen kuitenkin sen rungon. Myös palaute ja havainnointilomakkeita on helppo hyödyntää niiden ollessa liitteinä työssäni. Opiskelijana pääsen kokeilemaan ja kehittämään taitojani tapahtuman järjestäjänä sekä harjoittamaan omaa innovatiivisuuttani. Opinnäytetyön avulla saan ohjaukokemusta sekä kokemusta toiminnallisen päivän raportoinnista. Tapahtuman järjestäminen opettaa täsmällistä suunnitelman tekoa, tavoitteiden asettamista, toiminnan aikatauluttamista, sekä tiimityötä. Vaikka toteutankin

opinnäytetyön itsenäisesti ryhmää ohjaten, teen yhteistyötä Auroran ohjaajien ja vastaavan ohjaajan kanssa. Otan työssäni heidän toiveensa sekä asiakkaiden tarpeet huomioon. Opinnäytetyön kautta saan kokemusta myös havainnoinnista, toiminnan arvioinnista ja erilaisten lomakkeiden tekemisestä ja niiden kautta havainnointikohteiden tietoisesta rajauksesta ja valikoinnista. Ryhmäytymispäivä kehittää omaa havainnointitaitoani, sillä havainnointitaito kehittyy vähitellen, harjaannuttamalla omaa havainnointikykyä käytännön kenttätyössä (Vilka 2006, 13).

7 TOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Ryhmäytymispäivän tarkoitus oli lisätä Auroran asiakkaiden ryhmähenkeä. Lisäksi toiminnan tarkoituksena oli vahvistaa asiakkaiden sosiaalista itsetuntoa, kuten monipuolistaa heidän vuorovaikutustaitojaan sekä antaa heille valmiuksia tutustua uusiin ihmisiin. Osallistujien saama hyöty, kuten lisääntynyt ryhmähenki ja monipuolisemat vuorovaikutustaidot heijastuvat myös työntekijöiden työn sujuvuuteen. Kun asiakkailla on keskenään hyvä ryhmähenki ja heidän vuorovaikutus on avointa ja sujuvaa, välttyään erilaisilta väärinymmärryksiltä (Mäkisalo-Ropponen, 2011, 101).

Toiminnan tavoitteena oli luoda toimintamalli organisaation käyttöön. Auroran työntekijät voivat yhdessä asiakkaiden kanssa toteuttaa ryhmäytymispäivän joko sellaisenaan tai muunneltuna asukkaiden tai valmennusasukkaan vaihtuessa. Lisäksi toimintamallia voi käyttää toistuvana käytäntönä ryhmähengen säilymiseksi. Ryhmäytymispäivän mallia on mahdollista käyttää myös muissa vastaavissa toimintayksiköissä joko sellaisenaan tai muunneltuna kohderyhmälle sopivaksi. Opinnäytetyön tarkoituksena on, että pystyn sen avulla kehittämään ja osoittamaan valmiuteni soveltaa tietojani ja taitojani ammattiopintoihini liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä.(Toljamo, Vuorijärvi & Toljamo 2007, 104). Lisäksi ryhmän ohjaaminen antaa minulle mahdollisuuden harjoitella vuorovaikutustaitojani (Huhtinen 2005, 11).

Toiminnalla oli lisäksi toiminnallisen, kognitiivisen, emotionaalisen sekä sosiaalisen alueen osatavoitteita. Nämä tarkentuivat minulle prosessin aikana tutustuessani ai-

heen teoriaan. Toiminnallisen alueen tavoitteita on esimerkiksi terveyden ylläpito ja parantaminen sekä toimintakyvyn ja arjesta itsenäisesti selviytymisen edistäminen. Myös motorisen kunnon, kuten tasapainon ja koordinaation hallinta kuuluvat toiminnallisen alueen tavoitteisiin. Kognitiivisen, eli tiedollisen alueen tavoitteisiin kuuluu se, että henkilö ymmärtää mitä tarkoittaa ryhmä ja ryhmäytyminen. Lisäksi ohjeiden ymmärtäminen ja muistaminen, uusien välineiden käyttö ja niihin sopeutuminen ovat osa ryhmäytymispäivän kognitiivista tavoitealuetta. Leikkien sääntöjen oppiminen ja kyky havainnoida kaverin liikkeitä oman toiminnan aikana, kuuluvat myös kognitiivisen alueen tavoitteisiin. (Mälkiä & Rintala 2002, 203.)

Emotionaalisen, eli tunnealueen tavoitteita ovat onnistumisen kokemukset, itseluottamuksen lisääntyminen, kokemus ryhmässä toimimisen tärkeydestä sekä yhdessä viihtymisestä. Ryhmäytymispäivän sosiaalisen alueen tavoitteita ovat sosiaalisten suhteiden kehittyminen, osallistujien kykeneminen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen kaikkien kanssa sekä ryhmän muiden jäsenten huomioon ottaminen ja auttaminen. Myös kannustuksen ja kehujen antaminen sekä vastaanottaminen ovat osa emotionaalista tavoitealuetta. Lisäksi siihen kuuluu osallistujan tunne ryhmään kuulumisesta. (Mälkiä & Rintala 2002, 203–204.)

8 RYHMÄYTYMISPÄIVÄÄN VALMISTAUTUMINEN

Ryhmäytymispäivään liittyi sitä ennen järjestämäni yhteistilaisuus Auroran asukkaiden kanssa. Yhteistilaisuus toimi lyhyenä tiedotustilaisuutena varsinaisesta ryhmäytymispäivästä. Satelliittiasukkaiden kanssa olimme aiemmin sopineet, että heitä ei velvoiteta tulemaan paikalle lyhyen infon vuoksi, vaan he saavat tarkemmat tiedot ryhmäytymispäivästä kirjallisesti kotikäyntien yhteydessä.

Ryhmäytymispäivän aikana toimin itse osallistuvana havainnoijana, havainnoiden osallistujien toimintaa osallistumalla myös itse joihinkin leikkeihin. Auroran ohjaaja toimi puolestaan ulkopuolisena havainnoijana. Ryhmäytymispäivän suunnitelmaa esittäessäni yksikön vastaavalle ohjaajalle, antoi hän hyvän vinkin havainnoinnin

helpottamiseksi. Hän ehdotti havainnointilomakkeen tekemistä, mikä auttaisi havainnoinnin kohdistamista ryhmäytymispäivän tarkoituksiin ja tavoitteisiin. Kävimme yksikön vastaavan ohjaajan sekä paikalla olleen ohjaajan kanssa yhdessä läpi myös osallistujille suunnittelemani palautelomaketta ja mietimme siihen tehtäviä muutoksia. Tein muutokset palautelomakkeeseen, suunnittelin havainnointilomakkeen ja sovinn päivän yhteistilaisuuden järjestämiseksi.

8.1 Yhteistilaisuus

Esivaihe, jossa tavallisesti suoritetaan suunnitelman läpiluku työyhteisössä, toteutui kohdallani niin, että järjestin yhteistilaisuuden Auroran asukkaille noin kaksi viikkoa ennen ryhmäytymispäivän toteutusta (Salonen 2013, 17). Yhteistilaisuudessa kerroin tulevasta tapahtumasta, siihen osallistumisesta ja sitoutumisesta. Kerroin, että päivään kuuluu tutustumisleikkejä, ryhmäytymisleikkejä, yhdessä tekemistä ja päivän päätteeksi yhteinen kahvihetki. Olin etukäteen miettinyt vaihtoehtoja ryhmäytymispäivän leivontahetkeen, joista asukkaat saivat yhteistilaisuudessa valita mitä leipoisimme. Vaihtoehdot olivat suolainen piirakka tai pizza, joista asukkaat valitsivat jälkimmäisen.

Tapahtuman esittelyn tukena käytin ryhmäytymispäivästä tekemääni esitettä (Liite 3), jonka jätin yhteistilaisuuden päätteeksi Auroran ilmoitustaululle. Satelliittiasukkaille olin informoinut ryhmäytymispäivästä aiemmin ja toimitin esitteen heille ohjaajien mukana, kotikäyntien yhteydessä. Esitteessä kerroin lyhyesti päivän tarkoituksen ja sen ohjelman sekä ilmoitin viimeisen ilmoittautumispäivämäärän. Hyvänä huomiona Auroran ohjaaja kehotti asukkaita huomioimaan myös sään mukaisen varustuksen toimintapäivänä, sillä tarkoitus oli hyödyntää myös piha-aluetta. Ilmoituksen reunassa oli tyhjää tilaa, johon osa asukkaista kirjoitti heti yhteistilaisuuden päätyttyä oman nimensä, osallistumisen merkiksi. Asukkaat kertoivat päivän kuulostavan kivalta ja sanoivat odottavansa toteutuspäivää. Auroran työntekijät ja yksikön vastaava ohjaaja olivat kannustaneet asukkaita ja satelliitteja osallistumaan rohkeasti päivään, oli siis myös heidän ansiotaan, että asukkaat olivat kovin innostuneita osallistumaan ryhmäytymispäivään.

8.2 Palautelomake

Osallistujien mielipiteen selvittämiseksi ja tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi, tein ryhmäytymispäivästä palautelomakkeen (Vilkka & Airaksinen 2004, 157). Palautelomake on esiteltyä liitteessä viisi. Kysymysten luokittelu pohjautui päivälle asettamiini tavoitteisiin ja tarkoituksiin sekä opinnäytetyössäni esittämiini käsitteisiin ja teoriaan (Vilkka 2006, 14). Lähdin lomakkeen suunnittelussa liikkeelle tekemällä listan asioista, joista halusin saada tietoa (Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut 2016). Tämän jälkeen muotoilin kysymykset tekemäni listan pohjalta. Kysymysten kautta selvitin muun muassa osallistujien mielipidettä päivän onnistumisesta ja sisällöstä sekä päivän herättämistä tunteista. (Vilkka & Airaksinen 2004, 157).

Lomakkeen toimivuuden varmistamiseksi kävin sen sisältöä läpi Auroran ohjaajan sekä vastaavan ohjaajan kanssa (Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut 2016). He antoivat muokkausehdotuksia muutamaan kysymykseen. Esimerkiksi kysymys ”Pidätkö ryhmäytymistä tärkeänä?”, oli hyvin suuntaa antava ja vastaus vaihtoehtoina kyllä ja ei, eivät olisi antaneet riittävää tietoa asiasta. Lisäksi kysymys ”Auttoiko päivä parantamaan ryhmähenkeä?” olisi ollut asiakkaille vaikeasti ymmärrettävissä, joten tuli miettiä muita tapoja kysyä nämä päivän kannalta tärkeät asiat. Pohdimme asiaa yhdessä Auroran ohjaajan ja vastaavan ohjaajan kanssa. Päätimme suunnata kysymykset osallistujien kokemuksiin ryhmään kuulumisesta sekä hyväksytyksi tulemisesta. Lisäsin palautelomakkeeseen myös kysymykset, joilla selvitin miten hyvin osallistujat voivat olla omana itsenään ryhmässä, kuinka he viihtyivät päivän aikana ja kuinka hyvin he luottavat ryhmän muihin jäseniin. Muun muassa näillä kysymyksillä viittasin aiheeseen liittyvään teoriaan. (Kataja ym. 2011, 17., Kaukkila & Lehtonen 2008, 13.)

Kysymykset tuli muotoilla lomakkeeseen selkokielellä, toisin sanoen lyhyesti, ytimekkäästi, helposti ymmärrettävästi ja sisältäen vain yhden asian. Kysymykset tuli esittää niin, että jokainen osallistuja ymmärtäisi ne lähes samalla tavalla. Jokaisen ihmisen ymmärtämisessä ja tulkinnessa on eroavaisuuksia, tästä johtuen koskaan ei päästä siihen tulokseen, että kaikki ymmärtäisivät kysymykset samalla tavoin. Tähän minun oli hyvä varautua ennen palautelomakkeen tulosten tarkastelua. Kokemus ryhmään kuulumisesta tuli lomakkeessa esiin strukturoidulla tosiasiakysymyksellä

”Miten koet itsesi osana Auroralaiusten ryhmää?”, jossa vaihtoehdot oli tarkoin määritelty. Osallistujat valitsivat valmiista vastausvaihtoehdoista yhden. Vastaamisen tueksi tein asiaa kuvaavan kuvion (Liite 6), jonka käyttöä ohjeistin vastauksen aikana. Pääosassa lomakkeen kysymykset olivat puolistrukturoituja, eli tarkoin strukturoitujen ja tarkoin valittujen vastausvaihtoehtojen lisäksi, vaihtoehtona oli kohta ”Muumikä?”. Vaihtoehtona muu-mikä kohta antaa vastaamiseen joustavuutta ja mahdollistaa niiden asioiden esille tulon, joita itse en osannut vastausvaihtoehdoissa ottaa huomioon. (Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut 2016.)

8.3 Havainnointilomake

Käytin ryhmäytymispäivän aikana tiedon ja aineistonhankintamenetelmänä havainnointia, sillä se sopii tutkimuksiin, joissa halutaan tarkastella yksittäisen ihmisen toimintaa ja hänen vuorovaikutustaan toisten ihmisten kanssa. Vaikka työni ei ole tutkimustyö, sen on tehty kuitenkin tutkivalla otteella (Vilkkä & Airaksinen 2004, 154). Tarkkailevan havainnoinnin, osallistuvan havainnoinnin, aktivoivan osallistuvan havainnoinnin, kokemalla oppimisen ja piilohavainnoinnin väliltä valitsin havainnoinnin tavaksi tarkkailevan havainnoinnin sekä osallistuvan havainnoinnin. Kahta havainnointitapaa käytettyäni, lisäsin havainnoinnin luotettavuutta ja tulkinnan yleistettävyyttä. Auroran ohjaaja toimi tarkkailevana eli ulkopuolisena havainnoijana. Itse toimin ryhmän ohjaajana ja osallistuvana havainnoijana. Havainnoin ryhmää osallistumalla myös itse toimintaan. Osallistuvan havainnoinnin käyttäminen aineistonhankintamenetelmänä mahdollistui havainnointikohteen ollessa minulle ennestään tuttu. Harjoitteluni ja kesätyöni aikana olin muodostanut lähes jokaisen Auroran asiakkaan kanssa sosiaalisia suhteita ja päässyt sisään heidän yhteisöönsä. Tämä edisti toiminnan luontevuutta ja vähensi jännittyneisyyttä suhteessa siihen, että ohjaaja ja osallistujat olisivat olleet täysin tuntemattomia toisilleen. (Vilkkä 2006, 15, 33, 35, 37–40.)

Auroran vastaavan ohjaajan antamasta vinkistä, lähdin rakentamaan sekä Auroran ohjaajan että oman havainnointini tueksi havainnointilomaketta (Liite 8). Lomake toimi samalla ohjauksen ja toiminnan arvioinnin sekä itsearvioinnin välineenä. Lähdin liikkeelle tekemällä itselleni listan havaintoaineistosta, eli ryhmäytymispäivän tavoitteista ja tarkoituksista, sekä ohjaajalle kuuluvista tehtävistä ja vastuista. Tämän

jälkeen luokittelin lomakkeen kysymykset, listaan kokoamieni asioiden pohjalta. Kysymysten luokittelussa viittasin lisäksi opinnäytetyössäni esittämiini käsitteisiin ja teoriaan. Näin havainnointi oli jäsenneiltyä ja kohdistui päivän aikana osallistujien toimintaan, omaan ohjaukseeni sekä ympäristöön asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Asiakkaiden ja toimintaympäristön tunteminen sekä aiempi tarkkailu mahdollisti jäsenneellyn havainnoinnin toteuttamisen. Tiesin mistä havainnointikohteeni muodostui ja mitä materiaaleja ja millainen ympäristö minulla oli käytettävissä. Valitsin kohdistetun havainnoinnin, sillä vapaassa havainnoinnissa tietomäärä havainnoitavasta tilanteesta on valtava ja niiden kirjaaminen muistiin on hankalaa tutkimus-tilanteessa. (Vilka 2006, 14–15, 34, 36.)

Havainnoinnin kohteeksi valitsin sosiaalisen ympäristön ja ihmisympäristön, jolloin havainnointini suuntautuu muun muassa osallistujien käyttäytymiseen, heidän käyttämiin rooleihin, vuorovaikutukseen ja siihen, miten he ottavat paikan toimintatilassa suhteessa muihin ihmisiin. Lisäksi osallistujien havainnointi suuntautui asioihin, jotka ovat ryhmäytymisen kannalta tärkeitä ja joita ohjaaja pystyy toiminnan aikana havainnoimaan. Näitä asioita ovat roolien ja vuorovaikutussuhteiden lisäksi tunteiden, suhteiden ja ilmapiirin havainnointi (Ahokas ym. 2008, 130., Kataja ym. 2011, 16., Kaukkila & Lehtonen 2008, 12, 42, 55., Kopakkala 2011, 81). Tarkoitus oli havainnoida myös osallistujien yhteistyötaitoja, onnistumisen kokemuksia ja heille haasteita tai vaikeuksia tuottavia tilanteita. Joihinkin havainnoinnin kohteisiin minun tuli tutustua tarkemmin kirjallisuuden kautta, jotta osasin antaa tarkoituksenmukaisia vastausvaihtoehtoja. Vastausvaihtoehtojen kokoamiseen sain suuntaa Raimo Niemistön kirjasta ”Ryhmän luovuus ja kehitysehdoit”, muun muassa ryhmän vastarooleihin ja sosiaalisiin rooleihin sekä tunteisiin ja ryhmän suhteisiin liittyen. Niemistön kirjasta sain teoreettista pohjaa myös ohjaajan havainnointiin, jonka kautta pystyin luokittelemaan kysymykset ja muodostamaan niille tarkoituksenmukaiset vastausvaihtoehdot. Vuorovaikutuksen eri tavoista, kuten katsekontaktin, eleiden ja ilmeiden sekä äänen käytöstä luin ENO - Ennakoiva ohjaus työelämässä – käsikirjasta. (Viinikka ym. 2012, 26, 62, 72., Niemistö 2007, 85–86, 88, 90, 107,122–125., Vilka 2006, 16–17.)

Myös ohjaajan, eli minun työskentelyni havainnoinnin luokittelu pohjautui opinnäytetyöni käsitteisiin ja teoriaan (Vilka 2006, 14). Luokittelussa otin huomioon ohjaa-

jalle kuuluvat tehtävät ja vastuut, joita avasin opinnäytetyön keskeisten käsitteiden osiossa. Täten ohjaajan havainnointi suuntautui ohjeiden antoon, osallistujien motivoimiseen, välineiden huomioimiseen, tilannetajuun sekä leikkien tason valintaan ja ryhmän lämmittämiseen päivän teemaan. Havainnointilomakkeessa oli lisäksi kohdat osallistujien fyysisten, sosiaalisten ja kognitiivisten ominaisuuksien huomioimisesta. (Valkeapää 2011, 15–16, Niemistö 2007, 67, 81, 120.)

Sekä minun että Auroran ohjaajan lomakepohja oli sama, mutta itse täytin lomaketta ohjauksen salliessa sekä päivän päätteeksi. Auroran ohjaaja täytti lomaketta toteutuksen aikana. Havainnointilomake oli muotoiltu niin, että se eteni päivän toteutuksen kanssa samalla tavalla. Kysymykset olivat jokaisessa vaiheessa lähes samat, jotta kysymysten lukemiseen ja miettimiseen ei mennyt toteutuksen aikana turhaa aikaa. Lomakkeen toimivuuden varmistamiseksi kävin sen sisältöä läpi Auroran ohjaajan kanssa, joka toimi ulkopuolisena havainnoijana ryhmäytymispäivänä. Lomakkeessa oli paljon sisältöä, mutta keskustelumme jälkeen, päätimme Auroran ohjaajan kanssa jättää kuitenkin kaikki kysymykset lomakkeeseen. Raportoidessani ryhmäytymispäivän toteutuksista, tuon ilmi tekemieni havaintojen sekä havainnointilomakkeiden avulla saatua tietoa.

9 RYHMÄYTYMISPÄIVÄ

Ryhmäytymispäivä oli opinnäytetyöni toiminnallinen osuus, jossa pyrin vahvistamaan Auroran asiakkaiden ryhmähenkeä ohjaamalla heille erilaisia leikkejä ja järjestämällä yhteistoimintaa. Kohderyhmääni kuului Auroran tukiasumisen asiakkaat, eli Aurorassa asuvat henkilöt ja Auroran ulkopuolella, omissa tai vuokra-asunnoissaan asuvat tukiasukkaat, satelliitit.

Ennen käytännön toteutusta toimijat olivat varmistuneet, eli olin saanut varmistuksen ryhmäytymispäivään osallistuvista asiakkaista, joita oli yhteensä yhdeksän. Myös kehittämismenetelmät, materiaalit, aineistot ja dokumentointitavat olivat selvillä. Kehittämismenetelminä käytin ryhmätyöskentelyä ja keskustelua, tiedonhankintame-

netelminä käytin osallistuvaa ja ulkopuolista havainnointia, omia muistiinpanojani, tekemiäni palaute- ja havainnointilomakkeita sekä valmiita materiaaleja ja kirjallista aineistoa. (Salonen 2013, 18.)

Toteutin päivän itsenäisesti, Auroran ohjaajan toimiessa ulkopuolisena havainnoijana. Toimin ryhmän vetäjänä ja asiakkaat osallistujina. Ryhmäytymispäivään sisältyi lämmittelyleikki, tutustumisleikkejä ja ryhmäleikkejä, yhdessä tekemistä sekä lopuksi yhteisruokailu ja palautteen antaminen. Valkeapää on kirjassaan ”Pomppivat pavut, ryhmätoimintaa pienille ja isoille” koonnut ja muokannut erilaisia leikkejä kirjalliseen muotoon. Poimin hänen kirjastaan tutustus- ja ryhmäleikkejä sekä muokkasin ne omalle kohderyhmälleni sopivaksi. Lisäksi poimin tutustus- ja ryhmäleikkejä Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetin www-sivuilta, josta löysin muun muassa lämmittelyleikin (Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetin www-sivut 2016). Osa leikeistä oli minulle entuudestaan tuttuja, ja siksi suunnittelin niitä myös omien kokemusteni perusteella. Leikkien suunnittelussa otin huomioon myös asiakkaiden erilaisuuden. Jokaisella ihmisellä on oma tapa toimia ja reagoida asioihin, lisäksi jokaisella on eri kiinnostuksenkohteita. Siksi suunnittelin päivään toimintoja, joissa on asiakkaille sekä tuttuja että uusia asioita. Näin toiminnan mielekkyys pysyy yllä jokaisen osallistujan osalta. (Huhtinen 2005, 84, 94.) Valitsin leikit myös niin, että ne toimivat toisilleen entuudestaan tutuille ryhmän jäsenille, sekä uusien tuttavuuksien kanssa työskentelyyn. Leikkien suunnitelmat olen esitellyt liitteessä 4. Ryhmäytymispäivän kesto oli reilu viisi tuntia. (Valkeapää 2011, 10.)

Toiminnan arviointi tapahtui osallistuvana ja ulkopuolisena havainnointina. Havainnoin ryhmän toimintaa osallistumalla itse tutustumisleikkeihin ja keskusteluihin, muissa leikeissä toimin ryhmän ohjaajana, havainnoiden osallistujien toimintaa. Sain tietoa ohjaajalle suunnatuista tehtävistä muun muassa Minna Valkeapään kirjasta ”Pomppivat pavut – ryhmätoimintaa pienille ja isoille”, Raimo Niemistön kirjasta ”Ryhmän luovuus ja kehitysehdot” sekä Susanna Hintsalan kirjasta ”Tuettua vuorovaikutusta: Selkoryhmän ohjaajan opas”. Annoin ryhmälle ohjeita ja johdatin heidät keskustelemaan päivän aiheesta, motivoin ryhmää ja havainnoin ryhmän toimintaa (Valkeapää 2011, 15). Ryhmän toimintaa havainnoidessani, havainnoin siinä esiintyviä rooleja, kuten vastarooleja ja sosiaalisia rooleja, osallistujien tunneilmaisuja ja tunnesuhteita, kuten hyväksyntää, iloa, torjuntaa, vastenmielisyyttä ja häpeää. (Nie-

mistö 2007, 86, 90, 107, 122–123). Toiminnan kautta annoin ryhmän jäsenille mahdollisuuksia harjoittaa sosiaalisia ja käytännön taitojaan sekä tekemään aloitteita, antaen heille tarvittaessa tukea (Hintsala 1997, 27). Aurorassa työvuorossa ollut ohjaaja toimi ulkopuolisena havainnoijana, hän seurasi ryhmää taustalta ja kirjasi havaintojaan tekemääni havainnointilomakkeeseen. Lomakkeeseen kirjattiin myös ryhmän ohjaajan, eli minun työskentelystäni tehtyjä havaintoja. Osallistujista tehtyjä havaintoja tuon esille toteutusten raportoinnin yhteydessä, oman ohjaukseni arviointia olen koonnut tämän kappaleen viimeiseen osioon.

9.1 Päivän aloitus

Ennen päivän varsinaista aloitusta, olin Aurorassa valmistelemassa tiloja ja laittamassa välineitä valmiiksi. Yhteistila on pieni, joten tilaa piti tehdä siirtämällä huonekaluja sivuun. Paikalla olleet osallistujat auttoivat. Laitoin leivontaan tarvittavia kuiva-aineita ja astioita valmiiksi pöydälle, jotta niiden etsimiseen ei menisi leipoessa aikaa. Ulos tarkoitettua rataa en voinut tehdä etukäteen tuulisen sään vuoksi, joten minun oli jätettävä sen tekeminen juuri ennen toteutusta.

Päivä alkoi yhteisellä kokoontumisella Auroran yhteistilassa. Ohjasin osallistujat ottamaan sellaisen paikan, jossa heillä olisi tilaa ja rauha vastata muutama kysymykseen. Jaoin osallistujille kynät ja pienet paperilaput, johon he kirjoittivat nimensä. Tämän jälkeen jaoin heille palautelomakkeet, johon nimilappu kiinnitettiin klemmarilla. Palautelomakkeeseen ei kirjoitettu nimeä, jotta vastaukset olisivat nimettömiä ja tarjoaisivat näin mahdollisuuden vastata rehellisesti itseä koskeviin kysymyksiin. Nimilaput olivat kuitenkin tarpeelliset, jotta jokainen sai vastata omaan palautelomakkeeseensa myös päivän päätteeksi.

Alkuun kysyin osallistujilta heidän sen hetkistä tunteista, jotka he merkitsevät palautelomakkeeseen. Kaikki kokivat ilon tunnetta, sen lisäksi useampi osallistuja koki riemun ja onnen tunnetta. Kaksi koki lisäksi jännittyneisyyttä ja myös ujous ja odotavaisuus mainittiin. Osallistujien tehtävänä oli miettiä myös kokevatko he olevansa Aurorassa tiiviisti osana ryhmää, osana ryhmää, melko hyvin osana ryhmää, melko vähän osana ryhmää vai kokevatko että eivät ole osana ryhmää. Vastaamisen tueksi

olin tehnyt erilliselle paperille kuvion (Liite 6), jonka käyttöä ohjeistin vastauksen yhteydessä. Sama kuvio oli pienennettynä palautelomakkeessa. Osallistujat ymmärsivät kysymykset hyvin ja vastaamisen tueksi tekemäni kuvio sekä kysymysten läpikäyminen kohta kohdalta edesauttoi heidän itsenäistä vastaamista. Päivän alussa neljä osallistujaa kertoi olevansa tiiviisti osana ryhmää, kolme osallistujaa koki olevansa osana ryhmää, yksi koki olevansa melko hyvin ja yksi melko vähän osana ryhmää.

9.2 Lämmittely ja päivään virittäytyminen

Lämmittelyleikin kautta ryhmän tunnelma kohoaa ja osallistujat virittäytyvät päivän aiheeseen sekä tutustuvat toisiinsa (Kataja ym. 2011, 50). Lämmittelyssä yhdistin leikit ”Tervehtimistavat” ja ”Nimet vaihtoon”, joiden tarkoitus oli poistaa mahdollinen jännitys ja vapauttaa ilmapiiriä. Tämä onnistuikin suurimmaksi osaksi. Käytin leikissä taustamusiikkia, valitsin Genevieve Helsby:n kirjasta ”Eläinten musiikkiopisto” kuuntelu cd:n kappaleet 18 ja 19. Musiikki oli klassista huilun ja harpun soittoa (Helsby 2009, 63). Valitsin kyseisen teoksen, sillä se oli minulle ennestään tuttu. Halusin käyttää musiikkia, jossa ei lauleta, jotta osallistujat keskittyvät leikkiin, mutta saavat musiikista rytmiä liikkumiseen. Musiikin avulla strukturoin myös ajan käyttöä ja leikin kulkua. Musiikin soidessa hiljaa taustalla, kerroin osallistujille tarinaa, jonka mukaan he toimivat. Annoin uusia ohjeita musiikin tietyissä kohdissa, jolloin itse pystyin hahmottamaan ajankäyttöä ohjauksessa. Osallistujien tehtävänä oli kävellä tilassa ympäriinsä ja tervehtiä toisiaan tarinassa ilmenevillä tavoilla, kuten hymyilemällä, kättelemällä, esittäytymällä ja lopuksi hieman hassuilla tavoilla sormin ja varpain tervehtien. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetin www-sivut 2016.)

Leikin viimeinen tehtävä oli nimetä itsensä uudelleen ja esittäytyä sillä muille ”uusille” osallistujille. Ohjeistin osallistujat nimeämään itsensä uudelleen omalla toisella nimellään ja vasemmalla seisovan henkilön sukunimellä, sukunimen sai tarvittaessa kysyä vieruskaverilta. Jotta kaikki saivat oikean sukunimen, havainnollistin tilannetta miten se saatiin selville. Seisoin osallistujien kanssa piirissä ja nostin vasemman käteni eteen. Osallistujat tekivät samoin. Kun jokaisen osoitti vasemmalla kädellään eteenpäin, ohjeistin heitä laittamaan kätensä nyt sen käden puolella seisovan henki-

lön olkapäälle. Joillekin tämä oli vaikea toteuttaa, joten kertosin ohjeen ja näytin käden siirron vielä konkreettisemmin. Musiikki jatkui ja osallistujat kulkivat ympäriinsä. Osallistujat esittelivät itsestä muille kätellen ja kertoen uuden nimensä. Musiikin soidessa esittäytyttiin aina uudelle henkilölle. Leikin oli tarkoitus jatkua kunnes joku kukaan oli esitellyt itsensä kaikille, tämä ei kuitenkaan täysin toteutunut. Jotkut osallistujat olivat hieman epävarmoja eivätkä halunneet esittäytyä uudella nimellään, jotkut taas eivät muistaneet omaa toista nimeään ja uuden sukunimen käyttö tuotti hankaluuksia. Auroran ohjaaja auttoi osallistujia näissä tilanteissa.

Osallistujat saivat leikin yhteydessä olla eri tavoin vuorovaikutuksessa keskenään, katsoen toisiaan silmiin, käyttäen eleitä ja ilmeitä sekä koskettamalla ja puhumalla toisilleen (Kaukkila & Lehtonen 2008, 31, 34). Leikki herätti osallistujissa iloa, huvittuneisuutta, naurua, mutta myös hämmästyneisyyttä, epävarmuutta ja levottomuutta. Leikin aikana osallistujat levittivät hyvää mieltä hymyillessään toisilleen. Hyvämielisten ja hymyilevien ihmisten tapaaminen nähdään edistäneen myös ihmisen hyvinvointia, lisäksi ihmisten on helpompi lähestyä hymyilevää kuin vihaisen näköistä henkilöä. Näistä syistä halusin liittää leikkiin hymyilyn ja sen myötä tuoman hyvän mielen. Samalla osallistujat pääsivät kokemaan hymyilyn merkityksen hyvän mielen kehittämisessä. Hyvään mieleen vaikuttaa myös huumori ja nauru, joita osallistujat pääsivät kokemaan leikin myötä. Suunnittelin päivään lämmittelyleikin lisäksi muitakin humoristisia ja hauskoja leikkejä, sillä huumori ja nauraminen auttavat stressin hallinnassa sekä vähentävät kielteisten tunteiden ja puolestaan edistävät myönteisten tunteiden syntymistä. Huumorilla on myös mielialaa kohottava vaikutus. Lisäksi huumori ja nauru edistävät tutustumista, lisäävät energisyyttä ja vähentävät jännittyneisyyttä. Huumorilla nähdään myös vaikutuksia läheisten, mielekkäiden ja kestävien ihmissuhteiden muodostumisessa. (Ojanen 2009, 43–44, 124, 126.) Leikin aikana osallistujien välisiä suhteita pääsi hyvin havainnoimaan. Osallistujat liikkuihin tilassa itsenäisesti, eivätkä kiinni kaverissaan. Useimmat liikkuihin ohjeiden mukaan tilassa ympäriinsä, kun jotkut liikkuihin pääasiassa tilan reunoilla. Kaikki hymyilivät toisilleen ja katsoivat silmiin, kun taas kätelemään ja esittäytymään osallistujat menivät mieluummin läheisemmille kavereille. Tämä johtunee siitä, että usein vuorovaikutuksessa ollaan eniten niiden ryhmän jäsenten kanssa, joista pidetään eniten (Kataja ym. 2011, 17). Vuorovaikutuksessa koskettaminen on tärkeää, kaikille se ei ole kuitenkaan helppoa (Mäkisalo-Ropponen, 2011, 187). Jotkut ryhmästä keksivätkin vaih-

toehtoisen tavan toteuttaa esimerkiksi sormilla tervehtimisen. He eivät koskettaneetkaan toisiaan sormilla, vaan heilauttivat kahta sormeaa ilmaan, muiden sormien ollessa nyrkissä. Tämä oivaltava tervehtimistapa, jossa ei tarvinnut koskettaa toista, tempaisi kaikki mukaan leikkiin. Osallistujat käyttivät hienosti yhteistyötaitojaan, kaikki toimivat yhdessä ja jos joku unohti miten toimia, toinen neuvoi ja muistutti häntä.

9.3 Tutustumisleikit

Lämmittelyn jälkeen ohjasin ryhmälle tutustumisleikkejä, joissa osallistujat kertoivat itsestään ja saivat tietoa toisistaan. Osallistuin myös itse osittain tutustumisleikkeihin ja toimin leikkien aloittajana, silloin kun Auroran asiakkaista ei kukaan halunnut aloittaa. Tämä oli ryhmää tukevaa toimintaa, mikä vapautti jännitystä ja rohkaisi asiakkaat osallistumaan (Kaukkila & Lehtonen 2008, 54). Toiminnallisessa ryhmässä on oleellista konkreettiseen toimintaan keskittyminen ja yhdessä saatujen kokemusten pohtiminen (Kaukkila & Lehtonen 2008, 18). Aloitimme vauhdikkaalla leikillä ”Minä pidän” jonka jälkeen leikimme ”Pelikorttipakkaa”. Kontaktien kautta ihminen voi havaita yhtäläisyyttä ryhmän muiden jäsenten kanssa (Ahokas ym. 2008, 167). Leikkien jälkeen johdatinkin osallistujat keskustelemaan heidän kesken esiintyvistä yhtäläisyyksistä, jonka jälkeen osallistujat pelasivat saman pelikorttipakka pelin ryhmätehtävänä.

Minä pidän – leikki

Minä pidän – leikissä, jokainen astui yhdelle lattiamerkillä osoitetulle paikalle niin, että yksi heistä oli ringin keskellä. Keskellä olijan tehtävänä oli sanoa jokin asia mistä pitää ja kaikki jotka pitivät samasta asiasta, vaihtoivat ringissä paikkaa keskenään. Keskellä olija pyrki pääsemään vapautuneelle lattiamerkille, jolloin leikkiin saatiin uusi keskellä olija. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetin www-sivut 2016.)

Leikki herätti osallistujissa iloa, hauskuutta, epävarmuutta ja jännittyneisyyttä. Leikki oli tasoltaan sopiva ja ohjeet sekä leikkien säännöt helposti ymmärrettävissä. Epävarmuus ja jännittyneisyys tulivat ilmi, kun osallistujat aikoivat vaihtaa paikkaa,

mutta jäivätkin omalle paikalleen. Jotkut osallistujista olivat paikallaan lähes koko leikin ajan. Itse ollessani keskellä, pyrin keksimään sellaisia asioita, joilla saisin myös epävarmat ja jännittyneet osallistujat mukaan. Leikin lopussa tämä onnistuikin. Jotkut osallistujat epäröivät kertoa mistä pitävät, sillä ajattelivat, ettei muut pidä samasta asiasta. Tällöin rohkaisin ja tuin heitä kertomaan mielipiteensä. Myös osallistujat kannustivat toisiaan, mikä ilmensi heidän läheisiä suhteitaan. He toimivat leikissä yhtenäisenä ryhmänä, jokaisen keskittyessä kuitenkin omaan suoritukseensa. Paikkoja yritettiin usein vaihtaa läheisen kaverin kanssa, jolloin muistutin että jokainen miettii asioita omalta kannaltaan ja lähtee rohkeasti etsimään uutta paikkaa mikäli kuuli asian josta oikeasti pitää. Jos joku ei löytänyt vapaata paikkaa, osallistujat käyttivät yhteistyötaitojaan antamalla kaverille ohjeita. Leikin päästyä kunnolla alkuun, osallistujat toimivat hyvin itsenäisesti, eivätkä he juuri tarvinneet ohjausta. Leikki tuntui etenevän hyvin luontevasti.

Pelikorttipakka

Pelikorttipakka- leikissä jokainen sai yhden pelikortin, jonka silmäluku kertoi montako asiaa tuli kertoa itsestä. Toimin leikin aloittajana, kun osallistujista kukaan ei halunnut aloittaa. Tämän jälkeen etenimme ringissä vasempaan suuntaan, jolloin jokainen vastasi omalla vuorollaan. Kortin silmälukuja oli kahdesta neljään, mikä oli Auroran ohjaajien kanssa ennalta suunniteltu. Lukumäärät olivat sopivat, neljä itsestä kerrottavaa asiaa antoi leikkiin riittävää haasteellisuutta laittamalla osallistujat miettimään itsestä kerrottavia asioita. Kaikki osallistujat saivat kerrottua itseään, jotkut osallistujat tarvitsivat tukea vastatakseen. Annoin esimerkkejä mihin asiat voivat liittyä ja myös Auroran ohjaaja antoi apukysymyksiä. Jokainen kertoi vuorollaan itseltään, muiden kuunnellessa. Toisen kuunteleminen toteutui suurimmaksi osaksi hyvin. Kuuntelemisen ja oman vuoron odottamisen lisäksi osallistujat käyttivät yhteistyötaitojaan muun muassa auttamalla toinen toisiaan, mikäli kaveri ei keksinyt mitä voisi itsestään kertoa. (Valkeapää 2011, 37).

Sosiaaliset suhteet syvenevät myönteisesti sujuvassa vuorovaikutuksessa, johon liittyy muun muassa ryhmän jäsenten samankaltaisuus ja toisista pitäminen (Ahokas ym. 2008, 130). Käytyämme kierroksen läpi, keskustelimme osallistujien välisistä yhtäläisyyksistä, eli mitä samankaltaista he havaitsivat itsessään ja muissa ryhmän

jäsenissä. He huomasivat pitävänsä samoista asioista, kuten avotöistä, pyöräilystä ja samankaltaisista ruoista. Keskustelu oli hyvää pohjustusta ryhmätehtävään, jossa ryhmälle arvottiin yksi pelikortti. Osallistujien tuli yhdessä miettiä heidän ryhmää yhdistäviä asioita pelikortin silmäluvun osoittama määrä. Aktiivisemmat ja rohkeimmat osallistujat yhtyivät keskusteluun, muiden ollessa tarkkailijoina ja vastausten hyväksyjä (Kataja ym. 2011, 18). Osallistujat saivat onnistumisen kokemuksia hauskaasta yhdessä olosta ja heitä yhdistävien asioiden ilmenemisestä (Ahokas ym. 2008, 130). Yhteisiä arvostuksen kohteita olivat muun muassa työ, ruoanlaitto ja jääkiekon seuraaminen. Asiakkaat oivalsivat myös Auroran ja Aurorassa järjestettävien tapahtumien yhdistävän heitä.

Leikin lopuksi istuimme lattialle ringiin ja keskustelimme ryhmästä ja ryhmäytymisestä. Olin kirjoittanut itselleni ylös muutamia asioita, joita aiheista halusin kertoa teoriaan viitaten, mutta annoin osallistujien itse kertoa aiheista ensin. Toiset osallistuivat keskusteluun aktiivisemmin, toisten kuunnellessa ja seurattessa keskustelua. Osallistujat kertoivat ryhmässä olevan useita ihmisiä, jolloin pääsimme keskustelemaan ryhmän eri kokoluokista, joista Niemistö kertoo kirjassaan ”Ryhmän luovuus ja kehitysehdot” (Niemistö 2007, 16, 57). Ohjasin osallistujat keskustelemaan myös siitä, miten ryhmä erottuu suuresta ja satunnaisesta ihmisjoukosta (Kopakkala 2011, 36). Kerroin osallistujille konkreettisia esimerkkejä, joihin he pystyivät samaistumaan. Mietimme muun muassa miten Auroralaiden ryhmä erottuu Jazz-kadulla vilisevästä suuresta ihmisjoukosta. Keskustelimme myös ryhmän keskeisestä vuorovaihtuksesta, turvallisuudesta ja yhteisistä miellyttävistä kokemuksista, jotka luovat myös viihtyvyyttä ryhmässä (Kopakkala 2011, 67). Ryhmäytymistä osallistujat kuvasivat ryhmän tiivistymisellä sekä sillä, että ryhmä tekee asioita yhdessä yhteisen tavoitteen mukaan. Keskustelimme siitä, mikä ryhmästä tekee tiiviin. Toin esille luottamuksen, turvallisuuden tunteen, viihtyvyyden, onnistumisen kokemukset ja sen, että jokainen voi olla ryhmässä oma itsensä (Kaukkila & Lehtonen 2008, 12–13).

9.4 Ryhmäleikit

Ryhmäleikkien aikana ryhmässä toimiminen korostuu. Kuten Valkeapääkin kirjassaan toteaa, ovat pelit ja leikit nykyään hyvin kilpailullisia (Valkeapää 2011, 80). Mikäli kilpailullisuutta korostaa liikaa, saattaa se vaikeuttaa yhdessäoloon ja yhteistyöskentelyyn liittyvien tavoitteiden toteutumista (Laakso 2008, 64). Tästä syystä pyrin toteuttamaan leikit ilman kilpailuhenkisyyttä, jolloin osallistujien ei tarvinnut kilpailla toisiaan vastaan, eikä heitä asetettu leikkien puolesta paremmuusjärjestykseen. Näin ryhmä keskittyi yhdessäoloon ja yhteiseen suoritukseen. (Valkeapää 2011, 80)

Kerro kuka piipittää

Pelikorttipakka oli rauhallinen leikki, jonka jälkeen pyrin saamaan ryhmälle jälleen energiaa ja innokkuutta Kerro kuka piipittää- leikin kautta. Ohjasin osallistujat seisomaan tiiviiseen rinkiin, yhden osallistujan jäädessä ringin keskelle. Seisomapaikkoja havainnollistin jälleen lattiamerkeillä. Keskellä olijan silmät sidottiin ja hänen tehtävänä oli toimia arvaajana. Ohjeistin arvaajan astumaan jonkun ringissä seisovan eteen ja sanomaan ”Kerro, kuka piipittää!” Se, jonka eteen arvaaja meni, sanoi mahdollisimman möreällä/kimeällä äänellä ”Piip!” Sokko yritti arvata, kenen edessä seisoi. Jos hän ei onnistunut, hän siirtyi toisen henkilön eteen ja yritti uudelleen. Se, kenet sokko tunnisti, siirtyy arvaajaksi. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortenetin www-sivut 2016.)

Leikki oli osallistujien mielestä kiva ja hauska, se tuotti heille riemun tunnetta. Alkuun leikki sai osallistujat jännittämään, kun he odottivat tuliko sokko heidän kohdalleen. Sokkona ollessaan jotkut osallistujista muistivat hyvän kaverin paikan ja pyörähtivät vain vähän keskellä, jotta pääsivät kysymään kaverilta leikkiin liittyvän kysymyksen. Leikin jatkuessa, ohjeistin osallistujia yrittämään löytää sellaisen kaverin, joka ei ollut toiminut vielä sokkona. Joillekin leikkiin heittäytyminen oli vaikeampaa kuin toisille ja vaikka leikki tuntui joidenkin mielestä hieman ”hirveältä”, se sai kaikki kuitenkin nauramaan. Kaikki eivät halunneet sanoa ”Piip” sokon astuessa heidän eteensä. Tämä tuli itselleni hieman yllätyksenä. Osallistujalle annettiin hetki aikaa vastata, mutta ohjeistin sokon astumaan jonkun toisen eteen ja leikki jatkui ta-

valliseen tapaan. Ohjaajan rooli on erityisen tärkeä toiminnallisissa harjoituksissa, ohjaajan välitön puuttuminen, vetäytyminen tai osallistuminen ryhmän toimintaan on joissakin tilanteissa välttämätöntä (Kataja ym. 2011, 27). Ryhmäytymispäivän aikana, jokaisen leikin kohdalla tuli seurata ja tarvittaessa puuttua tilanteisiin, joissa joku ei halunnut osallistua tai vetäytyi ryhmästä etäämmälle, jotta muut osallistujat eivät korostaneet tilannetta. Tämä erityisesti vaati minulta tilannetajua. Osallistujat tekivät hienoa yhteistyötä osallistumalla kaikki leikkiin ja heillä, joita leikki ei niin miellyttänyt, näytti olevan kuitenkin hauskaa seurattessaan muiden toimintaa.

Leikissä vuorovaikutus tapahtui puhetta ja äänenpainoja käyttäen sekä äänitelemällä (Viinikka ym. 2012, 27, 72). Leikistä aiheutui kovaa hälinää, joten osallistujia tuli muistuttaa olemaan hiljaa, jotta sokko ei tunnistanut heitä jo ennen kysymystä tai jotta sokko kuulisi hyvin sanan ”Piip”. Osallistujien väliltä välittyi vastakkaisista suhteista itsekeskeisyyttä, mutta myös ryhmäkeskeisyyttä (Niemistö 2007, 108). Vaikka jotkut osallistujat tuntuivat hieman vastustavan leikkiä, he olivat kuitenkin läsnä ja yhdessä ryhmän kanssa. Auroralaiisten ryhmässä on erilaisia jäseniä, niin iältään, vammaltaan kuin luonteeltaankin. Jokaisessa leikissä on aina aktiivisempia ja passiivisempia osallistujia, toiset ovat aloitteellisia, puheliaita ja innokkaita kun toiset vähän ujompia, hiljaisempia ja sivusta tarkkailevia ryhmän jäseniä, jotka eivät ota kantaa ryhmän toimintaan (Kataja ym. 2011, 18). Tärkeintä on antaa ryhmän jokaiselle roolille tilaa ja kaikille mahdollisuus tuoda itsensä esille omalla luontevalla tavallaan (Kaukkila & Lehtonen 2008, 68).

Rivileikki

Pyysin ryhmän kokoontumaan ulos. Koska päivän alussa en voinut rakentaa ulos tarkoitettua rataa tuulisen sään vuoksi, se piti rakentaa juuri ennen toteutusta. Jotta osallistujat eivät olisi joutuneet odottelemaan, päätin ottaa heidät mukaan radan rakentamiseen. Radan rakennus, yhdessä osallistujien kanssa, vaati ohjaajalta erityisen hyvää tilannetajua. Olin koonnut tarvittavat välineet kaikkien lähettyville ja jaoin osallistujat satunnaisesti kolmen hengen ryhmiin. Jaoin ensin jokaiselle hyppynaruja ja ohjeistin, mihin ja miten ne olin suunnitellut maastossa. Kun kaikki hyppynarut oli saatu paikoilleen pitkäksi, nurmikko pitkin kulkeväksi radaksi, osallistujat laittoivat jalkamerkkejä ja tasapainokiviä asfalttikohtiin. Tarkoitus oli, että asfaltille ei saanut

astua, vaan ne kohdat tuli ylittää jalkamerkkejä ja tasapainokiviä pitkin kävellen. Osallistujat ymmärsivät ohjeet hyvin ja radasta tuli juuri sellainen kuin olin suunnitellutkin. Koin radan rakentamisen ryhmätehtävänä oikein hyväksi. Jotkut ajautuivat pieniin ryhmiin ja pareittain kun olivat saaneet välineensä laitettua, mutta pääasiassa radan rakentaminen toteutui yhdessä tekemällä.

Radan valmistuttua pääsimme siirtymään rivileikkiin, jota varten olin laittanut maahan riviin muovisia ja kankaisia lattiamerkkejä vuorotellen. Ohjeistin osallistujat seisomaan kukin yhden merkin taakse. Lattiamerkkien materiaaleilla ei ole merkitystä rivileikissä, mutta suunnitelmassani ne määrittivät osallistujien seisomapaikat seuraavaa leikkiä varten. Kun osallistujat löysivät itselleen paikan, ohjeistin heitä asettumaan merkkien taakse uuteen järjestykseen iän, kengännumeron sekä hiusten pituuden mukaan. Kun rivi oli valmis, tein niin sanotun tarkastuksen, jolloin jokainen sanoi vuorollaan oman ikänsä, seuraavassa rivissä kengännumeron ja viimeisessä rivissä katsoin hiusten pituuksien olevan lyhythiuksisesta pitkähiuksiseen. (Valkeapää 2011, 32).

Leikki herätti osallistujissa iloa, naurua sekä ihmetystä. Osallistujat hämmästelivät riviin järjestäytymistä muun muassa hiusten pituuden mukaan. Joillekin hiusten pituuden vertaaminen kaverin hiuksiin tuntui haasteelliselta, mutta he kysyivät mielihyvää sekä muilta osallistujilta että minulta ja Auroran ohjaajalta. Auroran ohjaajan kanssa pyrimme mahdollisimman vähän vaikuttamaan osallistujien toimintaan ja kehoitimmekin heitä kysymään neuvoja muilta ryhmäläisiltä. Osallistujat käyttivät leikissä monipuolisesti vuorovaikutustaitojaan. He selvittivät tai löysivät rivissä oikean paikan puhetta ja eleitä käyttäen sekä konkreettisesti koskettamalla ja ohjaamalla kaveri oikealle paikalle.

Leikissä tuli selvästi esille ryhmän aktiivisimmat ja passiivisimmat jäsenet. Jotkut osallistujista neuvoivat ja jopa ohjasivat muita oikeille paikoille ja asettautui itse viimeisenä riviin, yksi heistä otti selvästi ryhmässä johtavan roolin. Osa osallistujista asettui riviin toisen ohjeistamana ja toi esille näin ryhmän hyväksyjän ja myötäilijän roolin. Leikin myötä ilmeni myös vastavuoroisia rooleja, kuten nuorempi ja vanhempi sekä nainen ja mies. Osallistujat huomasivat muun muassa miehillä olevan pääasiassa suurempi kengännumero kuin naisilla. Jotkut toimivat hyvin itsekeskeisesti sel-

vittäen oman paikkansa rivissä, toisten toimintaa juurikaan kommentoimatta. Pääasiassa rivileikki toteutui kuitenkin ryhmän tehdessä yhteistyötä.

Rivileikin jälkeen ohjeistin osallistujat ottamaan edessään olevan merkin käteensä ja etsimään läheisyydestä samanvärisen ja samaa materiaalia olevan merkin. Kun jokainen oli löytänyt merkkiään vastaavanlaisen lattiamerkin, osallistujat seisoivat kahdessa rivissä kasvokkain, josta jatkoimme Taikatikku-leikkiin.

Taikatikku

Osallistujat seisoivat kahdessa rivissä kasvokkain. Tapa, jolla jaoin osallistujat riveihin, oli strukturoitu, eli tarkasti suunniteltu. Siirtyminen leikistä toiseen tapahtui luontevasti ilman odottelua ja jokaisella oli tiedossa mille paikalle meni seuraavaksi. Osallistujat eivät voineet itse valita haluamaansa paikkaa, vaan paikka määräytyi satunnaisella tavalla rivileikin mukaan. Tällä tavalla toimii myös ryhmän hajauttaminen, mikäli ryhmässä on tapana muodostua pareja tai niin sanottuja kuppikuntia ja vain läheisempien kavereiden kanssa työskentelyä.

Rivissä seisoessaan, ohjasin osallistujat ojentamaan kätensä vastapuolella seisovan osallistujan kanssa limittäin, niin että joka toinen ojennettu käsi oli muoviselta ja joka toinen kankaiselta paikkamerkiltä seisovalta osallistujalta. Osallistujia oli pariton määrä, joten yksi heistä piti rivien päässä kumpiakin käsiään vieritysten. Tämän jälkeen asetin osallistujien ojennettujen käsien päälle pitkän, koko rivin yli yltävän puukepin, ”taikatikun”. Ryhmän tuli liikkua ohjeideni mukaan säilyttäen koko ajan kosketuksen keppiin ilman, että keppi putoaa maahan. Ensin ohjeistin ryhmää menemään kyykkyyyn ja nousemaan ylös, tämän jälkeen liikkumaan sivusuunnassa kumpaankin suuntaan sekä kiertämään puoliympyrän. Kun kepin kanssa liikkumista oli harjoiteltu, ryhmän tehtävänä oli kulkea aiemmin yhdessä tekemäämme rataa pitkän. Rivien päässä ollut osallistuja toimi leikin aikana myös rivien johdattajana ja ohjeiden antajana. (Valkeapää 2011, 115–116).

Leikki herätti osallistujissa riemun tunnetta. Leikin alkuun osallistujat olivat ihmeissään, sillä leikki oli kaikille uusi. Uuden leikin ja siitä annettujen ohjeiden oppiminen voi olla vaikeaa, mikäli henkilön kognitiivinen toimintakyky on rajoittunut, tämä nä-

kyy muun muassa tiedon ymmärtämisen ja muistamisen vaikeutena. Tällaisessa tilanteessa Rintalan, Huovisen ja Niemelän kirjassa ”Soveltava liikunta” ohjeistetaan antamaan ohjeet lyhyesti ja mahdollisesti näyttämällä. Puheen lisäksi ohjeistuksessa voidaan käyttää samanaikaisesti manuaalista avustusta. Näiden ohjeiden mukaan toimin esimerkiksi Taikatikku – leikissä, jossa osallistujat tarvitsivat käsien limittäin laittamisessa sanallisen ohjeistuksen lisäksi fyysistä ohjausta. Katsoin oliko osallistujilla kädet oikein ja ohjasin heidän kätensä oikeille paikoille tarvittaessa. Osallistujilla oli hauskaa rataa kulkiessaan, erityisen hauskaa osallistujista oli asfaltin ylittämisen tasapainokiviä pitkin. (Rintala ym. 2012, 88.)

Leikissä osallistujilta vaadittiin yhteistyökykyä ja luottamuksen tunnetta sekä pulmanratkomistaitoja (Valkeapää 2011, 96). Osallistujilla oli toimintaan hyvin ryhmäkeskeinen ote, he ohjeistivat ja kannustivat toisiaan. He kulkivat radan tiiviinä ryhmänä, ottaen jokaisen yksilöllisesti huomioon. Ryhmä hidasti vauhtia, jos tuntui, että joku ei pysy vauhdissa mukana. Leikki tarjosi osallistujille onnistumisen kokemuksia hauskan yhdessäolon kautta sekä ryhmän onnistuessa kulkemaan radan loppuun pudottamatta keppejä maahan.

9.5 Yhdessä tekeminen ja palautteen anto

Leikeistä siirryimme ruoanlaittoon. Ryhmytymispäivä oli kestoaltaan noin viisi tuntia, joten kahvihetki toimi samalla yhteisruokailuna. Pizzan lisäksi teimme salaattia, jotta kokonaisuus oli samalla terveellinen ja täyttävä. Asiakkaat tekivät ruokaa yhdessä niin, että jokainen sai osallistua johonkin työvaiheeseen. Työvaiheet olin suunnitellut ja jakanut erillisille papereille selko-ohjein selostettuina (Liite 7). Työvaiheet arvottiin paperilapuilla, joissa oli jokin numero yhdestä yhdeksään sekä jokaisessa erivärinen neliö. Ohjepapereissa työvaiheet oli kuvattu numerolla, jonka taustan olin värittänyt paperilapussa olevilla väreillä. Esimerkiksi yhdessä paperilapussa oli numero yksi ja tumman sininen neliö. Osallistuja, joka sai kyseisen paperilapun, seurasi ohjepaperista tumman sinisellä pohjalla olevaa ykköstä. Yhdistin numerot väreihin, sillä pelkillä numeroilla varustettua ohjetta oli mielestäni haastavampi seurata kuin numeroin ja värikoodilla varustettua ohjetta. Suunnittelemani ohjeesta näki suoraan värien ja numeroiden mukaan mitä välineitä osallistuja tarvitsi, mitä ja missä

järjestyksessä he tekivät oman osuutensa. Värien käyttö yhdessä numeroiden kanssa, oli hyvä valinta. Osallistujat ymmärsivät ohjeet ja heidän oli helppo työskennellä itsenäisesti, kiertäessäni vuoroin jokaisessa ryhmässä.

Osallistujat jaettiin kolmen hengen ryhmiin numeroidensa perusteella, (numerot 1-3, 4-6 ja 7-9), joista ensimmäinen ryhmä oli vastuussa pizzapohjan leipomisesta, toinen ryhmä salaatin teosta ja kolmas ryhmä vastasi pizzan täytteiden valmisteluista. Aina ennen työskentelyä kävin kaikki ohjeet yhteisesti koko ryhmän kanssa läpi, jotta kaikki kuuntelivat, eikä ohjeistuksen aikana ympärillä ollut ylimääräistä hälinää. Kävin ohjeita läpi vielä erikseen pienryhmien kesken sekä tarvittaessa yksilöllisesti asiakkaan kanssa.

Osallistujat olivat ruoanlaitosta hyvin innoissaan, he tekivät hienosti yhteistyötä auttamalla ja ohjeistamalla kaveria. Tila oli pieni, joten liikkuminen tilassa oli hieman hankalaa. Lisäksi yhdeksän ihmisen tehdessä yhdessä ruokaa, syntyi myös kovaa ääntä, mikä ahdisti joitakin osallistujia. Ryhmät olivat hyvin erilaisia. Yhdessä ryhmässä näkyi selkeästi johtaja, joka antoi ohjeita muille ja muut tekivät hänen ohjeidensa mukaan, mutta hyvässä yhteishengessä. Toisessa ryhmässä kaksi osallistujaa oli aktiivisia toimijoita ja yksi sivusta seuraaja. Huomasin, ettei ryhmässä toteutunut oikea tehtävänjako, joten kävin kertaamassa heidän kanssaan ohjetta. Kolmannessa ryhmässä yksi osallistujista luki ohjeen muille, jonka jälkeen he toimivat hyvin itsenäisesti, suorittaen oman osuutensa. Jokaisessa ryhmässä oli siis aktiivisempia ja johtavan roolin ottaneita osallistujia sekä passiivisempia tarkkailijoita. Jokukset osallistujat myös odottivat, että heille kerrotaan mitä tehdä. Ohjaajana minun tehtäväni oli seurata, että jokainen sai osallistua ja tehdä oman osuutensa.

Ensimmäisten vaiheiden ollessa valmiita, jaoin osallistujille palautelomakkeet. Kävin palautelomakkeen läpi kysymys kysymykseltä ja varmistin aina, että kaikki olivat ymmärtäneet kysymyksen ja saaneet vastattua ennen seuraavaan kohtaan siirtymistä. Lopuksi osallistujat poistivat nimilappunsa lomakkeista ja palauttivat ne minulle. Osallistujat saivat antaa halutessaan palautetta myös suullisesti. Palautteen antoon kului suunnittelemani puoli tuntia, minkä aikana pizzapohja oli kohonnut riittävästi. Toisessa vaiheessa osallistujat, joilla oli työvaiheet numero yhdestä numeroon kuusi, työskentelivät ennen kuin pizza täytettiin yhdessä. Numerot seitsemästä yhdeksään

työskentelivät pizzojen tultua uunista, joten heillä oli hieman odottelua. Auroran ohjaaja piti heille seuraa minun ohjatessa muita.

Jotta jokainen pääsi laittamaan pizzaan myös täytteitä, olin jakanut täytteidenkin laitton osallistujien numeroiden ja värien mukaan yhdeksään vaiheeseen. Oman vuoron odottaminen tapahtui joko muiden työtä seuraamalla tai Auroran ohjaajan seurassa. Joillekin odottaminen oli hankalaa, mikä aiheutti hieman levottomuutta ryhmässä. Kun pizzat oli täytetty, osallistujat joilla oli numerot seitsemän, kahdeksan ja yhdeksän, suorittivat työn loppuvaiheen. He laittoivat pizzat uuniin, ottivat ruokailussa tarvittavat astiat esille ja keittivät kahvin sekä teen. Jokaisen ohjeen lopussa luki muistutus myös työpisteen siivoamisesta ja tavaroiden paikoilleen palauttamisesta. Keittiö pysyikin koko ruoanlaiton ajan todella siistinä. Osallistujat saivat onnistumisen kokemuksia hauskasta yhdessäolosta, ruoka oli kaikkien mielestä hyvää ja kaikki onnistui hienosti.

9.6 Ohjauksen arviointi

Havainnointilomakkeessa oli osuus ohjaajan havainnoinnista, jossa keskityttiin ohjeiden antamiseen, osallistujien motivoimiseen, välineiden huomioimiseen, tilannetajuun sekä leikkien tason valintaan. Havainnointilomakkeessa oli lisäksi kohdat asiakkaiden fyysisten, sosiaalisten ja kognitiivisten ominaisuuksien huomioimisesta, jotka yhdessä Auroran ohjaajan kanssa päätimme rajata pois lomakkeen sisällön paljouden vuoksi. Auroran ohjaajan lisäksi havainnoin myös itse omaa toimintaani, havainnointilomake toimi samalla siis itsearviointivälineenä.

9.6.1 Ohjeiden anto ja asiakkaiden motivointi

Asiakkaiden ohjeistus toteutui erittäin hyvin. Puhuin riittävän selkeästi ja kuuluvalla äänellä, annoin lisäohjeita ja toistin ohjeita tarvittaessa. Tilanteen mukaan näytin myös mallia. Annoin ohjeet hyvin tarkasti ja aina ennen toiminnan aloittamista, joten ohjeita ei juuri tarvinnut toistaa. Osallistujat ymmärsivät ohjeet hyvin, joissakin leikeissä alkuohjeistuksen jälkeen heitä ei tarvinnut juurikaan ohjata. Erityisesti tutustumisleikeissä ja ryhmäleikeissä osallistujat tiesi miten toimia. Joissakin leikeissä,

kuten Taikatikussa, ohjeistusta tapahtui koko ajan leikin yhteydessä, se kuului leikin luonteeseen. Näin osallistujat välttyivät unohtamasta toimintaohjeita ja radalla liikuminen oli sujuvaa. Lämmittelyleikissä puolestaan tarinan lukeminen toimi ohjeiden antona. Ohjeistuksestani tuli ilmi kannustava ja selittävä ote. Rohkaisin koko ryhmää sekä yksilöllisesti jokaista asiakasta osallistumaan yhteiseen tekemiseen. Jos jokin tuntui asiakkaista epäselvältä, selitin ohjeet toisella tavalla. Hyvän ja sujuvan ohjauksen perustana olivat asioiden tarkka suunnittelu ja valmistelu sekä hyvät väli-
neet.

Motivoin ryhmää kannustamalla, kehumalla ja rohkaisemalla. Kehotin heitä heittäytymään hassuihinkin leikkeihin. Asiakkaiden rohkaisu ja kannustaminen toimivat suurimmaksi osaksi. Rivileikissä korostin yhteistyön tärkeyttä, jotta jokainen löysi paikan rivissä. En antanut valmiita vastauksia, vaan johdattelin asiakkaat itse ratkaisemaan asioita ja näin he myös tekivät. Ruoanlaiton yhteydessä ohjasin ja kannustin asiakkaita. Erityisesti uusia asioita tehdessään asiakkaat kaipasivat pientä kannustusta ja tukea. Kehuin asiakkaita niin ryhmänä kuin yksilöinä.

Ohjauksen aikana olin koko ajan valppaana ja toimin tilanteiden vaativalla tavalla. Huomioin asiakkaat yksilöllisesti motivoiden ja kannustaen sekä kehuen heitä. Toistin ja tarkensin ohjeita sekä toimin leikeissä aloitteen tekijänä tarvittaessa. Palautteenannossa mahdollistin kysymykset ja annoin aikaa sitä tarvitseville. Ruoanlaitossa kuljin ryhmissä ja autoin tilanteen mukaan. Tilannetajun käyttö tuli ilmi erityisesti Taikatikun rataa rakentaessa. Koska en voinut rakentaa rataa ennen päivän aloitusta, otin osallistujat spontaanisti, eli suunnittelemattomasti ja hetken mielihoiteesta mukaan radan rakentamiseen (Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä 2008, 91). Päätös oli nopea, mutta järkevä. Osallistujat eivät joutuneet odottamaan ja saivat mieleistä tekemistä. Lisäksi rata tuli rakennusvaiheessa osallistujille tutuksi, joten he tiesivät mitä oli odotettavissa ja näin ollen radalla kulkeminenkin oli hyvin sujuvaa. Nyt jälkeenpäin ajatellen, olisin voinut jo suunnitelmassa ottaa huomioon sen, että asiakkaat osallistuisivat radan rakentamiseen. Osallistujien osallistuminen radan rakentamiseen onnistui spontaanistikin erittäin hyvin.

9.6.2 Toimintojen taso ja haastavuus

Olin suunnitellut päivän kokonaisuudessaan tasoltaan ja haastavuudeltaan asiakkaille sopivaksi. Lämmittelyleikki ja tutustumisleikit olivat yksinkertaisia ja hauskoja. Lämmittelyleikin leikkisyys vapautti ilmapiiriä ja vähensi jännitystä, mutta sai aikaan myös levottomuutta. Yksi osallistujista piti leikkiä hieman lapsellisena, mutta koen leikin kuitenkin sopivan kaikille ja kaikenikäisille juurikin lämmittelynä ja päivään virittäytymisenä. Ryhmäleikit olivat tarpeeksi haasteellisia asiakkaille. Kuka piipittää- leikki oli yksinkertainen, ryhmä leikki itsenäisesti vähäisellä ohjauksella. Rivileikissä rivien muodostaminen tarjosi riittävästi haastetta ryhmälle. Myös Taikatikussa oli haasteita asiakkaille, mutta ryhmä selvitti radan päästä päähän yhteistyötä tehden. Kahvihetkeen osallistujat olivat valinneet pizzan valmistuksen, se on ruoka jota he itsekin toisinaan valmistavat. Osallistujat tekivät kaiken itse, mikä loi riittävää haasteellisuutta ruoanlaittoon.

Palautelomake oli selkeä ja sen ensimmäisellä sivulla oleva kuvio toi lomakkeeseen väriä ja houkuttelevuutta. Kysymykset oli suurimmaksi osaksi asiakkaiden ymmärrettävissä. Kaikissa muissa kysymyksissä vastaus oli rajattu yhteen vastaukseen, mutta tunteita osallistujat saivat merkitä kokevansa useampia. Jotkut osallistujista kysyi voiko tunteita merkitä lomakkeeseen enemmän kuin yhden, joten myös tunnekysymykseen olisi ollut hyvä laittaa vastausohje, kuten ”Voit valita useamman vaihtoehdon”. Jotkut osallistujista täytti lomakkeen itsenäisesti omaa vauhtiaan, mutta kävin lomaketta myös yhteisesti läpi. Lähes jokainen osallistuja oli minulle entuudestaan tuttu, joten minun oli helppo suunnitella päivän toteutus tasoltaan ja haastavuudeltaan heille sopivaksi.

9.6.3 Välineiden ja ympäristön huomioon ottaminen

Ohjaajan vastuulle kuuluu oikeanlaisista ja turvallisista välineistä ja ympäristöstä huolehtiminen (Valkeapää 2011, 15–16). Olin huomionnut välineet ja ympäristön erittäin hyvin. Tila oli pieni ja toi siksi haasteita päivän toteutukseen. Koska paikka oli minulle entuudestaan tuttu, pystyin suunnittelemaan tilan käyttöä etukäteen. Meidän Auroraan tuntia ennen ryhmäytymispäivän varsinaista alkamista. Siirsimme pai-

kalla olleiden asiakkaiden kanssa huonekaluja sivuun, jotta saimme keskelle huonetta tilaa isolle ryhmälle. Valmistelin toteutuksia viemällä tarvittavat välineet tilaan, jossa niitä tarvitsin. Laitoin cd:n valmiuteen, otin esille palaute- ja havainnointilomakkeet sekä paperia ja riittävän määrän kyniä.

Hyödynsin päivän toteutuksessa myös Auroran pihaa, samalla saimme raitista ilmaa ulkoilun yhteydessä. Ja koska piha oli minulle tuttu, pystyin suunnittelemaan toteutukset hyvin tarkkaan myös ulkona. Olin muun muassa piirtänyt itselleni kuvan Taikatikku -leikin radasta, jotta minun oli helpompi rakentaa se toteutuspäivänä. Tuulisen sään vuoksi en kuitenkaan voinut rakentaa rataa etukäteen, vaan rakensimme sen yhdessä asiakkaiden kanssa juuri ennen toteutusta. Kuvan piirtäminen radasta auttoi minua muistamaan mihin tuli mitäkin välineitä ja kuvan kautta pysyin helpommin myös ohjeistamaan asiakkaita radan rakentamisessa.

Käytin ryhmäytymispäivään monipuolisesti erilaisia välineitä. Lainasin lattiamerkit sekä Taikatikku -leikin rataa varten tarvittavat välineet kouluni, Satakunnan ammattikorkeakoulun, liikuntasalin varastosta. Kävin viikkoa ennen toteutuspäivää katsomassa ja valitsemassa tarvitsemiani välineet. Välineet oli minulle tuttuja aiemmilta liikuntatunneilta, joten olin voinut suunnitella niiden käyttöä jo etukäteen. Tein varauksen tarvitsemistani välineistä, jotka hain toteutuspäivää edeltävänä iltana. Liikuntavälineiden avulla päivään saatiin myös motorisia harjoituksia. Taikatikun rataa kulkiessaan osallistujat ylittivät pihan asfalttikohdat astellen jalkamerkkejä sekä tasapainokiviä pitkin. Tasapainokivillä ja leikkivarjolla, jota pidimme ilmassa Auroran ohjaajan kanssa, sain tuotua rataan eri korkeuksia ja näin myös hieman haasteellisuutta.

Ruoanlaittoa varten olin varmistanut etukäteen, että Aurorassa on kaikki tarvittavat välineet. Toteutuspäivänä laitoin osan ruoanlaitossa tarvittavia välineitä ja kuiva-aineeksi valmiiksi esille, tästä sain myös hyvää palautetta. Olin strukturoinut, eli suunnitellut päivän hyvin ja jäsentänyt sen asiakkaille sopivaksi myös välineiden osalta. Ruoanlaiton ohjeet on hyvä esimerkki, niissä käytin selkokieltä. Ohjeet koostuivat lyhyistä ja selkeistä lauseista, jokainen työvaihe oli huomioituna selkeästi paperilla ja käyttämäni numerot värikoodeineen toivat lisää selkeyttä ohjeiden tarkasteleluun.

10 PALAUTELOMAKKEEN TULOKSET

Käytin toiminnan arvioimiseen ja tavoitteiden saavuttamisen selvittämiseksi tekemääni palautelomaketta, jonka asiakkaat täyttivät päivän aikana. Kävin arviointikohdat läpi lomakkeen täytön yhteydessä varmistaakseni, että jokainen osallistuja ymmärsi kysymykset ja vastasi niihin tarkoituksen mukaisella tavalla. Kysymykset olivat strukturoituja ja puolistrukturoituja, eli olin miettinyt kysymyksiin valmiit vastausvaihtoehdot. Joissakin kysymyksissä asiakkailla oli mahdollisuus vastata avoimeen kysymykseen, kuten kohdassa ”Muu - mikä?”. (Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut 2016.) Palautelomakkeen loppuun asiakkaat saivat kirjoittaa palautetta vapaalla sanalla. Palautelomakkeessa kysyin osallistujien mielipidettä päivästä, toteutuksista, osallistujien odotuksista ja hyväksytyksi tulemisesta. Palautelomakkeen avulla selvitin oliko päivä viihdyttävä, vai oliko jotakin sellaista, johon he eivät olleet päivän aikana tyytyväisiä tai puuttuiko siitä heidän mielestään jotain. Lisäksi kysyin asiakkaiden mielipidettä leikkien helpottavasta vaikutuksesta uusiin ihmisiin tutustuessa sekä luottamuksesta ryhmän jäseniä kohtaan. Lomakkeen lopussa oli samat kysymykset kuin päivän alussa, jossa selvitin asiakkaiden tunnetiloja sekä kokemuksia osana olemisesta Auroralaiden ryhmässä.

Päivän päätteeksi -osiossa kysyin asiakkailta, oliko ryhmäytymispäivä heidän mielestään erittäin hyvä, hyvä, kohtalainen vai huono. Neljä osallistujaa koki päivän toteutuksen erittäin hyväksi, neljä hyväksi ja yksi koki sen kohtalaisena. Seuraavaksi kysyin mikä päivässä oli parasta, tutustumisleikit, ryhmäleikit, leipominen, yhdessä olo tai jokin muu. Yhden osallistujan mielestä tutustumisleikit olivat parasta päivässä. Neljän osallistujan mielestä leipominen ja toisten neljän mielestä yhdessä olo oli parasta. Lomakkeen täytön yhteydessä luetteloin asiakkaille leikkimiämme leikkejä, jotta he muistivat mitä tutustumisleikit ja ryhmäleikit olivat.

Päivä vastasi kaikkien odotuksia, yhtä osallistujaa lukuun ottamatta. Kenenkään mielestä päivästä ei puuttunut mitään ja kaikki olivat päivään tyytyväisiä. Yksi osallistuja kertoi lomakkeen lopussa ”Haluatko sanoa vielä jotain” osuudessa, että ajatteli päivän olevan hieman toisenlainen, vaikka tässäkin toteutuksessa ei hänen mielestään ollut mitään vikaa. Tämä selitti sen, miksi päivä ei vastannut hänen odotuksiin-

sa, mutta siitä ei myöskään puuttunut hänen mielestään mitään. Palautelomakkeen avulla selvitin myös oliko asiakkaiden mielestä uusiin ihmisiin tutustuminen helpompaa leikkien kautta. Osallistujista kuusi vastasi kysymykseen kyllä, kolme osallistujaa puolestaan eivät kokeneet hyötyvänsä leikeistä tutustuessaan uusiin ihmisiin.

Kysymykset seitsemän, kahdeksan ja yhdeksän käsittelivät asiakkaiden kokemuksia hyväksytyksi tulemisesta Auroralaiisten ryhmässä, luottamuksesta ryhmän muita jäseniä kohtaan sekä heidän kokemuksiaan omana itsenä olostaan. Neljä osallistujaa kokee olevansa täysin hyväksytyjä ryhmässä, kolme kokee olevansa hyväksytyjä, yksi melko hyväksyty ja yksi vähemmän hyväksyty. Kukaan osallistujista ei kokenut, ettei olisi ryhmässä lainkaan hyväksyty. Selvittääkseni asiakkaiden luottamusta ryhmän muihin jäseniin, annoin vastausvaihtoehdoiksi ”Luotan täysin, luotan, luotan jonkin verran, luotan melko vähän sekä en luota”. Osallistujista kolme vastasi luottavansa täysin ja toiset kolme luottavansa ryhmänsä jäseniin. Osallistujista kaksi vastasi luottavansa ryhmänsä jäseniin jonkin verran ja yksi melko vähän. Yhdeksännessä kysymyksessä selvitin, miten asiakkaat kokevat voivansa olla Auroralaiisten ryhmässä. Kuusi osallistujaa koki voivansa olla täysin oma itsensä, kaksi lähes oma itsensä ja yksi melko vähän oma itsensä. Kukaan osallistujista ei kokenut, ettei voisi olla ryhmässä lainkaan oma itsensä.

Asiakkaiden viihtyvyyttä selvitin vastausvaihtoehdoilla ”Minulla oli todella hauskaa, minulla oli kivaa, ihan ok sekä en viihtynyt ollenkaan”. Neljä osallistujaa vastasi, että heillä oli todella kivaa, toiset neljä puolestaan vastasi heillä olleen kivaa. Yksi osallistuja koki, ettei viihtynyt lainkaan. Palautelomakkeen viimeiset kysymykset olivat samat kuin päivän alussa. Osallistujat miettivät mitä tunteita he kokivat ja kuinka tiiviisti he kokivat kuuluvansa Auroralaiisten ryhmään päivän päätteeksi. Viisi osallistujaa koki riemun tunnetta, heistä neljä koki lisäksi ilon ja onnen tunnetta. Riemun, ilon ja onnen lisäksi yksi osallistujista koki olonsa myös jännittyneeksi. Neljä osallistujaa vastasi palautelomakkeeseen merkitsemällä yhden tunteen, kolme heistä tunsivat ilon tunnetta ja yksi häpeää. Asiakkaiden kokemukset ryhmään kuulumisesta pysyivät päivän ajan samoina, heistä edelleen neljä koki olevansa tiiviisti osana ryhmää, kolme osana ryhmää, yksi melko hyvin osana ryhmää ja yksi melko vähän osana ryhmää.

Tässä osallistujien kirjoittamia asioita, joita he palautelomakkeen lopussa halusivat vielä sanoa:

”Kiitos oli mukavaa”

”Kiitos ihanasta ryhmäytymispäivästä kivaa oli ☺ Kiva kun olit meillä kesän ☺ ”

”Hyvää jatkoa oli kiva päivä ☺ ”

”Mielestäni päivä oli kiva. Tykkäsin kaikista leikeistä, ja se on mielestäni tärkeintä että saa osallistua ja eikä tarvitse jännittää kun on tuttu porukka.”

”Kiva päivä, kiitos siitä!! ☺ ☺ ☺ Ajattelin että päivä olisi voinut olla vähän toisenlainen, mutta ei tässäkään mitään vikaa ollut... ☺ ☺ ”

”Oli kiva päivä. Pelit oli hassuja :D (naurava hymiö) Tykkäsin leivonnasta ☺ Oli erilainen päivä kuin muuten arkisin ja viikonloppuisin.”

”Päivä oli mukava. Yhdessä olo oli mahtavaa.”

11 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka lopullisena tuotoksena oli tapahtuma, eli tässä tapauksessa ryhmäytymispäivä. Opinnäytetyöhön kuului tapahtuman tarkka viestinnällinen suunnittelu, sen toteuttaminen ja arviointi tutkimusviestinnällisin keinoin. Arvioin ryhmäytymispäivän toteutusta jo raportoidessani tapahtumaa, joten tässä luvussa arvioin ryhmäytymispäivän suunnittelua ja toteutusta kokonaisuutena. Lisäksi arvioin palautelomakkeen ja havainnointilomakkeen toivuutta sekä pohdin tarkoitusten ja tavoitteiden saavuttamista.

Sain idean ryhmäytymispäivän järjestämisestä työelämän kautta. Tällöin minulla oli toimeksiantaja ja kohderyhmä tiedossani jo ennen tapahtuman suunnittelua. Suunnitteluun oli helppo ja miellyttävä siirtyä, kun toimintaympäristö ja kohderyhmä olivat minulle ennestään tuttuja. Ryhmäytymispäivän viestinnällinen suunnittelu toteutui opinnäytetyön suunnitelmaa laatiessani. Suunnitteluvaiheessa minulle tarkentui työni tarkoitus ja tavoitteet, työhön liittyvät keskeiset käsitteet sekä tapahtuman sisältö ja sen toteuttamiseen käyttämäni menetelmät. Keskeiset käsitteet ja käyttämäni menetelmät tarkentuivat minulle vielä syvällisemmin opinnäytetyön toteutuksen ja sen raportoinnin yhteydessä. Suunnittelussa otin huomioon työn aikatauluttamisen. Suunnittelin ryhmäytymispäivän toteutuksen ajankohdan alun perin syyskuun alkuun, mutta todellinen päivä oli lokakuun ensimmäinen. Muuten pysyin aikataulussa suunnitellusti, työn raportoinnin ollessa valmiina loka-marraskuun aikana.

Ryhmäytymispäivä sujui mielestäni todella hyvin, mikä on paljolti tarkan suunnitteluni ansiota. Tarkan suunnittelun avulla minun oli helppo ohjata ryhmää, kun päivän sisältö oli minulla hallussa. Vaikka toiminta oli tarkasti suunniteltua, oli se myös joustavaa. Tilanteen vaatiessa muutin suunnitelmaa, kuten Taikatikun radan rakentamisessa. Lisäksi huomattessani osallistujien viihtyvän, annoin heidän jatkaa leikkiä suunniteltua kauemmin. Toteutuksen väliin olin varannut aikaa myös osallistujien mielipiteille, palautteelle ja keskustelulle. Ryhmäytymispäivä oli mielestäni toimiva kokonaisuus, sillä leikit oli suunniteltu asiakkaiden tarpeiden ja kykyjen mukaan. Toiminta oli tasoltaan ja haastavuudeltaan asiakkaille sopivaa, mikä mahdollisti heidän saavan onnistumisen kokemuksia. Myös asiakkaiden mieltymykset, kuten mielenkiinto ruoanlaittoon oli huomioitu toteutuksessa. Tämä mahdollistui asiakkaiden ollessa minulle ennestään tuttuja. Asiakkaiden mielenkiinnon kohteiden huomioimisen myötä, tavoittelin myös heidän viihtyvyyttään.

11.1 Palautelomakkeen arviointi

Palautelomake oli selkeä ja suurimmaksi osaksi asiakkaiden ymmärrettävissä. Se eteni loogisesti päivään liittyvistä yleisistä kysymyksistä päivän tarkoituksiin ja tavoitteisiin liittyviin kysymyksiin. Kysymykset oli numeroitu ja vastausvaihtoehdot selkeästi eroteltu. Lisäksi vastausvaihtoehdot sulkivat toisensa pois, mikä helpotti

vastauksista tehtävää tulkintaa. Käytin palautelomakkeessa palstanjakona alleviivausta. Olin alleviivannut lomakkeen otsikot, jotka määrittivät vastattiinko kysymyksen päivän alussa vai päivän päätteeksi. Lisäksi kerroin tämän ohjeistaessani lomakkeen käyttöä. Palstanjaon erittely minun olisi pitänyt tehdä huomattavasti selkeämmin, sillä jokuset osallistujat ehtivät vastaamaan päivän alussa jo muutamaa päivän päätteeksi osion kysymyksiin.

Palautelomakkeiden tulokset luettuani, hieman hämmennyin, kun jokaisen osallistujan kokemus ryhmään kuulumisesta oli täysin sama mitä päivän alussa. Pohdin asiaa kahdesta näkökulmasta, siitä oliko kysymys ja kuvion käyttö kuitenkin hieman haasteellinen asiakkaille vai kertoiko tulos siitä, että ryhmään kuulumisen kokemus ei lisääny yhden päivän aikana. Ryhmän jäsenten väliset suhteet parantuvat, kun heidän välinen kontakti on riittävän pitkäaikaista (Ahokas ym. 2008, 167). Tätä pohdituani voinkin todeta, että yksittäinen päivä ei niinkään luo ryhmähenkeä vaan vahvistaa sitä. Toistuvana käytäntönä ryhmäytymiseen tähtäävä toiminta vahvistaa ryhmähenkeä ja kiinteyttää ryhmää. Ryhmäytyminen on sanana hyvin vaikea ymmärtää ja siksi sille oli myös vaikea löytää vaihtoehtoisia käsitteitä kysymyksiin. Sain kuitenkin koottua palautelomakkeeseen mielestäni hyvät kysymykset, joilla pääsin selvittämään osallistujien välillä tapahtunutta ryhmäytymistä. Kysymysten kautta tiedustelin ryhmäytymisen kannalta tärkeitä asioita, kuten luottamusta, viihtyvyyttä sekä kokemusta ryhmään kuulumisesta ja sain näin käsityksen osallistujien ryhmäytymisestä. Tällä tavoin lomakkeen käyttö oli tarkoituksenmukaista ja pääsi tavoitteeseensa asiakkaiden mielipiteen selvittämisestä ja tavoitteiden saavuttamisen arvioimisesta.

11.2 Havainnointilomakkeen arviointi

Havainnointilomake toimi suunnitellulla tavalla ohjauksen ja toiminnan arvioinnin sekä itsearviointini välineenä. Havainnointilomakkeessa oli paljon sisältöä, kuten sen suunnitteluvaiheessa jo totesin. Kävin keskustelemassa lomakkeen sisällöstä Auroran ohjaajan kanssa, jonka kanssa yhdessä tuumin päätimme jättää kaikki kysymykset lomakkeeseen, ajatellen ”Mieluummin paljon kuin liian vähän”. Toteutuksen aikana sama ajatus ei kuitenkaan toiminut. Päivä oli nopeampoinen ja kysymyksiä oli lomakkeessa paljon. Itse en ehtinyt täyttää lomaketta ohjauksen välissä juuri ollenkaan,

sillä ryhmä tarvitsi lähes kokoaikaista motivointia, rohkaisua ja ohjeistusta. Myös Auroran ohjaaja pyysi minut sivuun leikin salliessa sen ja ehdotti, jos yhdistäisi asiakkaiden fyysisten, sosiaalisten ja kognitiivisten ominaisuuksien huomioimisen yhteen vastaukseen, sillä niiden erikseen pohtiminen nopeatempoisen päivän ohessa oli haastavaa. Sovimme, että tämän kohdan voi jättää väliin tai vastata mikäli ehtii. Havainnointilomakkeen sisältö oli muuten hyvä ja kattava, sillä asioiden luokittelussa olin huomioinut tapahtuman tarkoituksen ja tavoitteet. Havaintojen kirjaaminen helpotti minua muistamaan jälkepäin omia havaintojani sekä tiedostamaan Auroran ohjaajan tekemiä havaintoja. Hanna Vilkka tuo kirjassaan ”Tutki ja havainnoi” ilmi, että havainnoijan pitää hallita havainnoinnin kohteidensa luokittelun, jotta voi tarvittaessa kouluttaa muita havainnoijia käyttämään niitä (Vilka 2006, 14). Osoitin hallitsevani lomakkeen asiasisällön luokittelun, sillä pystyin opastamaan lomakkeen käyttöä Auroran ohjaajalle niin, että hän käytti sitä tarkoituksenmukaisesti.

11.3 Toiminnan tarkoitusten ja tavoitteiden saavuttaminen

Ryhmäytymispäivän tarkoitus oli lisätä asiakkaiden keskinäistä ryhmähenkeä sekä vahvistaa asiakkaiden sosiaalista itsetuntoa, kuten monipuolistaa heidän vuorovaikutustaitojaan ja antaa heille valmiuksia tutustua uusiin ihmisiin. Toteuttamani ryhmäytymispäivä vastasi Aurorassa ilmenneeseen tarpeeseen ryhmähengen lisäämisestä. Asiakkaat pääsivät käyttämään monipuolisesti vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan leikkien ja yhteisen tekemisen myötä. Lämmittelyleikin kautta ryhmän tunnelma kohosi ja osallistujat virittäytyivät päivän aiheeseen. Lämmittelyleikki toimi samalla kommunikointiharjoituksena, jossa osallistujat harjoittivat kommunikointikykyään, ja viestintätaitojaan sekä toisen huomioon ottamista. (Kataja ym. 2011, 50, 74.) Ryhmän jäsenten välinen luottamus, hyväksytyksi tuleminen sekä ryhmässä viihtyminen ja kokemus ryhmään kuulumisesta kertovat ryhmäytymisestä. Ryhmäytymispäivän aikana osallistujien täyttämien palautelomakkeiden kautta saatu tieto todisti, että ryhmässä on jo aiemmin tapahtunut ryhmäytymistä. Kuusi osallistujaa kokee luottavansa tai luottavansa täysin ryhmänsä jäseniin. Kaksi osallistujaa kokee luottavansa ryhmänsä jäseniin kuitenkin jonkin verran ja vain yksi melko vähän. Osallistujista seitsemän koki olevansa ryhmässä täysin hyväksyty tai hyväksyty, yksi melko hyväksyty ja vain yksi koki olevansa vähemmän hyväksyty. Osallistujat myös viih-

tyivät päivän aikana hyvin, mikä kertoo hyvästä ryhmähengestä ja ryhmäytymisestä. Kahdeksalla osallistujalla oli palautelomakkeen mukaan päivän aikana kivaa tai todella hauskaa ja vain yksi osallistujista koki, ettei viihtynyt ollenkaan. Osallistujien kokemukset ryhmään kuulumisesta pysyivät päivän ajan samoina, heistä neljä koki olevansa tiiviisti osana ryhmää, kolme koki olevansa osana ryhmää ja yksi melko hyvin osana ryhmää. Yksi osallistujista koki olevansa melko vähän osana ryhmää, mutta kukaan ei kuitenkaan kokenut, ettei olisi lainkaan osana ryhmää. Tämä todisti sen, että ryhmäytymistä on jo tapahtunut aiemmin, mutta sen ylläpitämiseksi ja edistämiseksi tarvitaan jatkuvaa ja toistuvaa yhteistoimintaa. Ryhmätoiminta ei yksittäisenä päivänä niinkään luo ryhmäytymistä ihmisten välille, vaan toimii ryhmähenkeä lisäävänä toimenpiteenä. Täten toteuttamani ryhmäytymispäivä pääsi tavoitteeseensa Auroralaiisten ryhmähengen lisäämisestä.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli luoda toimintamalli organisaation käyttöön, jotta ryhmäytymispäivä voidaan toteuttaa asukaskokonaisuuden muuttuessa tai toistuvana käytäntönä ryhmähengen säilymiseksi. Luomani toimintamalli on selkeä, siinä on selkeä aloitus, se etenee loogisesti tutustumisesta tiiviiseen ryhmätoimintaan ja yhdessä tekemiseen sekä päättyy ruokailuun, jossa kaikki rauhoittuvat yhteisen pöydän ääreen. Raportoin tapahtuman suunnittelusta ja toteutuksesta sekä omista ja Auroran ohjaajan tekemistä havainnoista tarkasti, jotta toimintamalli on helposti hyödynnettävissä. Yhdistin opinnäytetyöhöni itse tehtyä materiaalia, jotka esittelen liitteissä. Myös liitteet ovat selkeitä ja etenevät loogisesti tapahtuman kanssa samassa aikajärjestyksessä, tapahtuman informoinnista sen sisällön kautta palautteeseen ja havainnointiin eli tapahtuman arviointiin.

Opinnäytetyöllä oli myös toiminnallisia, kognitiivisia, sosiaalisia ja emotionaalisia osatavoitteita. Toiminnallisia osatavoitteita olivat terveyden ylläpito ja parantaminen sekä toimintakyvyn ja arjesta itsenäisesti selviytymisen edistäminen. Nämä toteutuivat terveellisen ruoan valmistuksen myötä. Myös motorisen kunnon, kuten tasapainon ja koordinaation hallinta kuuluvat toiminnallisen alueen tavoitteisiin, jotka toteutuivat leikkien kautta. Etenkin Kerro kuka piipittää – leikissä sokkona toimiminen ja Taikatikussa radalla kulkeminen korostivat tasapainon ja koordinaation hallintaa. Kognitiiviset tavoitteet toteutuivat suurimmaksi osaksi. Keskustellessamme ryhmästä ja ryhmäytymisestä, asiakkaat pääsivät osoittamaan ymmärrystään kertomalla itse

mitä ryhmä ja ryhmäytyminen tarkoittavat. Kognitiiviset tavoitteet toteutuivat myös suurimmaksi osaksi ohjeiden ymmärtämisen ja muistamisen sekä uusien välineiden käytön ja niihin sopeutumisen myötä.

Osallistujat kykenivät yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen kaikkien kanssa. He ottivat muut huomioon auttaen, kannustaen ja kehuen kaveria, mikä todistaa sosiaalisten tavoitteiden saavuttamisen. Toiminnan emotionaaliset tavoitteet toteutuivat asiakkaiden saadessa onnistumisen kokemuksia yhdessä. Miellyttävät tilanteet sekä avoin ja luonteva ilmapiiri mahdollistavat sen, että kaikilla on hyvä olla. Tämän kautta myös onnistumisen kokemukset ovat mahdollisia. Hyvin toimivan ryhmän kannalta, oleellista on ryhmän viihtyminen ja se olikin yksi ryhmäytymispäivän emotionaalisista tavoitteista. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 13.) Omasta puolestani pyrin jättämään päivästä pois sellaiset toiminnot, jotka rajaisivat jonkun asiakkaan osallistumista sekä luomaan päivän sellaiseksi, että koko ryhmä voisi kokea viihtyvänsä. Nämä toteutuivat suurimmaksi osaksi. Joillekin osallistujista heittäytyminen leikkimielisiin ja has-suihin leikkeihin ei ollut yhtä luontevaa kuin toisille. Palautelomakkeita tarkastellesani, voin todeta, että kahdeksalla osallistujalla oli ollut päivän aikana kivaa tai todella hauskaa, kun yksi puolestaan koki, ettei viihtynyt ollenkaan. Tämä vastaus yllätti minut, sillä kyseinen osallistuja koki palautelomakkeen mukaan päivän aikana kuitenkin iloa. Lisäksi hänen mielestään päivässä ei ollut mitään sellaista, johon hän ei olisi ollut tyytyväinen. Se, että osallistuja ei kokenut viihtyvänsä, johtui paljolti siitä, että hän koki palautelomakkeen mukaan olevansa vähemmän hyväksytty ryhmässä, melko vähän osana ryhmää, hän luotti ryhmän jäseniin melko vähän ja koki voivansa olla ryhmässä melko vähän oma itsensä. Yhdessä olo oli kuitenkin asia, mikä hänestä oli parasta päivässä. Asiakkaan osallistuminen ryhmäytymispäivään oli toiminnan suunnitteluvaiheessa hyvin epävarmaa, joten koen hänen osallistumisensa ja mukaan saamisensa henkilökohtaiseksi saavutukseksi.

12 POHDINTA

Ryhmään kuulumisella ja ryhmien välisten suhteiden parantamisella on iso merkitys ihmisen elämässä (Ahokas ym. 2008, 168). Pelkkä ryhmään kuuluminen ei kuitenkaan anna ihmiselle paljoakaan, sillä ryhmässäkin ihminen voi kokea olevansa yksinäinen. Jotta jokainen ryhmän jäsen voi kokea kuuluvansa ryhmään ja tuntea itsensä hyväksytyksi, on panostettava ryhmähengen kehittämiseen. Ryhmällä voi olla ohjaaja, joka vastaa kyseisestä tehtävästä, muussa tapauksessa ryhmän jäsenten on itse oltava siitä vastuussa. Ryhmällä on usein jotakin yhteistä, esimerkiksi ryhmän tarkoitus, tavoite tai tapa kommunikoida (Kopakkala 2011, 36, 38). Olen huomannut, että kokemukset ryhmän jäsenten yhtäläisyyksistä, kuten siitä, että joku toinen pitää samoista asioista tai harrastaa samoja asioita, lisää ryhmän jäsenten välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samoin kuin Kaukkilan ja Lehtosen kirjassa ”Ryhmästä enemmän” tuodaan ilmi, vain ryhmäytymispäivän kautta todeta, että kun ryhmän jäsenet pystyvät olemaan keskenään avoimia ja luottamaan toisiinsa, ryhmässä viihtyminen ja yhdessä koetut onnistumisen kokemukset ovat todennäköisiä (Kaukkila & Lehtonen 2008, 13). Esimerkiksi ryhmäytymispäivän yhdeksästä osallistujasta kuusi luotti tai luotti täysin ryhmän muihin jäseniin, heillä oli päivän aikana myös kivaa tai todella hauskaa. Kun osallistujat luottavat toisiinsa ja viihtyvät yhdessä, voidaan puhua myös ryhmähengestä ja ryhmäytymisestä, jolloin vain myös todeta päivän pääsevän tavoitteeseensa osallistujien ryhmähengen vahvistamisesta.

Ryhmähengen muodostumiseksi ihmisen tulee voida luottaa ryhmänsä jäseniin ja kokea ryhmä turvallisenä. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 13., Kopakkala 2011, 81.) Turvalliseen ryhmään liittyy myös se, että henkilö voi olla oma itsensä ja kokea tulleet hyväksytyksi ryhmässä (Kataja ym. 2011, 17., Kopakkala 2011, 81). Auroras- sa ryhmän turvallisuus tuli ilmi palautelomakkeen kautta saadulla tiedolla, yhdeksästä osallistujasta kuusi koki voivansa olla täysin oma itsensä ja kaksi lähes oma itsensä. Vain yksi koki voivansa olla melko vähän oma itsensä ryhmässä. Ryhmän ohjaaja tai ryhmä itse, voi vaikuttaa ryhmähengen muodostumiseen, sen ylläpitoon ja lisäämiseen. Ryhmä voi järjestää esimerkiksi toimintaa, mikä vaatii ja samalla lisää heidän keskinäistä avoimuuttaan ja luottamustaan, mutta on samalla kaikille viihtyisää ja onnistumisen kokemuksia tarjoavaa toimintaa. Monet asiat vaikuttavat ryhmässä viihtymiseen ja eri henkilöillä ne voivat ja usein ovatkin eri asioita. Ryhmähengen lisäämiseksi, onkin tärkeää ottaa ryhmän jokainen jäsen yksilöllisesti huomioon, hei-

dän mielenkiinnon kohteensa ja tarpeensa huomioiden (Kaukkila & Lehtonen 2008, 60–61).

Ryhmähengen vahvistamisen lisäksi, toiminnalla oli toiminnallisen, kognitiivisen, emotionaalisen sekä sosiaalisen alueen osatavoitteita. Rinnastin näitä tavoitteita Mälkiän ja Rintalan kirjassa ”Uusi erityisliikunta” tuomiin esimerkkeihin. Toiminnallisen alueen tavoitteiksi asetin Mälkiän ja Rintalan esille tuoman terveyden ylläpidon ja parantamisen sekä toimintakyvyn ja arjesta itsenäisesti selviytymisen edistämisen. Ryhmä pääsi näihin tavoitteisiin ruoanlaiton yhteydessä. Itse tehty pizza ja salaatin teko hyvillä ja tuoreilla raaka-aineilla antoivat esimerkkiä terveyden ylläpitämisestä. Ruoanlaitto antaa myös valmiuksia selviytyä arjesta itsenäisesti. Myös motorisen kunnan, kuten tasapainon ja koordinaation hallinta kuuluvat Mälkiän ja Rintalan mukaan toiminnallisen alueen tavoitteisiin. Näihin tavoitteisiin ryhmä pääsi erilaisten leikkien kautta. Kognitiivisen, eli tiedollisen alueen tavoitteisiin Mälkiä ja Rintala luettelivat ymmärtämisen, muistamisen, uusien välineiden käytön ja niihin sopeutumisen. Nämä tavoitteet saavutettiin, kun annoin osallistujien tuoda ilmi ymmärrystään ryhmän ja ryhmäytymisen käsitteistä. Osallistujat muistivat ja oppivat suurimmaksi osaksi kaikkien leikkien säännöt sekä sopeutuivat käyttämään uusia välineitä. Emotionaalisiin, eli tunnealueen tavoitteisiin Mälkiä ja Rintala liittivät onnistumisen kokemukset, itseluottamuksen lisääntymisen, kokemuksen ryhmässä toimimisen tärkeydestä sekä yhdessä viihtymisen. Ottaessani osallistujien mieltymykset huomioon jo suunnittelu vaiheessa, sain toteutettua päivän, mikä tarjosi heille onnistumisen kokemuksia, kuten riemun ja ilon tunnetta sekä onnistumista ruoanlaitossa ja leikkien sujuvuudessa. Toiminnan sosiaalisen alueen tavoitteiksi asetin Mälkiän ja Rintalan esimerkkien mukaan, osallistujien kykenemisen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen kaikkien kanssa sekä ryhmän muiden jäsenten huomioon ottamisen ja auttamisen. Tavoitteet toteutuivat hyvin, vaikka joissakin leikeissä osallistujat tahtoivat toimia mieluummin läheisen kaverin kanssa, he kykenivät kuitenkin toimimaan myös yhteisenä ryhmänä. Osallistujat ottivat toisensa hyvin huomioon, auttaen ja ohjaten kaveria. Lisäksi ryhmässä tapahtui osallistujien välistä kannustusta ja kehuja antamista sekä vastaanottamista, jotka ovat Mälkiän ja Rintalan mukaan myös osa emotionaalista tavoitealuetta. (Mälkiä & Rintala 2002, 203–204.)

Opiskelujeni aikana kiinnostukseni erityisryhmien ohjaamisesta vahvistui. Olen saanut paljon lisää tietoa ryhmän toiminnasta ja sen ohjaamisesta, jota olen hyödyntänyt työssäni ja jota aion jatkossakin hyödyntää. Opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa halusin päästä tekemään jotakin itselleni mieleistä, mutta tuottamaan samalla toimeksiantajalle jotakin hyödyllistä. Olen toiminut erilaisten ryhmien kanssa ja nähnyt, että ryhmät tarvitsevat hyvän yhteishengen muodostumiseksi, sen ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi jatkuvaa panostamista. Aurorassa tilanne oli se, että osa ryhmästä oli toiminut jo pitkään yhdessä, mutta osa aloittanut ryhmässä vasta hetki sitten. Halusin järjestää Aurorassa ryhmäytymispäivän, jotta myös uudet asiakkaat voivat kokea kuuluvansa Auroralaisten ryhmään.

Aiheen ryhmäytymispäivästä löysin työelämän kautta, mikä varmasti lisäsi motivaatiotani työtä kohtaan. Kirjoittaminen tuntui helpolta ja aiheeseen perehtyminen oli miellyttävää mieluisan aiheen ansiosta. Havainnointilomakkeeseen sain tarkoituksenmukaiset vastausvaihtoehdot tukeutumalla Raimo Niemistön kirjaan ”Ryhmän luovuus ja kehitysehdoit”. Sain kirjasta vinkkejä mitä vastavuoroisia rooleja osallistujilla voi olla ja muodostin niitä lomakkeeseen myös itse. Samalla tavalla toimin myös osallistujien sosiaalisten roolien ja tunteiden sekä ryhmän suhteiden havainnointiin liittyvien vastausvaihtoehtojen muodostamisen suhteen. Sain teoreettista pohjaa Niemistön kirjasta myös ohjaajan havainnointiin. Pystyin luokittelemaan kysymykset ja muodostamaan niille tarkoituksenmukaiset vastausvaihtoehdot, tarkastelemalla Niemistön kirjassaan esille tuomia ohjaajalle kuuluvia tehtäviä ja vastuita. Näitä olivat muun muassa ryhmän lämmittäminen ja virittäminen tehtäväänsä, yksilöiden vuorovaikutustaitojen parantaminen ja fyysisen tilan, kuten välineiden ja ympäristön huomioiminen. (Niemistö 2007, 25, 51, 86, 88, 90, 107,122–123.) Välineiden ja ympäristön sekä ohjaajan havainnointiin, kuten ohjeiden antamiseen, ryhmän motivoimiseen ja tilannetajun käyttöön sain teoriapohjaa myös Minna Valkeapään kirjasta ”Pomppivat pavut – ryhmätoimintaa pienille ja isoille” (Valkeapää 2011, 15–16). Hyvin ja tarkasti tehty suunnitelma auttoi opinnäytetyön toteutuksessa. Niinhän sitä sanotaan, että ”hyvin suunniteltu on puoliksi tehty”. Mielestäni olin osannut ottaa suunnittelussani kaiken tarvittavan huomioon, sillä jos jokin oli jäänyt huomioimatta, se ei ainakaan merkittävästi vaikuttanut toteutukseen tai siitä saatuihin tuloksiin.

Tein opinnäytetyöni yksin, jolloin aikataulun suunnittelu oli helppoa ja vaivatonta, lisäksi pystyin kirjoittamaan aina kun itselleni parhaiten sopi. Yksin työskennellessä vastuun ottaminen kehittyi, sillä vastuuta tuli ottaa koko prosessista, kuten työn aikatauluttamisesta ja siinä pysymisestä sekä työn suunnittelusta, toteuttamisesta ja sen raportoinnista. Opinnäytetyön tekeminen yksin, valmentaa hyvin opiskelijaa itsenäiseen työskentelyyn ja tulevaa työelämää varten. Opinnäytetyön kautta sain lisää itseluottamusta ja kokemusta itsenäisestä työskentelystä. Itsenäinen työskentely lisäsi rohkeuttani tehdä myös päätöksiä itsenäisesti. Muun muassa tätä taitoa tarvitsen tulevaisuudessa työelämässä. Opinnäytetyön tekeminen opetti minulle myös lisää eettisyyttä. Suunnitelmassa ja toteutuksessa otin asiakkaat huomioon yksilöllisesti heitä kunnioittaen ja arvostaen. Työssäni näkyy siis ihmisen tasavertainen ja oikeudenmukainen kohtaaminen (Kaukkila & Lehtonen 2008, 60). Eettisyys tuli ilmi myös palautteen keräämisen sekä työn raportoinnin kautta. Palautteen keräsin asiakkailta nimettömästi ja lisäksi päivästä raportoidessani säilytin asiakkaiden yksityisyyden ja tunnistamattomuuden, niin että heitä ei voi antamieni tietojen perusteella yhdistää tiettyihin henkilöihin. Opinnäytetyön ollessa valmis, hävitän käyttämäni lomakkeet asianmukaisella tavalla.

Opinnäytetyön kautta opin myös kustannusasioiden huomioimisen tärkeyden. Tänä päivänä kustannukset ovat kaikessa toiminnassa mukana. Ryhmytymispäivään liittyvästä ruoanlaitosta aiheutui pieniä kustannuksia. Olin asian miettimisen kannalta hieman myöhässä ja pienestä informaatiokatkoksesta johtuen, kustannuksista sopiminen toimeksiantajan kanssa ei toteutunut täysin oikealla tavalla. Asiakkaiden osallistumista edistääkseni ajattelin toiminnan olevan heille enemmän ilmaista kuin maksullista, joten kirjoitin yhteistilaisuuteen liittyvään infokirjeeseen päivän olevan maksuton. Vastaava ohjaaja oli sitä mieltä, että osallistujilta voitaisiin periä pieni osallistumismaksu tai jokainen osallistuja voisi tuoda tarvittavia aineksia ruoanlaittoa varten. Hän ei nähnyt pienten kustannusten rajoittavan asiakkaiden osallistumista. Tekemissäni esitteissä osallistumisen ilmoitettiin kuitenkin olevan ilmaista, joten päädyimme siihen, että toimeksiantaja kustansi ruoka-ainekset. Asian pohtiminen ja hoitaminen opetti minua ottamaan jatkossa kustannusasiat paremmin huomioon.

Opinnäytetyön reflektiivinen työote auttoi sisäistämään työhön liittyviä käsitteitä sekä soveltamaa saamaani tietoa käytännössä. Minulla oli ohjaajan työhön jo hyvää

pohjaa, mutta opinnäytetyön kautta sain kokemusta prosessin toteutuksesta kokonaisuudessaan, minkä koin kasvattaneen minua ammatillisesti. Jo se, että aihe löytyi työelämästä, tukee ammatillista kasvuani. Olen siis löytänyt työelämästä kehitettävän asian, tässä kohtaa ryhmähengen lisäämisen tarpeen, ja tarkastellut aihetta eri näkökulmista. Ryhmähengen lisäämisen tarpeen löytyminen, sen lisääminen tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti sekä koko prosessin raportointi kasvattivat minua ammatillisesti. Erityisesti palaute- ja havainnointilomakkeiden tekeminen kasvattivat minua ammattilaisena. Lomakkeiden tekeminen laittoi minut miettimään syvällisemmin toiminnan tarkoituksia ja tavoitteita sekä toimimaan niiden mukaisesti. Lomakkeiden teossa käyttämäni kirjallisuuden kautta opin myös havainnointikohteiden tietoista rajausta ja valikointia, minkä avulla pystyin paremmin tulkitsemaan esimerkiksi asiakkaiden tunnetiloja sekä heidän välisiä suhteitaan ja roolejaan. Havainnointilomakkeen tekemisen kautta opin kiinnittämään yhä enemmän huomiota ohjaukseeni, minkä koinkin olevan hyvin luontevaa ja ammattitaitoista. Olen kokenut ohjaustyön hyvin mieleiseksi, joten olen tulevaisuudessakin hyvin kiinnostunut työskentelemään ohjauksellisissa työtehtävissä. Vaikka olen mielestäni valmis ohjaaja, kukaan ei ole ammatissaan koskaan valmis, vaan aina voi ja pitääkin kehittää itseään ammattilaisena. Näin myös itse aion tulevaisuudessa toimia.

Lopuksi voin todeta ryhmäytymispäivän olleen onnistunut kokonaisuus. Osallistujat ja toimeksiantaja olivat hyvin tyytyväisiä päivän järjestämisestä, sain heiltä erittäin hyvää palautetta. Ryhmäytymispäivä tuki osallistujien mahdollisuutta ylläpitää ihmissuhteitaan. Leikkien, ruoanlaiton ja keskustelun myötä osallistujat saivat tukea, ohjausta ja kannustusta osallisuuteen, vuorovaikutukseen sekä elämänhallintataitoihin. (Rintala ym. 2012, 86–87.) Yhdeksästä osallistujasta kuusi koki leikkien helpottavan heidän tutustumistaan uusiin ihmisiin, leikit toimivat siis myös sosiaalisen kasvun välineenä, kuten Laakso tuo ilmi tekstissään ” Sosiaalinen ja eettinen kehitys” (Laakso 2008, 64). Leikit pääsivät tavoitteisiinsa siinä, että ne tempaisivat jokaisen osallistujan mukaan, ne olivat hauskoja ja tarjosivat osallistujille onnistumisen kokemuksia ja positiivisia elämyksiä. Leikkien kautta osallistujat myös harjaannuttivat yhteistyötaitojaan, sääntöjen noudattamista ja oman vuoron odottamista. (Rintala ym. 2012, 86–87, 271.) Kokemukseni perusteella voin siis hyvin suositella leikkien käyttöä erityistä tukea tarvitsevien aikuisten kanssa työskentelyyn. Voin suositella myös palaute- ja havainnointilomakkeiden käyttöä ryhmän kanssa työskentelyyn, sillä nii-

den kautta saadaan välitöntä palautetta ja tietoa ryhmän toiminnasta. Lisäksi havainnointilomakkeen käyttö auttaa ryhmän ohjaajaa keskittämään omaa havainnointiaan ryhmän tarkoituksiin ja tavoitteisiin. Omalla kohdallani koin lomakkeista suuren hyödyn ja uskon, että Aurora sekä muut organisaatiot pystyvät hyödyntämään niitä opinnäytetyöni välityksellä.

LÄHTEET

Ahokas, M., Ferchen, M., Hankonen, N., Lautso, A. & Pyysiäinen, J. 2008. Sosiaali-psykologia:. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

ARA- Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus. 2015. Palveluasumisen opas. Viitattu 23.10.2016. Saatavissa: [fi-
le:///C:/Users/Salo/Downloads/Palveluasumisen_opas_2015%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Salo/Downloads/Palveluasumisen_opas_2015%20(2).pdf)

Ekmark, M., Heiniluoma, S., Huotari, I., Leino, S. & Puranen, T. 2010. Omaa kotia kohti. Tampere: Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. Saatavilla myös: http://www.kvtl.fi/media/Projektit/Asunnot/Omaa_kotia_kohti.pdf

Helsby, G. 2009. Eläinten musiikkiopisto. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo 2010.

Hintsala, S. 1997. Tuettua vuorovaikutusta: selkoryhmän ohjaajan opas. Helsinki: Hakapaino Oy.

Huhtinen, P. 2005. Neuvottelijan vuorovaikutustaidot. Monivire kustannus.

Kataja, J., Jaakkola, T., & Liukkonen, J. 2011. Ryhmä liikkeelle!: Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus, Taito-sarja.

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2008. Ryhmästä enemmän: Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Suomen Mielenterveysseura: Laadukasta kulttuuria vapaaehtoisuuden – hanke. Helsinki: Sms-Tuotanto Oy.

Kehitysvamma-alan verkkopalvelun Vernerin www-sivut. Viitattu 20.10.2016. Saatavissa: <http://verneri.net/yleis/ammattilaisille>

Kehitysvammaisten tukiliiton www-sivut. 2016. Viitattu 11.10.2016. Saatavissa: http://www.kvtl.fi/media/Julkaisut/Oppaat/1256545820oma_ovi_-opas.pdf

Kehitysvammalaki. 1977. L 23.6.1977/519 muutoksineen.

Kopakkala, A. 2011. Porukka, jengi, tiimi: Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laakso, L. 2008. Sosiaalinen ja eettinen kehitys. Teoksessa: Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä. 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18-vuotiaille. Helsinki. Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry, 64–66. Viitattu 22.10.2016. Saatavissa: http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/1477-Fyysisen_aktiivisuuden_suositus_kouluikäisille.pdf

Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetin www-sivut. 2016. Viitattu 28.9.2016. Saatavissa: http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/tutustumis-vuorovaikutus-ja_ni/

Mietola, R., Teittinen, A. & Vesala, H. 2013. Kehitysvammaisten ihmisten asumisen tulevaisuus: Kansainvälisiä esimerkkejä ja vertailu Suomeen. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2011. Vuorovaikutustaidot sosiaali- ja terveystalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Mälkiä, E. & Rintala, P. 2002. Uusi erityisliikunta: liikunnan sovellukset erityisryhmille. Helsinki. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 154.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus: Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Niemistö, R. 2007. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Tampere: Tammer-Paino.

Ojanen, M. 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Porin kaupungin www-sivut. 2016. Viitattu 8.8.2016. Saatavissa: <https://www.pori.fi/perusturva/sosiaalijaperhe/vammaispalvelut/asumisyksikot/aurora.html>

Ramstadius, P. 2011. Tuetun asumisen kehittäminen Aurorassa: Asiakaslähtöisyyden ja dialogisuuden näkökulmasta. Ylempi AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Rintala, P., Huovinen, T. & Niemelä, S. 2012. Soveltava liikunta. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 168. Helsinki : Liikuntatieteellinen Seura.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turku 2013. Viitattu 15.8.2016. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut. 2016. Viitattu 4.8.2016. Saatavissa: <http://www.satshp.fi/kehitysvammaispalvelut/asumispalvelut/Sivut/lansiliina.aspx>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Viitattu 11.10.2016. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja>

Tilastokeskus, Virtual Statistics www-sivut, 2016. Viitattu 22.10.2016. Saatavissa: <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/03/01/>

Toljamo, M., Vuorijärvi, A & Toljamo, K. 2007. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö kehittämiskohteenä: käytännön kokemuksia ja perusteltuja puheenvuoroja. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2007. Viitattu 15.8.2016. Saatavissa: <http://www.oamk.fi/opinnaytehanke/docs/opinnaytetyokirja.pdf>

Tukenan www – sivut. 2016. Viitattu 25.10.2016. Saatavissa: <http://www.tukena.fi/tukena/>

Valkeapää, M. 2011. Pomppivat pavut: ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Helsinki: LK-kirjat/ Lasten keskus.

Viinikka, E., Taimi, A., Somiska, S., Ojala, M., Törrönen, S., Hajda, H., Karhunen, A., Liljeroos, T., Lamminen, R., Vartiainen-Gomez, T. & Viitala, A. 2012. ENO - Ennakoiva ohjaus työelämässä: Työelämän sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot - käsikirja. Tampereen aikuiskoulutuskeskus. 2012. Viitattu 23.10.2016. Saatavissa: http://www.takk.fi/fileadmin/user_upload/pdf/hankkeet_pdf/ENO_Kasikirja_010212.pdf

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi 2006. Saatavilla myös: <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-havainnoi.pdf>

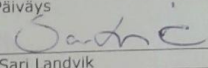
Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi 2003.

Sopimus opinnäytetyön tekemisestä

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU SATAKUNTA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES		OP07A	(Opiskelija)
sammk		1 / 2	
SAMK / Sopimus opinnäytetyön tekemisestä			
Opinnäytetyön tekijä: Salo Katriina			
Opiskelijanumero:		Aloitusryhmä: NS013SP	
Koulutusohjelma: Sosionomi AMK			
Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Arja Ruisniemi, arja.ruisniemi@sammk.fi, 044 7103 406 Satakunnan ammattikorkeakoulu Maamiehenkatu 10 28500 Pori			
Toimeksiantaja, yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelinnumero, osoite ja y-tunnus: Asuntola Aurora, vammaispalvelut Poriin y-tunnus: 0137323-9 Viinämäki Minna, Minna.Viinamaki@pori.fi, 044 701 9984			
Toimiant. yht. hlö.	Opinnäytetyön nimi: Ryhmäytymispäivä Auroran tukiasumisen asiakkaille		
Työn etenemisaikataulu: Ryhmäytymispäivä Aurorassa 1.10.2016. Palautteen kokoaminen ja työn raportointi on tavoitteella valmiina Sopimus perustuu hyväksytyyn tutkimus-/projektisuunnitelmaan. loka-marraskuun aikana.			
Tätä sopimusta koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti neuvottelemalla osapuolten kesken. Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen, erimielisyydet ratkaistaan Satakunnan käräjäoikeudessa. Tätä sopimusta on laadittu 3 kappaletta, yksi kullekin osapuolelle.			
Olemme lukeneet sopimusehdot (sivu 2) ja hyväksymme ne.			
Päiväys: Pori 14.10.2016			
Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus, nime ja nimen selvitys: Mani Levonen sosiaali- ja perhepalveluiden johtaja			
Osaamisalueen johtajan allekirjoitus ja nimen selvitys: SAMK / Pankki Lehtinen Uole			
Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus: Arja Ruisniemi			
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: Katri Salo			

Tutkimuslupa

(Sivu 1)

PORI Perusturvakeskus		Liite 2
OPINNÄYTETYÖN/TUTKIELMAN/ TUTKIMUKSEN TUTKIMUSLUPAHAKEMUKSEN VALMISTELU JA PÄÄTÖS		
Opinnäytetyön tekijää/tekijöitä koskevat tiedot	Suku- ja etunimet Salo Katriina	
	Virka/toimi tai oppiarvo/koulutustausta ja koulutusohjelma Opiskelija, Sosiaali- ja terveysala, Sosionomin koulutusohjelma	
	Perusturvakeskuksen palveluksessa ☐ Kyllä, missä ☒ Ei	
	Kotiosoite	
	Yliopisto ja laitos/Ammattikorkeakoulu/oppilaitos, jossa opiskelee Satakunnan ammattikorkeakoulu /Tiilimäki	
Opinnäytetyötä koskevat tiedot	Opinnäytetyön nimi Ryhmätymispäivä Auroran tukiasumisen asiakkaille	
Lupahakemuksen valmistelua koskevat tiedot	Valmistelija ;Suku- ja etunimi/virka/toimi /Sähköpostiosoite/puh/gsm Landvik, Sari Helena	
	Lupahakemus saapunut (pp.kk.vvvv) 20.9.2016	
	Yhteyshenkilön nimeäminen tarvittaessa	
	Opinnäytetyön raportointi ☒ Valmis raportti toimitetaan sähköisesti luvan valmistelijalle (liite 2) ☐ Työ esitetään palvelualueen työryhmässä ☐ osastokokouksessa ☐ Jokin muu tapa, mikä	
	Tutkimus on näytettävä ennen julkaisua valmistelijalle/luvan myöntäjälle. Raportti pitää olla sellainen, että sitä lukiessa ei asukkaiden henkilöllisyys paljastu. Kuvien/tietojen julkaisuun pitää olla asukkaan/omaisen/edunvalvojan lupa. 10.10.2016	
Päiväys Sari Landvik		
PÄÄTÖS	☒ Myönnetään hakemuksen mukaisesti ☐ Myönnetään edellyttäen, että	
	☐ Hakemus hylätään seuraavin perusteluin	
	Tutkimusluvan alkamispäivä	110. - 31.12.2016

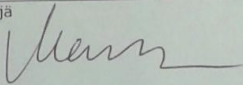
Tutkimuslupa

(Sivu 2)

PORI
Perusturvakeskus

Liite 2

OPINNÄYTETYÖN/TUTKIELMAN/ TUTKIMUKSEN
TUTKIMUSLUPAHAKEMUKSEN VALMISTELU JA
PÄÄTÖS

Tutkimusluvan päättymispäivä	31.12.2016
Päiväys	PORI 14.10.2016
Tutkimusluvan myöntäjä nimenselvennys	 Marja-Leena

Ryhmäytymispäivä Aurorassa

Lauantaina 1.10.2016

Hei! Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden Aurorassa järjestämällä Auroran asukkaille ja Auroran tukiasukkaille ryhmäytymispäivän. Ryhmäytymispäivän tarkoitus on kehittää Auroralaiisten ryhmähenkeä.

Luvassa muun muassa:

Lämmittelyleikki -- päivään virittäytyminen

Tutustumisleikkejä -- tietoa uusista ja vanhoista tuttavuuksista

Ryhmäleikkejä -- tekemisen meininkiä ryhmässä

Yhdessä tekemistä -- leivontaa, kahvittelevaa ja mukavaa keskustelua

Palautteen anto -- kerrotaan mielipiteet ja ajatukset päivästä

Päivä alkaa klo 11:00 ja päättyy noin klo 17:00

Ryhmäytymispäivä onnistuu parhaiten kun kaikki pääsisivät osallistumaan. Ilmoitathan osallistumisestasi 28.9.2016 mennessä Auroran ohjaajalle. Osallistuminen on ilmaista.

Terveisin Katriina ☺

Ryhmäytymispäivän leikit

Lämmittelyleikki

Välineet:

1. Cd-soitin ja musiikkia
2. Tarina

Yhdistin leikit ”Tervehtimistavat” ja ”Nimet vaihtoon”. Musiikin soidessa hiljaa taustalla, kerron osallistujille tarinaa, jonka mukaan he toimivat. Kehotan osallistujia kävelemään tilassa ympäriinsä ja aloitan tarinan: ”Olipa kerran joukko ihmisiä, jotka kulkivat yksin ympäriinsä suuressa kaupungissa.” Jonkin ajan kuluttua jatkan tarinaa: ”Eräänä aamuna ihmiset tajusivat, että olisi kiva ottaa kontaktia muihin ihmisiin. He päättivät hymyillä toisilleen ja katsoa silmiin.” Ohjaan osallistujat kävelemään ympäriinsä ja katsomaan nyt toisiaan silmiin ja hymyilemään. ”Seuraavana aamuna he halusivat ottaa selville muiden ihmisten nimiä.” Osallistujat kävelevät ympäriinsä, katsovat muita silmiin, hymyilevät ja kätelevät vastaan tulevaa ja sanovat oman nimensä. ”Seuraavana aamuna joku keksi uuden tavan tervehtiä, ja siitä tuli yleinen tapa. Ihmiset alkoivat tervehtiä toisiaan sormilla.” Osallistujat kävelevät ympäriinsä, katsovat muita silmiin, hymyilevät sekä tervehtivät sormillaan. ”Seuraavana aamuna joku keksi uuden tavan tervehtiä, ja siitä tuli yleinen tapa. Ihmiset alkoivat tervehtiä toisiaan varpailla.” Osallistujat kävelevät ympäriinsä, katsovat muita silmiin, hymyilevät ja tervehtivät varpaillaan. Musiikki katkeaa ja ohjaaja sanoo: ”Seuraavana aamuna kaupunkiin muutti yhdeksän uutta asukasta. Tässä kohtaa kaikkia pyydetään muodostamaan piiri siinä kohtaa jossa seisoo. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetin www-sivut, 2016.)

Osallistujat nimeävät itsensä uudelleen omalla toisella nimellään ja vasemmalla seisovan henkilön sukunimellä, sukunimen voi tarvittaessa kysyä vieruskaverilta. Musiikki jatkuu ja osallistujat kulkevat ympäriinsä. Osallistujat esittelevät itsestä muille kätellen ja kertoen uuden nimensä. Musiikin soidessa esittäydytään aina uudelle hen-

kilölle ja leikki jatkuu kunnes jokainen on esitellyt itsensä kaikille. Leikkiin kuluu noin 20 minuuttia.

Tutustumisleikit

Minä pidän:

Välineet:

1. Lattiamerkkejä

Osallistujat seisovat piirissä lattiamerkeillä merkatuilla paikoilla. Lattiamerkkejä on niin monta kuin osallistujia, yksi merkeistä on piirin keskellä. Piirin keskellä oleva sanoo mistä hän pitää ja kaikki, jotka pitävät samasta asiasta vaihtavat paikkaa keskenään, vieruskaverin kanssa ei saa vaihtaa paikkaa. Piirin keskellä ollut henkilö pyrkii pääsemään vapautuneelle paikalle. Ilman paikkaa jäänyt henkilö on vuorostaan piirin keskellä. Leikki jatkuu kunnes jokainen olisi saanut olla keskellä vähintään kerran. Vauhdikas leikki purkaa energiaa ja rentouttaa ilmapiiriä hauskuudellaan. Leikkiin kuluu noin 20 minuuttia. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortenetin www-sivut, 2016.)

Pelikorttipakka:

Välineet:

1. Pelikortit, sovellettuna vain pieniä silmälukuja (numerot 2- 4)

2. Lattiamerkkejä

Osallistujat seisovat tai istuvat piirissä lattiamerkkien osoittamilla paikoilla. Jokainen osallistuja ottaa ohjaajalta kortin ja vuorollaan kertoo muille itsestään niin monta asiaa kuin kortin silmäluku tai numero näyttää (Valkeapää 2011, 37). Tarvittaessa aloitan itse kertomalla itsestäni. Tämä voi vapauttaa jännitystä ja rohkaista asiakkaita osallistumaan. Saman leikin voi toteuttaa myös ryhmätehtävänä. Tällöin ryhmälle arvotaan yksi pelikortti ja heidän tehtävänä on yhdessä miettiä niin monta asiaa omasta ryhmästään kuin kortin silmäluku näyttää (Valkeapää 2011, 37). Leikkien jälkeen voi keskustella ryhmästä, sen eri rooleista ja ryhmään kuulumisen tunteesta. Leikkeihin ja keskusteluun kuluu aikaa noin 40 minuuttia

Ryhmäleikit

Kerro kuka piipittää

Välineet:

1. Lattiamerkkejä

Ohjaan osallistujat seisomaan tiiviiseen ringiin, yksi osallistujista jää ringin keskelle ja hänen silmänsä sidotaan. Ringin keskellä olija on arvaaja ja hänen tehtävänä on mennä seisomaan jonkun ringissä seisovan eteen ja sanoa ”Kerro, kuka piipittää!” Se, jonka eteen arvaaja meni, sanoo mahdollisimman möreällä/kimeällä äänellä ”Piip!” Sokko yrittää arvata, kenen edessä seisoo. Jos hän ei onnistu, hän siirtyy toisen henkilön eteen ja yrittää uudelleen. Se, kenet sokko tunnistaa, siirtyy arvaajaksi. Leikkiin kuluu aikaa noin 20 minuuttia. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuorten-netin www-sivut, 2016.)

Rivileikit

Välineet:

1. Lattiamerkkejä

Ryhmää pyydetään kokoontumaan riviin, maassa oleville merkeille, joita on muovisia ja kankaisia vuorotellen. Ohjeistan osallistujat asettumaan merkeille uuteen järjestykseen iän mukaan nuorimmasta vanhimpaan ja tämän jälkeen kengännumeron mukaan pienimmästä isoimpaan sekä lopuksi vielä hiusten pituuden mukaan lyhyt-hiuksisesta pitkähiuksiseen. Leikkiin kuluu aikaa noin 20 minuuttia. (Valkeapää 2011, 32).

Taikatikku

Välineet:

1. Kahta eri materiaalia olevia lattiamerkkejä
2. Pitkä puukeppi

3. Hyppynaruja, jalkamerkkejä, tasapainokiviä, leikkivarjo, kartioita tai muita vastaavia välineitä radan tekemiseen

Osallistujat seisovat kahdessa rivissä kasvokkain. Ohjaan osallistujat ojentamaan käntensä vastapuolella seisovan osallistujan kanssa limittäin, niin että joka toinen ojennettu käsi on muoviselta ja joka toinen kankaiselta paikkamerkiltä seisovalta osallistujalta. Tämän jälkeen asetan osallistujien ojennettujen käsien päälle pitkän, koko rivin yli yltävän puukepin, ”Taikatikun”. Ryhmän tulee liikkua ohjeideni mukaan säilyttäen koko ajan kosketuksen keppiin ilman, että keppi putoaa maahan. Ensin ohjeistan ryhmää menemään kyykkyyyn ja nousemaan ylös, tämän jälkeen liikkumaan sivusuunnassa kumpaankin suuntaan sekä kiertämään ympyrän. Kun kepin kanssa liikkumista on harjoiteltu, ryhmän tehtävänä on kulkea tekemääni rataa pitkin. (Valkeapää 2011, 115–116).

Rakennan radan asettamalla hyppynaruja nurmikolle pitkään letkaan. Tarkoitus on, että osallistujien käsien päällä oleva puukeppi on aina hyppynarujen yläpuolella. Osallistujat kulkevat siis radan sivuttain liikkumalla, hyppynarujen jäädessä rivien väliin. Asfalttikohtiin laitan jalkamerkkejä (lattiamerkkejä jotka on jalanpohjan muotoon leikattuja) sekä tasapainokiviä (muovisia kuperia tasapainolautoja, joissa eri pintoja). Asfalttikohdat tulee ylittää astelemalla jalkamerkkejä ja tasapainokiviä pitkin. Radan lopussa tuomme Auroran ohjaajan kanssa rataa hieman lisää haastetta pitämällä leikkivarjoa ilmassa. Osallistujien tehtävänä on kulkea leikkivarjon alta. Rata päättyy kun osallistujat ovat yhdessä ohittaneet maalia kuvastavat kartiot. Leikkiin kuluu aikaa noin 30 minuuttia.

(Vaihtoehtoinen leikki, Rikkinäinen faksi)

Välineet:

1. Paperia
2. Kyniä
3. Teippiä

Kovan sateen varalle olen Taikatikku -leikin tilalle suunnitellut Rikkinäinen faksi -leikin. Rikkinäinen faksi -leikki jatkuu rivileikkien jälkeen, jolloin ohjeistan osallistujat kääntymään rivissä niin, että siitä muodostuu jono. Jokaisella voi olla paperi teipattuna selässä ja kynä tai sormea käyttäen. Jonon viimeiselle näytetään kirjain ja hänen tulee piirtää kirjain edessään olevan selkään sormin tai kynällä paperille. Tämän tulee piirtää sama kirjain jälleen edessään olevalle ja aina kunnes kirjain on piirretty ensimmäisenä jonossa olevalle, jonka tehtävänä on kirjoittaa sana pöydällä olevalle paperille. Lopuksi luetaan ja katsotaan, paljonko sana on muuttunut matkan aikana.

Sanat: ILO, KIVA, RYHMÄ. (Valkeapää 2011, 80).

PALAUTELOMAKE

Ryhmäytymispäivä Auroran tukiasumisen asiakkaille 1.10.2016

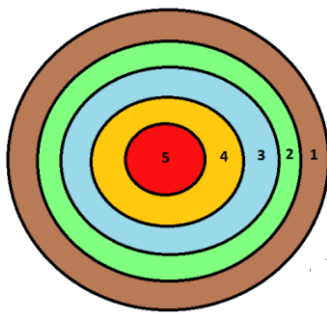
Päivän alkuun:

Mitä tunteita koet juuri nyt:

Riemu Suru Jännittyneisyys
 Ilo Häpeä Ujous
 Onni Nolous Muu – mikä? _____

Miten koet itsesi osana Auroralaiisten ryhmää? (Ympyröi yksi vaihtoehto. Käytä vastaamisen tueksi kuviota.)

5 4 3 2 1

5 Olen tiiviisti osana ryhmää
4 Olen osana ryhmää
3 Olen melko hyvin osana ryhmää
2 Olen melko vähän osana ryhmää
1 En koe olevani osana ryhmää

Päivän päätteeksi:

1. Oliko ryhmäytymispäivä mielestäsi? (Valitse yksi vaihtoehto)

Erittäin hyvä
 Hyvä
 Kohtalainen
 Huono

2. Mikä oli mielestäsi parasta päivässä? (Valitse yksi vaihtoehto)

Tutustumisleikit
 Ryhmäleikit

___ Leipominen

___ Yhdessä olo

___ Jokin muu – mikä?

3. Oliko päivässä jotain sellaista, johon et ollut tyytyväinen?

___ Kyllä

___ Ei

Jos vastasit kyllä, mikä/mitä se oli?

4. Vastasiko päivä odotuksiasi?

___ Kyllä

___ Ei

5. Puuttuiko päivästä jotain, mitä odotit?

___ Kyllä

___ Ei

Jos vastasit kyllä, mitä jäi mielestäsi puuttumaan?

6. Onko sinun helpompi tutustua uusiin ihmisiin leikkien avulla?

___ Kyllä

___ Ei

7. Kuinka hyväksytyksi tunnet itsesi tässä ryhmässä? (Valitse yksi vaihtoehto)

___ Täysin hyväksytty

___ Hyväksytty

___ Melko hyväksytty

___ Vähemmän hyväksytty

___ En tunne olevani lainkaan hyväksytty

8. Pystytkö luottamaan ryhmäsi jäseniin? (Valitse yksi vaihtoehto)

___ Luotan täysin

___ Luotan

___ Luotan jonkin verran

___ Luotan melko vähän

___ En luota

9. Miten koet voivasi olla tässä ryhmässä? (Valitse yksi vaihtoehto)

___ Täysin oma itseni

___ Lähes oma itseni

___ Melko vähän oma itseni

___ En lainkaan oma itseni

10. Miten viihdyit tänään? (Valitse yksi vaihtoehto)

___ Minulla oli todella hauskaa

___ Minulla oli kivaa

___ Ihan ok

___ En viihtynyt ollenkaan

11. Mitä tunteita koet päivän jälkeen?:

___ Riemu

___ Suru

___ Jännittyneisyys

___ Ilo

___ Häpeä

___ Ujous

___ Onni

___ Nolous

___ Muu – mikä? _____

12. Miten päivän jälkeen koet itsesi osana Auroralaiusten ryhmää? (Ympyröi yksi vaihtoehto. Käytä vastaamisen tueksi samaa kuviota kuin päivän alussa.)

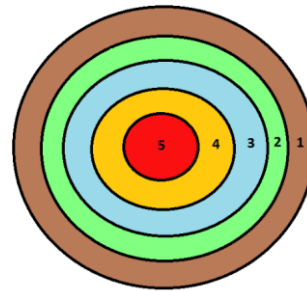
5

4

3

2

1

5 Olen tiiviisti osana ryhmää

4 Olen osana ryhmää

3 Olen melko hyvin osana ryhmää

2 Olen melko vähän osana ryhmää

1 En koe olevani osana ryhmää

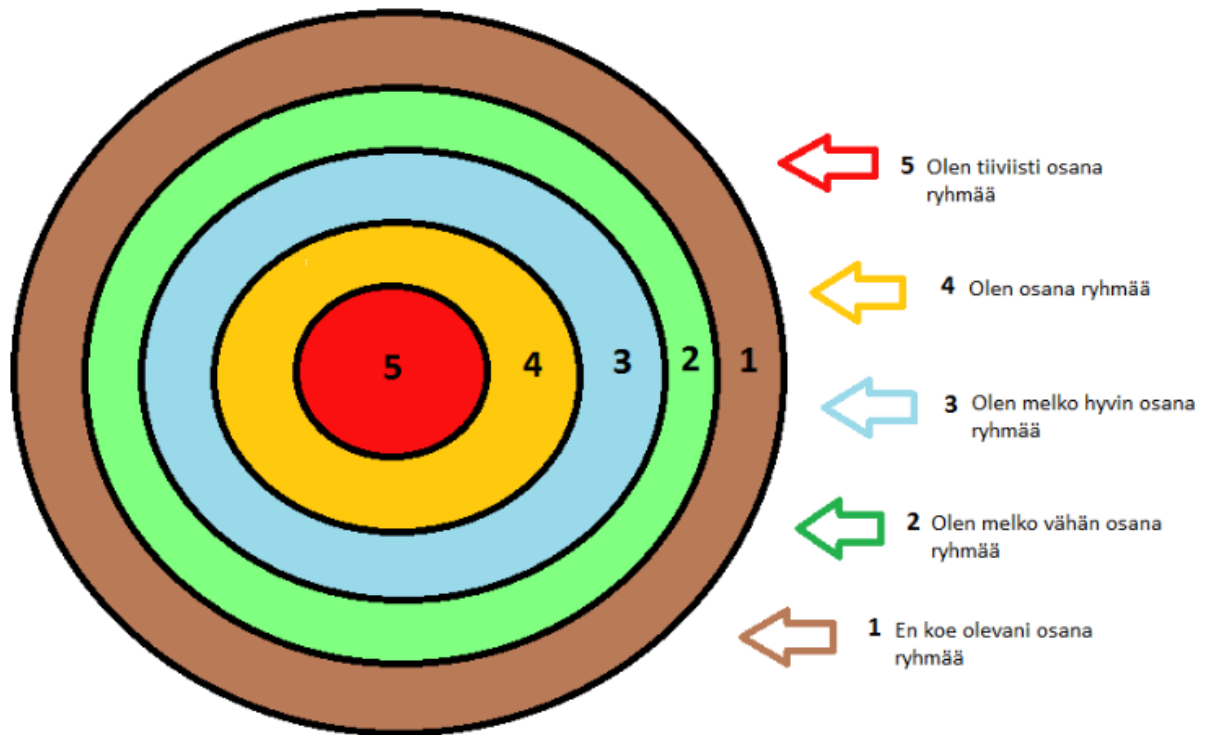
13. Haluatko sanoa vielä jotain?

KIITOS PÄIVÄSTÄ JA ANTAMASTASI PALAUTTEESTA!

Katriina Salo

LIITE 6

Ruoanlaiton selko-ohjeet

Pizzapohja (Vaihe 1)

Tarvittavat ainekset:

1 pss Kuivahiivaa
4 dl Vettä
2 tl Suolaa
6 rkl Rypsiöljyä
10 dl Vehnäjauhoja

Tarvittavat välineet:

1. Mittakulho, iso muovikulho, puuhaarukka, teelusikka, ruokalusikka
2. Desimitta
3. Kulhossa oleva puuhaarukka

Ohjeet

1. Mittaa vesi mittakulhoon. Lämmitä vesi mikrossa kädenlämpöiseksi ja kaada isoon muovikulhoon. Sekoita hiiva puuhaarukalla kädenlämpöiseen veteen. Lisää suola teelusikalla ja öljy ruokalusikalla.
2. Mittaa vehnäjauhot ja lisää isoon muovikulhoon vähän kerrallaan. (Lisää jauhoja kunnes taikina ei jää sekoittajan sormiin kiinni.)
3. Pese kädet hyvin, myös käsivarret. Sekoita taikinaa ensin puuhaarukalla. Taikinan paksuunnuttua vaivaa taikinaa käsin kunnes taikina ei jää enää sormiin kiinni.

Kohottakaa taikinaa kulhossa liinan alla n. 30 min.

Muistitethan siivota jälkenne? Astiat tiskiin ja pöydät puhtaaksi – Kiitos! 😊

Salaatti

(Vaihe 1)

Tarvittavat ainekset:

- 1 Salaatti
- 2 Kurkkua
- 3 Porkkanaa

Tarvittavat välineet:

- 4. Leikkuulauta, puukko, salaattikulho, raastin, muovinen siivilä (sihti)
- 5. Kuorimaveitsi
- 6. Leikkuulauta, raastin, salaatinottimet

Ohjeet:

- 4. Halkaise ja pese salaatti. Pilko salaatti leikkuulaudan päällä. Laita pilkottu salaatti kulhoon. Pese kurkku ja raasta se. Laita raastetut kurkut siivilään ja jätä valumaan.
- 5. Pese ja kuori porkkanat. Laita kuoret biojätteeseen.
- 6. Raasta porkkanat. Laita raastetut porkkanat salaattikulhoon. Lisää lopuksi raastetut kurkut siivilästä salaattikulhoon. Sekoita salaattia ja laita kulhoon salaatinottimet. Laita salaattikulho jääkaappiin.

Muistitthän siivota jälkenne? Astiat tiskiini ja pöydät puhtaaksi – Kiitos! 😊

Pizzan täytteet

(Vaihe 1)

Tarvittavat ainekset:

- 2 rasiaa jauhelihaa + suola ja pippuri
- 2 purkkia ananasta
- 3 tomaattia
- 1 sipuli
- 2 valkosipulin kynttä

Tarvittavat välineet:

- 7. Paistinpannu, paistinlasta, teelusikka
- 8. Metallinen siivilä, leikkuulauta, puukko
- 9. Leikkuulauta, puukko, (valkosipulin murskaaja)

Ohjeet:

- 7. Paista jauheliha. Mausta 2 tl suolalla ja 2 tl pippurilla. (Halutessasi muitakin mausteita, kuten paprikajauhetta)
- 8. Avaa ananaspurkit ja valuta palat siivilässä. Pese tomaatit ja siivuta ne leikkuulaudan päällä.
- 9. Halkaise ja kuori sipuli. Siivuta sipuli leikkuulaudan päällä. Laita siivutetut sipulit sivuun. Ota kaksi valkosipulin kynttä ja kuori ne. Laita kuoret bioastiaan. Valkosipulin voi halutessaan murskata tai leikata pieniksi paloiksi.

Jättäkää täytteet odottamaan pizzan täyttöä.

Muistitthän siivota jälkenne? Astiat tiskiini ja pöydät puhtaaksi – Kiitos! 😊

Pizzapohjan leipominen

(Vaihe 2)

Tarvittavat välineet:

1. Leivinpaperi
2. Kaksi uunipeltiä, yksi leivinpaperi
3. Veitsi
4. Kaulin, vehnä jauhoja
5. Kaulin, vehnä jauhoja
6. Veitsi tai ruokalusikka

Ohjeet:

1. Laita uuni päälle 225 asteeseen. Levitä toinen leivinpaperi pöydälle ja pidä leivinpaperista kiinni kun taikina kaadetaan ja kaulitaan. Kun taikina on kaulittu, auta kaulijaa nostamaan taikina uunipellille.
2. Ota esille kaksi uunipeltiä. Levitä toinen leivinpaperi pöydälle ja pidä leivinpaperista kiinni kun taikina kaadetaan ja kaulitaan. Kun taikina on kaulittu, auta nostamaan taikina uunipellille.
3. Jaa taikina kahtia veitsellä. Kaada kumpikin taikina omalle leivinpaperille. Tiskaa iso kulho ja laita tiskit tiskikoneeseen.
4. Kauli toinen taikina leivinpaperin päällä, käytä tarvittaessa jauhoja. Muista jättää leivinpaperin reunoihin tilaa. Auta nostamaan leivinpaperi uunipellille.
5. Kauli toinen taikina leivinpaperin päällä, käytä tarvittaessa jauhoja. Muista jättää leivinpaperin reunoihin tilaa. Auta nostamaan leivinpaperi uunipellille.
6. Levitä molemmille pizzapohjille ketsuppia veitsellä tai ruokalusikalla. Levitä myös ohjaajan kaatama jauheliha tasaisesti.

Kaikki: Täyttäkää pizza haluamilla täytteillä ja paistakaa uunissa n. 20 minuuttia

Muistitahan siivota jälkenne? Astiat tiskiinkin ja pöydät puhtaaksi – Kiitos! 😊

Loppuvaihe:

(Vaihe 3)

7. Laita ensimmäinen pizza uuniin ja aseta uuniin aika 20 minuuttia. Keitä täysi pannullinen, 10 kuppia kahvia.
8. Pyyhi pöydät. Ota tiskipöydälle ruokalautaset ja kahvikupit.
9. Laita teevesi kiehumaan. Laita esille haarukat ja veitset. Ota ensimmäinen pizza pois uunista patalappuja käyttäen. Laita toinen pizza uuniin ja aseta uuniin aika 20 minuuttia

Muistittehan siivota jälkenne? Tavarat paikoilleen ja pöydät puhtaaksi

Kiitos! ☺

Havainnointilomake

Ryhmäytymispäivä Auroran tukiasumisen asiakkaille

1.10.2016

1. Päivän aloitus ja lämmittelyleikki:

Asukkaiden havainnointi

Mitä tunteita asukkaat kokivat päivän alussa ja miten ne ilmenivät?

Mitä tunteita lämmittelyleikki herätti asukkaissa?

Minkälaisia suhteita asukkaiden väliltä välittyi? Miten se havaittiin?

___ Itsekeskeinen vs. ryhmäkeskeinen: _____

___ Dominoiva vs. myötäilijä: _____

___ Vastustava vs. hyväksyjä: _____

___ Läheiset suhteet: _____

___ Tuttavalliset suhteet: _____

___ Parit: _____

___ Kuppikunnat: _____

___ Yhtenäinen ryhmä: _____

Mitä rooleja asukkailla ilmeni leikkien aikana? Perustele miten rooli näyttäytyi.

Vastavuoroisia rooleja, kuten:

___ Nainen/Mies: _____

___ Ohjaaja/Asukas: _____

___ Vanhempi/Nuorempi: _____

___ Muu – mikä?: _____

Sosiaalisia rooleja, kuten:

___ Aktiivinen, toimija: _____

___ Passiivinen, tarkkailija: _____

___ Ryhmän johtaja: _____

___ Aloitteen tekijä: _____

___ Hyväksyjä, myöntävä: _____

___ Muu – mikä?: _____

Miten asukkaiden välinen vuorovaikutus tapahtui?

___ Puhetta käyttäen ___ Eleitä käyttäen ___ Koskettamalla

___ Äänenpainoja käyttäen ___ Ilmeitä käyttäen ___ Kirjoittamalla

___ Äänтелеillä ___ Katsekontaktia käyttämällä

Käyttivätkö asukkaat yhteistyötaitojaan?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Tuottivatko leikit asukkaille vaikeuksia/haasteita?

___ Kyllä – mitä? _____

___ Ei

Saivatko asukkaat onnistumisen kokemuksia?

___ Kyllä – millaisia? _____

___ Ei

Vapautuiko ilmapiiri leikin jälkeen?

- ___ Vapautui täysin
- ___ Vapautui suurimmaksi osaksi
- ___ Vapautui joidenkin asukkaiden osalta
- ___ Vapautui melko vähän
- ___ Ei vapautunut

Ohjaajan havainnointi

Miten ryhmän ohjeistus toteutui? Perustele.

- ___ Erittäin hyvin: _____
- ___ Hyvin: _____
- ___ Kohtalaisesti: _____
- ___ Tyydyttävästi: _____
- ___ Huonosti: _____

Motivoiko ohjaaja ryhmää?

- ___ Kyllä – miten? _____
- ___ Ei

Olivatko aloitus ja lämmittelyleikki tasoltaan ja haastavuudeltaan sopivia asukkaille? Perustele.

- ___ Kyllä: _____
- ___ Ei: _____

Toteutuiko ryhmän lämmittäminen ja virittäminen toimintoihin? Perustele.

- ___ Kyllä: _____
- ___ Ei: _____

Miten välineet ja ympäristö oli otettu huomioon toteutuksen aikana? Perustelee.

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Tuliko tilannetaju ohjaajan työssä esille?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Ottiko ohjaaja huomioon asukkaiden?

Fyysiset ominaisuudet

___ Kyllä—miten? _____

___ Ei

Sosiaaliset ominaisuudet

___ Kyllä—miten? _____

___ Ei

Kognitiiviset ominaisuudet

___ Kyllä—miten? _____

___ Ei

2. Tutustumisleikit:

Asukkaiden havainnointi:

Mitä tunteita tutustumisleikit herättivät asukkaissa?

Minkälaisia suhteita asukkaiden väliltä välittyi?

___ Itsekeskeinen vs. ryhmäkeskeinen: _____

___ Dominoiva vs. myötäilijä: _____

___ Vastustava vs. hyväksyjä: _____

___ Läheiset suhteet: _____

___ Tuttavalliset suhteet: _____

___ Parit: _____

___ Kuppikunnat: _____

___ Yhtenäinen ryhmä: _____

Mitä rooleja asukkailla ilmeni leikkien aikana?

Vastavuoroisia rooleja, kuten:

___ Nainen/Mies: _____

___ Ohjaaja/Asukas: _____

___ Vanhempi/Nuorempi: _____

___ Muu – mikä?: _____

Sosiaalisia rooleja, kuten:

___ Aktiivinen, toimija: _____

___ Passiivinen, tarkkailija: _____

___ Ryhmän johtaja: _____

___ Hyväksyjä, myöntävä: _____

___ Muu – mikä?: _____

Miten asukkaiden välinen vuorovaikutus tapahtui?

___ Puhetta käyttäen ___ Eleitä käyttäen ___ Koskettamalla

___ Äänenpainoja käyttäen ___ Ilmeitä käyttäen ___ Kirjoittamalla

___ Äänтелеillä ___ Katsekontaktia käyttämällä

Käyttivätkö asukkaat yhteistyötaitojaan?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Tuottivatko leikit asukkaille vaikeuksia/haasteita?

___ Kyllä – mitä? _____

___ Ei

Saivatko asukkaat onnistumisen kokemuksia?

___ Kyllä – millaisia? _____

___ Ei

Miten ohjaajan mukana oleminen leikissä vaikutti asukkaiden osallistumiseen?

___ Vapautti jännitystä

___ Rohkaisi asukkaita osallistumaan

___ Ei juuri mitenkään, asukkaat osallistuivat toimintaan rohkaisematta

___ Se häiritsi jonkun/asukkaiden osallistumista

___ Muu – mikä?

Ohjaajan havainnointi

Miten ryhmän ohjeistus toteutui? Perustele

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Motivoiko ohjaaja ryhmää?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Olivatko tutustumisleikit tasoltaan ja haastavuudeltaan sopivia asukkaille? Perustelee.

___ Kyllä: _____

___ Ei: _____

Miten välineet ja ympäristö oli otettu huomioon toteutuksen aikana?

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Tuliko tilannetaju ohjaajan työssä esille?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Ottiko ohjaaja huomioon asukkaiden?

Fyysiset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Sosiaaliset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Kognitiiviset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

3. Ryhmäleikit

Asukkaiden havainnointi:

Mitä tunteita ryhmäleikit herättivät asukkaissa?

Minkälaisia suhteita asukkaiden väliltä välittyi?

___ Itsekeskeinen vs. ryhmäkeskeinen: _____

___ Dominoiva vs. myötäilijä: _____

___ Vastustava vs. hyväksyjä: _____

___ Läheiset suhteet: _____

___ Tuttavalliset suhteet: _____

___ Parit: _____

___ Kuppikunnat: _____

___ Yhtenäinen ryhmä: _____

Mitä rooleja asukkailla ilmeni leikkien aikana?

Vastavuoroisia rooleja, kuten:

___ Nainen/Mies: _____

___ Ohjaaja/Asukas: _____

___ Vanhempi/Nuorempi: _____

___ Muu – mikä?: _____

Sosiaalisia rooleja, kuten:

___ Aktiivinen, toimija: _____

___ Passiivinen, tarkkailija: _____

___ Ryhmän johtaja: _____

___ Hyväksyjä, myöntävä: _____

___ Muu – mikä?: _____

Miten asukkaiden välinen vuorovaikutus tapahtui?

___ Puhetta käyttäen ___ Eleitä käyttäen ___ Koskettamalla

___ Äänenpainoja käyttäen ___ Ilmeitä käyttäen ___ Kirjoittamalla

___ Äänтелеvellä ___ Katsekontaktia käyttämällä

Käyttivätkö asukkaat yhteistyötaitojaan?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Tuottivatko leikit asukkaille vaikeuksia/haasteita?

___ Kyllä – mitä? _____

___ Ei

Saivatko asukkaat onnistumisen kokemuksia?

___ Kyllä – millaisia? _____

___ Ei

Ohjaajan havainnointi

Miten ryhmän ohjeistus toteutui? Perustele.

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Motivoiko ohjaaja ryhmää?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Olivatko ryhmäleikit tasoltaan ja haastavuudeltaan sopivia asukkaille? Perustele.

___ Kyllä _____

___ Ei _____

Miten välineet ja ympäristö oli otettu huomioon toteutuksen aikana?

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Tuliko tilannetaju ohjaajan työssä esille?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Ottiko ohjaaja huomioon asukkaiden?

Fyysiset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Sosiaaliset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

Kognitiiviset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

4. Yhteistä tekemistä, leipominen

Asukkaiden havainnointi:

Mitä tunteita leipominen herätti asukkaissa?

Minkälaisia suhteita asukkaiden väliltä välittyi?

___ Itsekeskeinen vs. ryhmäkeskeinen: _____

___ Dominoiva vs. myötäilijä: _____

___ Vastustava vs. hyväksyjä: _____

___ Läheiset suhteet: _____

___ Tuttavalliset suhteet: _____

___ Parit: _____

___ Kuppikunnat: _____

___ Yhtenäinen ryhmä: _____

Mitä rooleja asukkailla ilmeni leipomisen aikana?

Vastavuoroisia rooleja, kuten:

___ Nainen/Mies: _____

___ Ohjaaja/Asukas: _____

___ Vanhempi/Nuorempi: _____

___ Muu – mikä?: _____

Sosiaalisia rooleja, kuten:

___ Aktiivinen, toimija: _____

___ Passiivinen, tarkkailija: _____

___ Ryhmän johtaja: _____

___ Hyväksyjä, myöntävä: _____

___ Muu – mikä?: _____

Miten asukkaiden välinen vuorovaikutus tapahtui?

___ Puhetta käyttäen ___ Eleitä käyttäen ___ Koskettamalla

___ Äänenpainoja käyttäen ___ Ilmeitä käyttäen ___ Kirjoittamalla

___ Äänтелеillä ___ Katsekontaktia käyttämällä

Käyttivätkö asukkaat yhteistyötaitojaan?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Tuottiko leipominen asukkaille vaikeuksia/haasteita?

___ Kyllä – mitä? _____

___ Ei

Saivatko asukkaat onnistumisen kokemuksia?

___ Kyllä – millaisia? _____

___ Ei

Ohjaajan havainnointi

Miten ryhmän ohjeistus toteutui?

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Motivoiko ohjaaja ryhmää?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Oliko leipominen tasoltaan ja haastavuudeltaan sopivia asukkaille? Perustele.

___ Kyllä _____

___ Ei _____

Miten välineet ja ympäristö oli otettu huomioon toteutuksen aikana?

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Tuliko tilannetaju ohjaajan työssä esille?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Ottiko ohjaaja huomioon asukkaiden?

Fyysiset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Sosiaaliset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Kognitiiviset ominaisuudet

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

5. Palautteen anto

Ohjaajan havainnointi

Miten ryhmän ohjeistus toteutui? Perustelee.

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Motivoiko ohjaaja ryhmää?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

Oliko palautelomakkeen kysymykset asukkaiden ymmärrettävissä?

___ Ymmärrettävissä täysin

___ Ymmärrettävissä suurimmaksi osaksi

___ Ymmärrettävissä joidenkin asukkaiden osalta

___ Ymmärrettävissä melko vähän

___ Ei ollut ymmärrettävissä

Miten välineet ja ympäristö oli otettu huomioon toteutuksen aikana? Perustelee.

___ Erittäin hyvin: _____

___ Hyvin: _____

___ Kohtalaisesti: _____

___ Tyydyttävästi: _____

___ Huonosti: _____

Tuliko tilannetaju ohjaajan työssä esille?

___ Kyllä – miten? _____

___ Ei

KIITOS TEKEMISTÄSI HAVAINNOISTA!

Katriina Salo